

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

Diplomsko delo

**PRIZNAVANJE POKLICNIH KVALIFIKACIJ
(V ES IN SLO)**

Ljubljana, junij 2006

MIHA MARIČ

IZJAVA

Študent MIHA MARIČ izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. BORUTA STRAŽIŠARJA in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis:

KAZALO

UVOD	1
1. PROST PRETOK OSEB	2
2. NACIONALNO REGULIRANI POKLICI IN VZPOSTAVITEV SISTEMA VZAJEMNEGA PRIZNAVANJA POKLICNIH KVALIFIKACIJ	4
3. POSTOPEK PRIZNAVANJA POKLICNIH KVALIFIKACIJ PO FAZAH	8
3.1. Splošni sistem priznavanja diplom	10
3.1.1. Pravniki (Odvetniki)	13
3.1.2. Paramedicinsko osebje	17
3.1.3. Učitelji	18
3.1.4. Inženirji	18
3.1.5. Raziskovalci	18
3.1.6. Kaj ko takšnega poklica ne poznajo	19
3.2. Avtomatično priznavanje diplom za določene poklice	20
3.2.1. Splošni in specialistični zdravniki	21
3.2.2. Zobozdravniki	23
3.2.3. Medicinske sestre (odgovorne za splošno nego)	25
3.2.4. Veterinarji	25
3.2.5. Arhitekti	25
3.2.6. Farmacevti	26
3.2.7. Babice	27
3.3. Odločba o priznanju poklicnih kvalifikacij	27
4. PRIZNAVANJE IN VREDNOTENJE IZOBRAŽEVANJA	27
5. PREDPISI V SLOVENIJI	29
6. POSTOPEK PRIZNAVANJA V SLOVENIJI	29
6.1. Vloga	29
6.2. Postopek in odločba o priznanju kvalifikacij	30
7. DEREGULACIJA POKLICEV	32
8. EURES - EUROPEAN EMPLOYMENT SERVICES	34
9. SOLVIT	35
10. POGOSTA VPRAŠANJA ZA PRIZNAVANJE POKLICNIH KVALIFIKACIJ V EU36	
10.1. Pogosta vprašanja za priznavanje poklicnih kvalifikacij v Sloveniji	40
11. KÖBENHAVNSKI PROCES	41
12. PRIHODNJI REŽIM PRIZNAVANJA POKLICNIH KVALIFIKACIJ	42
SKLEP	43
LITERATURA	44
VIRI	44
PRILOGE	1

Uvod

V tem diplomskem delu bom predstavil »priznavanje poklicnih kvalifikacij v ES in SLO«, predvsem zato, ker me je zanimalo, ali bom lahko po koncu svojega šolanja svoje kvalifikacije uporabljal tudi v tujini in kako bo to moje znanje vrednoteno, ali bo enakovredno, ali pa podcenjeno oz. nižje vrednoteno, vključuje se pa tudi v mojo izobrazbo, katere pomemben del je kadrovanje, ki postaja vse bolj globalno oz. na našem območju, evropsko. Ta tematika pa se mi je zdela primerna tudi zaradi tega, ker je letošnje leto, torej leto 2006, evropsko leto mobilnosti delavcev.

Prosti pretok oseb in prosti pretok storitev sta temeljni načeli Evropske skupnosti. Za državljane Skupnosti to predvsem pomeni, da lahko opravljajo svoj poklic kot zaposlene ali samozaposlene osebe v državi članici, ki ni država članica, v kateri so pridobili poklicne kvalifikacije. Poleg tega je bil na evropski ravni vzpostavljen sistem, ki olajšuje priznavanje diplom in poklicnih kvalifikacij, na podlagi katerih lahko posamezniki opravljajo določene poklice, katerega bom v tem diplomskem delu predstavil.

Predstavil bom oba sistema priznavanja poklicnih kvalifikacij, tako avtomatičnega, ki se uporablja za poklice: arhitekta, babice, farmacevta, zdravnika, medicinske sestre, zobozdravnika in veterinarja, kot tudi splošni sistem priznavanja poklicnih kvalifikacij, ki se uporablja za ostale poklice in potek priznavanja. Vsekakor pa moram poudariti, da se sam termin »poklicne kvalifikacije« presoja zelo ozko in da so širša znanja, izkušnje, praksa in podobno že izven tega pojma.

Slovenija je z vstopom v Evropsko unijo pričela izvajati sistem vzajemnega priznavanja kvalifikacij za opravljanje reguliranih poklicev, ki ga vzpostavljajo direktive EU. Direktive omogočajo, da vsaka država preko svoje nacionalne zakonodaje uredi določeno področje v skladu s cilji, ki jih določa direktiva.

Regulirani poklici oz. regulirane poklicne dejavnosti so tisti poklici oz. dejavnosti, ki jih posamezna država članica opredeli kot regulirane poklice za katere mora posameznik, ki želi opravljati določen poklic, izpolnjevati z zakonom ali drugim predpisom določene pogoje. S tem, ko država določa pogoje, ki jih mora posameznik izpolnjevati za opravljanje določenega poklica (regulirani poklici), omejuje prosto gibanje delavcev med državami.

Pri spremljanju dela vlade RS sem prebral predlog Zakona o strokovnih in znanstvenih naslovih, ki ga je pripravilo Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Z novim zakonom se določajo nova pravila za tvorjenje strokovnih in znanstvenih naslovov, ki se pridobijo na visokošolskih zavodih po končanih javno veljavnih študijskih programih prve, druge ali tretje stopnje kot jih v skladu z Bolonjsko deklaracijo predvidevata noveli Zakona o visokem šolstvu in pravila za tvorjenje nazivov strokovne izobrazbe, ki se pridobijo v višjih strokovnih šolah po končanih javno veljavnih višješolskih študijskih programih. V državah, podpisnicah Bolonjske

deklaracije, je za diplomante prve (bolonjske) stopnje najbolj pogosto na novo določen strokovni naslov »bachelor«, za diplomante nove druge (bolonjske) stopnje pa je v naslovu izraz »master«.

Še vedno se sprašujem, kakšen strokovni naslov bom pridobil jaz, ko bom končal dodiplomski univerzitetni program ekonomija, saj sem se vpisal v študijski program, ki ni usklajen z Bolonjsko deklaracijo. Vprašam se, ali bom moral za naziv »master« opraviti še dodatne izpite? Prav tako pa se tudi vprašam, ali je priznavanje poklicnih kvalifikacij zakonito po sedaj veljavni zakonodaji, saj strokovni naziv »master« pridobljen v tujini priznavamo v postopku priznavanja za namen zaposlovanja kot enakovrednega slovenskemu strokovnemu nazivu pridobljenemu po končanemu dodiplomskem univerzitetnem študiju (npr. magister artium = akademski glasbenik)?

Menim, da se moramo zavedati, da bo samo resen in kompleksen pristop k tej problematiki za državljane Slovenije odpravil ovire pri prostem pretoku državljanov Slovenije in drugih držav članic EU.

José Manuel Barroso (President of the European Commission Brussels): *"Mobility should become a natural way for workers to gain skills and improve their living and working conditions. In an ideal world, every European who wishes to have the opportunity to move and experience working and living in another Member State should be able to do so. But for this to happen, we need to continue to remove the obstacles which prevent them from doing so."*

ES, volunteer manager, Germany: *"Working abroad enables me to feel European everyday. I've benefited from new ideas, new ways of working, but also gained a perspective of what being a European means: the endless possibilities offered by experiencing multiculturalism, multilingualism and everyday life in another country."*

Lou MS, France: *"Working in another country is the best way to get in touch with Europe's diversity. Despite the administrative and language problems the experience is very rich and professionally rewarding."* (EUROPA - European Year of Workers' Mobility 2006, 2006)

1. Prost pretok oseb

Slovenija je 1. maja 2004 postala članica Evropske unije. Za njeno uspešno delovanje kot države članice je pomembna njena integracija v evropski notranji trg. Notranji trg je definiran kot področje brez notranjih meja, na katerem je zagotovljen prost pretok blaga, storitev, kapitala in oseb (Europa – Internal Market, 2006).

Prost pretok oseb pomeni, da imajo državljani Evropske unije in njihovi družinski člani pravico, da se prosto gibljejo in bivajo na ozemlju članic. Gre za izvajanje pravice vstopa, bivanja in dela v drugi državi članici. Splošnega prostega gibanja pa v EU ni, saj lahko posameznik v drugi državi biva le, če tam dela, študira, je upokojen ali ima dovolj sredstev za svoje preživljanje.

Prost pretok oseb obsega področje prostega pretoka delavcev, medsebojno priznavanje poklicnih kvalifikacij, državljanske pravice in svobodo ustanavljanja. Te pojme bom v nadaljevanju na kratko razložil, dodal pa sem tudi kratko razlago prehodnega obdobja za nove članice.

- **Prost pretok delavcev**

Pravica do prostega gibanja delavcev, ki so državljani držav članic, vključuje pravico do odhoda v drugo državo članico, pravico da tam išče in sprejme zaposlitev ter pravico, da v tej državi prebiva. Pri tem mora biti delavec enako obravnavan kot državljani te države, tudi glede plačila. Pravica do prostega gibanja delavcev je lahko omejena na podlagi ogrožanja ali kršitev javnega reda, javne varnosti ali javnega zdravja. Delavcem migrantom in njihovim družinskim članom je zagotovljeno socialno varstvo, tako na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja, kot na področju zdravstva, družinskih dajatev ter zavarovanja za primer brezposelnosti. Zaradi dejstva, da dela v drugi državi članici, delavec ne sme biti v slabšem položaju.

- **Medsebojno priznavanje poklicnih kvalifikacij**

Da ne bi prihajalo do ovir pri prostem pretoku oseb zaradi različnih izobraževalnih sistemov, sta bila vzpostavljena splošni in sektorski sistem za vzajemno priznavanje poklicnih kvalifikacij. Splošni sistem zagotavlja osebam, ki so usposobljene za opravljanje določenega poklica v eni državi, da opravljajo ta poklic tudi v drugi državi članici. Tako jim ni treba izpolnjevati posebnih zahtev kot so priznavanje diplom ali dodatni preizkusi.

Področje medicine, odvetništva in arhitekture je urejeno s posebnimi sektorskimi direktivami, ki določajo vsebino ter trajanje izobraževanja za vsak posamezni poklic. V pogajalskem procesu je bilo za slovenske državljane ugotovljeno, da poklicne kvalifikacije za ta področja po vsebini ter času trajanja ustrezajo sektorskim zahtevam ter bo priznavanje teh poklicnih kvalifikacij potekalo brez dodatnih zahtev o dokazovanju ustreznosti izobrazbe ter bo potekalo avtomatično.

- **Državlanske pravice**

Leta 1992 je bilo državljanom držav članic EU podeljeno državljanstvo EU, ki med drugim obsega pravico do prostega gibanja in prebivanja na območju držav članic, s čimer je prost pretok oseb pridobil naravo državljanske pravice, vendar še vedno pod pogojem, da se je posameznik v drugi državi sposoben sam preživljati s svojim delom ali rednim prilivom denarja.

- **Svoboda ustanavljanja**

Vsak lahko svobodno ustanavlja ali podjetje ali podružnico. Pri tem velja načelo enake obravnave po nacionalnih predpisih v državi, kjer se ustanavlja. Omejitve veljajo le v kolikor gre za dejavnost javne oblasti.

- **Prehodno obdobje**

Evropska unija si je v pristopnih pogajanjih s kandidatkami zaradi naraščajoče brezposelnosti in bojazni pred valom poceni delovne sile iz držav, ki se bodo priključile, izborila prehodno

obdobje in tako preložila sodelovanje teh držav v prostem pretoku oseb za sedem let.

Prehodno obdobje je razdeljeno na 3 časovne stopnje:

1. stopnja: 2004-2006

Države članice lahko omejujejo slovenskim delavcem dostop do delovnih mest, zagotoviti pa jim morajo prednostno obravnavanje pred iskalci zaposlitve iz tretjih držav. Ko so enkrat zaposleni, so v pogojih dela in plačah izenačeni z državljani EU.

2. stopnja: 2006-2009

Na tej stopnji se ukrepi, uvedeni na prvi stopnji, lahko naprej izvajajo, če je bila sprejeta odločitev o nadaljevanju prehodnega obdobja.

3. stopnja: 2009-2011

Le ob resnih motnjah na trgu dela lahko država članica nadaljuje omejevalne ukrepe. Po poteku sedemletnega obdobja se prost pretok oseb povsem uveljavi in nobena država članica ne sme sprejeti nobenih omejevalnih ukrepov. Posebej pa je treba poudariti, da bo veljal prost pretok pri opravljanju storitev z napotenimi delavci. Nemčija in Avstrija sta tudi na tem področju zahtevali prehodno obdobje za določene vrste storitev (na primer gradbeništvo). To področje bo še naprej omejeno s predpisanimi kvotami in povezano z izdajanjem ustreznih dovoljenj. Slovenija sme zoper državljane Nemčije in Avstrije uporabiti enakovredne učinke.

2. Nacionalno regulirani poklici in vzpostavitev sistema vzajemnega priznavanja poklicnih kvalifikacij

Vzajemno priznavanje kvalifikacij je pomembno vprašanje, ki se pojavi na področju prostega gibanja zaposlenih, prostega opravljanja storitev in proste ustanovitve sedeža. Temeljno načelo sistema vzajemnega priznavanja poklicnih kvalifikacij je, da če je nekdo v svoji državi usposobljen za opravljanje poklica, je za opravljanje istega poklica usposobljen tudi v kateri koli drugi državi članici EU. To načelo bo v praksi lahko naletelo na nepremostljivo prepreko za državljane drugih članic zaradi t.i. nacionalnih ureditev, ki so običajno vezane na nacionalni izobraževalni sistem (tudi članstvo v združenjih, opravljanje državnih izpitov ipd.), ki zahteva določene diplome, nazive, spričevala ali druge kvalifikacije in zaradi tega se ti poklici imenujejo »regulirani poklici«. Med usposabljanji in doseženimi diplomami v različnih državah utegnejo obstajati velike razlike, zaradi česar je včasih težko doseči popolno priznavanje usposobljenosti in veščin. Nacionalno regulirani poklici so bili zgodaj spoznani kot ovira prostemu pretoku oseb, zato je Unija vzpostavila sistem vzajemnega priznavanja poklicnih kvalifikacij in sicer splošni za vse poklice in sektorski za večino medicinskih poklicev ter odvetnike in arhitekte, ki omogoča, da se v celoti izkoristi svoje usposobljenosti in veščine v drugi državi EU (Knez, 2003, str. 122).

Res je, da so lahko posamezniki pri iskanju zaposlitve ali pri opravljanju storitev ovirani, če njihovega poklica v tako imenovani gostujoči državi ni mogoče priznati. Morda takšnega poklica

gostujoča država članica niti ne pozna. Vendar se to vprašanje največkrat pojavlja v primeru proste ustanovitve sedeža, ko se državljani držav članic želijo vpisati v register strokovnega združenja določenega poklica v državi, kjer želijo na podlagi ustanovljene pravne osebe ali ustanovitve »pisarne« opravljati dejavnost.

Na področju prava Skupnosti so poskusili s harmonizacijo ali tako imenovanim koordinacijskim pristopom, ki se je nanašal predvsem na posamezne ekonomske sektorje ali poklice, doseči rešitev tega vprašanja. Rešitev bi bila v pridobitvi soglasja s strani vseh držav članic o minimalnih standardih izobrazbe ali delovnih izkušenj, potrebnih za opravljanje poklica v okviru določene poklicne dejavnosti. Te tako imenovane področne ali sektorske direktive se večinoma nanašajo na poklice v medicini oziroma na splošno v zdravstvu, pa tudi na arhitekto. Takšne direktive se nanašajo tudi na dejavnosti npr. obrtnike. Po metodi sektorskega priznavanja poklicnih kvalifikacij se na primer poklic zdravnika prizna v vseh državah članicah, če ima listina o izobrazbi zdravnika naziv, ki je naveden v direktivi o zdravnikih za vsako posamezno državo članico. To pomeni, da je izobrazba zdravnika skladna z direktivo (Direktiva 93/16 izdana leta 1993) in se priznava v vseh državah članicah brez kakršnihkoli dodatnih zahtev in preverjanja ustreznosti znanja.

Ta pravila so bila dopolnjena s splošnim sistemom priznavanja kvalifikacij, nazadnje v letu 1999, z direktivo o splošnem sistemu medsebojnega priznavanja. Ta direktiva je prevzela sistem, ki je pred tem bil vpeljan v dve tako imenovani splošni direktivi glede medsebojnega priznavanja kvalifikacij 89/48 in 92/51. Prav tako je bila leta 1977 sprejeta tako imenovana pravniška direktiva in direktiva o pravici odvetnikov do ustanavljanja v letu 1998. Ta slednja, direktiva 98/5, je bila predmet neuspešnega izpodbijanja pred Sodiščem Evropskih skupnosti. V teoriji se poudarja, da je ta odločba v bistvu zadala smrt neučinkovitemu sistemu medsebojnega priznavanja kvalifikacij po direktivi 89/48.

Načeloma lahko trdimo, da so bile vse sprejete sektorske direktive zelo trd oreh za uspešno borbo v zakonodajnih procesih skupnosti. Leta 1974 je Svet ministrov sprejel neobvezujočo resolucijo o medsebojnem priznavanju kvalifikacij, pri čemer je izrazil željo po fleksibilnih in kvantitativnih merilih, ki bi kar se le da malo vprašanj prepustil državam članicam. Vrh Evropskega sveta leta 1984, je označil začetek odmikanja od harmonizacijskega pristopa in prva direktiva o »medsebojnem priznavanju« 89/48, sprejeta pet let kasneje, je postregla s »splošnim sistemom priznavanj diplom«, izdanih na podlagi najmanj triletnega visokošolskega izobraževanja in po zaključku obvezne strokovne prakse, ki sledi takšnemu izobraževanju. Ta direktiva se je od prejšnjih razlikovala po tem, da je torej priznavanje diplom urejala na splošno in ne več sektorsko (Knez, 2003, str. 123).

Druga prepoznavna značilnost te direktive je bila, da je temeljila na načelu medsebojnega zaupanja. Načelo medsebojnega zaupanja se nanaša na priznanje izobrazbe, pridobljene na ozemlju druge države članice. Države članice naj bi si med seboj zaupale, da je izobrazba,

pridobljena na ozemlju ene države članice, zadostna za opravljanje zelenega poklica na ozemlju druge države članice.

Tretja značilnost direktive pa je bila, da je omogočala tako imenovano prilagoditev (adaptation). Nepopolna kvalifikacija posameznika se je lahko štela za popolno, če je posameznik pridobil določene delovne izkušnje ali opravil dodatni strokovni izpit.

S to direktivo je bil vpeljan splošni sistem priznavanja, ki je preprečil časovno potraten in sporen proces minimalnih standardov za vsak posamezen poklic oziroma za vsako posamezno dejavnost. Vendar je ta sistem imel tudi pomanjkljivost, ki se je kazala v manjši pravni varnosti posameznikov, saj jim s to direktivo ni bilo avtomatično zagotovljeno, da bo prav vsaka diploma zasnovala za opravljanje dejavnosti določenega poklica v drugi državi članici in ne samo tam, kjer je bila za ta namen pridobljena. Direktiva je bila tako le začetna točka za posameznika, ki je želel opravljati določeno dejavnost, in kvalifikacija posameznika je bila predmet nadzora in presoje pristojnih oblasti v gostujoči državi članici. Države članice so bile svobodne pri presoji, ali je vsebina študija, ki je pripeljal posameznika do diplome, primerna, in ali je struktura poklica ustreza diplomi, in lahko so tako nalagale dodatne pogoje in strokovne izpite ali pa prilagoditveno obdobje (dodatne delovne izkušnje).

Prilagoditveni staž ali dodatni izpiti se lahko zahtevajo za vse poklice, razen za zdravnike, zobozdravnike, medicinske sestre, farmacevte, babice, veterinarje, arhitekto in odvetnike. Zanje je priznavanje urejeno s sektorskimi direktivami, ki natančno določajo vsebino in trajanje izobražena za posamezne poklice. Te tako imenovane področne direktive, omogočajo tako imenovano avtomatično priznavanje pridobljene izobrazbe.

Načelo zaupanja po splošnem sistemu se je kazalo v tem, da državljanu države članice, ki je želel opravljati določeno dejavnost v drugi državi članici, in ne tam, kjer je pridobil diplomu, država članic ne sme zavrniti te možnosti na podlagi neprimernih kvalifikacij, če posameznik izpolnjuje določene pogoje. To pomeni da, če je posameznik opravil primeren triletni program višjega izobraževanja v Skupnosti in tudi strokovno prakso, je lahko začel opravljati določen poklic. Ta dva pogoja še nista pomenila, da lahko opravlja dejavnost določenega poklica v vsaki državi članici, ampak to, da pristojne oblasti v državah članicah ne smejo preprečiti opravljanja dejavnosti samo in izključno na podlagi neprimerne kvalifikacije.

Če je bila kvalifikacija primerna, je prosilec lahko opravljal dejavnost. Če pa je bila izobrazba ali strokovna praksa vsaj eno leto krajša, kot je to zahtevala gostujoča država članica, lahko ta zahteva dokazilo o delovnih izkušnjah. Če pa so pogoji gostujoče države članice na drugi strani tako zelo različni ali če v gostujoči državi članici določeni poklic zahteva posebnosti, ki jih v državi, kjer se pridobi diploma, ne poznajo, lahko država članica zahteva dodaten tako imenovani prilagoditveni čas (na primer prilagoditveni tečaj, ki pomeni opravljanje poklica v državi pod nadzorstvom kvalificiranega predstavnika poklica, po potrebi pa je takšno opravljanje strokovne prakse povezano tudi z dodatnim izobraževanjem. Po končanem prilagoditvenem

tečaju je posameznik ocenjen, preostale podrobnosti, ki se nanašajo na prilagoditveni tečaj in ocenjevanje posameznika, pa določijo članice same) ali pa opravljanje preizkusa usposobljenosti (strokovni izpit) se nanaša na strokovno znanje, potrebno za opravljanje poklica, in se torej ne sme nanašati na preverjanje znanja jezika. Pristojni organ države prejemnice mora sestaviti seznam predmetnih področij, ki so predmet preizkusa. Pri tem gre za primerjavo izobrazbe in strokovne prakse, zahtevane v državi članici, s tisto, ki jo je kandidat že pridobil. Predpisi, ki se nanašajo na opravljanje strokovnega izpita, morajo biti najprej predloženi Komisiji Evropskih skupnosti v ocenitev ter se lahko objavijo šele, ko jih le-ta oceni za ustrezne.

Svet EU je sprejel Direktivo 92/51, ki je dopolnila direktivo 89/42 in zajema tudi diplome, pridobljene pri študiju, ki ni trileten. Gre za študij, ki traja najmanj leto dni po končani srednji šoli (post - secondary course) in na podlagi, katerih je mogoče pridobiti pravico do opravljanja poklica. Zajema tudi razna potrdila (certifikates), pridobljena v izobraževalnih ali drugih tečajih, ki ne pomenijo srednješolske ali poklicne izobrazbe in trajajo najmanj leto dni.

Tretja splošna direktiva je bila sprejeta leta 1999 (99/42). Zamenjala je vrsto direktiv, ki so se nanašale na industrijske sektorje. V primerjavi z obema zgornjima pa je večjo pozornost namenila pridobljenemu znanju in pridobljenim poklicnim izkušnjam in ne toliko formalni izobrazbi oz. diplomu. Ta sistem vzpostavlja na eni strani mehanizme za priznavanje formalnih kvalifikacij za poklicne dejavnosti, ki jih ne zajemata ostali dve direktivi splošnega sistema, po drugi strani pa vzpostavlja tudi mehanizme za priznavanje kvalifikacij na podlagi poklicnih izkušenj, pridobljenih v drugih državah članicah in se nanaša tako na fizične kot pravne osebe oziroma podjetja (Knez, 2003, str. 124).

Direktiva SLIM 2001/19 (iniciativa, katere cilj je poenostavitev predpisov, ki regulirajo notranji trg EU) in ostale sektorske direktive so v letu 2001 dopolnile direktivi 89/48 in 92/51. Z direktivo SLIM je dopolnjen tako imenovani koncept »regulated education and training«, ki je bil uveden z direktivo 92/51 in ki zavezuje gostujočo državo članico, da preveri, ali poklicne izkušnje, ki jih je pridobil posameznik po pridobitvi izobrazbe, »zapolnjujejo praznine« med izobrazbo v državi članici izdane diplome na eni strani in gostujoče države članice na drugi strani. Prav tako poenostavlja postopek sodelovanja po splošnih direktivah, pri čemer upošteva sodno prakso Sodišča Evropskih skupnosti glede pomembnosti priznavanja diplom, pridobljenih v tretjih državah, in izkušenj v drugih državah članicah. Dodatno spodbuja pravico do pravnega sredstva itd.

Čeprav obstaja nekaj prednosti v harmonizacijskem pristopu, je korak v smer, ki dovoljuje državam članicam, da nadzorujejo vsak korak v postopku priznanja kvalifikacije v primerjavi z avtomatičnim priznavanjem, tudi korak nazaj v zvezi z načelom zaupanja in možnostjo in možnostjo zaščitnih ukrepov držav članic. Najpomembnejši pozitivni učinek splošnih direktiv pa je, da se lahko vsakdo, ki ima vsaj poklicno kvalifikacijo, sklicuje nanjo v gostujoči državi članici in ta mu ne sme avtomatično prepovedati opravljanja dejavnosti na podlagi neprimerne poklicne kvalifikacije.

3. Postopek priznavanja poklicnih kvalifikacij po fazah

Temeljno načelo splošnega sistema priznavanja kvalifikacij je načelo zaupanja. To pomeni, da mora biti strokovnjak, ki je v izvorni državi članici v celoti usposobljen za opravljanje določenega reguliranega poklica ali poklicne dejavnosti pri opravljanju tega poklica enakovredno priznan in obravnavan tudi v državi članici gostiteljici.

V priročni knjigi Slovenija in Evropska unija – o pogajanjih in njihovih posledicah (2003, str. 21) – je pri naslovu Priznavanje poklicnih kvalifikacij zapisano, da »nacionalne ureditve posameznih poklicev lahko predstavljajo nepremostljivo prepreko za državljane drugih držav članic, saj so običajno vezane na nacionalni izobraževalni sistem, članstvo v združenjih, opravljanje državnih izpitov ipd. Nacionalno regulirani poklici so bili zgodaj spoznani kot ovira prostemu pretoku oseb, zato je bil vzpostavljen sistem vzajemnega priznavanja poklicnih kvalifikacij, in sicer splošni za vse poklice in sektorski za večino medicinskih poklicev ter odvetnike in arhitekta«. Problem se pojavi v primeru proste ustanovitve sedeža, ko državljani držav članic želijo vpisati v register strokovnega združenja določenega poklica v državi, kjer želijo opravljati dejavnost.

Pravica, da lahko kandidat v vsaki državi članici Evropske unije ustanovi podjetje kot zaposlena ali samozaposlena oseba, je vezana na priznavanje kvalifikacij. Če namerava kandidat v drugi državi članici zgolj zagotavljati storitve, so v zvezi s tem v zakonodaji Skupnosti predvideni poenostavljeni postopki za pridobitev potrebnih dovoljenj in registracijo.

Potrebno je izpostaviti, da se sistem priznavanja nanaša le na v celoti usposobljene strokovnjake, ki že opravljajo poklic v izvorni državi članici ali ki so pridobili vse kvalifikacije, ki jih tista država zahteva za opravljanje tega poklica. Sistem se ne nanaša na študente ali osebe, ki niso polno usposobljene v profesionalnem smislu in želijo priznanje svoje izobrazbe, da bi nadaljevali študij v drugi državi članici. Takšni primeri se rešujejo z uporabo obstoječih mehanizmov akademskega priznavanja, ki poteka na izobraževalnih ustanovah oziroma drugih pristojnih institucijah v vsaki državi članici.

Kandidat za delo v drugi državi članici EU, se mora najprej pozanimati ali je poklic, ki ga namerava opravljati, reguliran ali ne (Vzajemno priznavanje kvalifikacij, 2006). Obstajata namreč dve možnosti:

1. Poklic v državi, v kateri bi kandidat rad delal, ni reguliran, zato priznavanje kvalifikacij ni potrebno in ni mogoče zakonsko preprečiti, da bi šel tja in se zaposlil na podlagi svoje usposobljenosti ali kvalifikacij.
2. Poklic je reguliran. V tem primeru obstajajo štiri možnosti:

- 2.1. Kvalifikacije za ta poklic so usklajene na ravni EU (zdravnik, splošna medicinska sestra, zobozdravnik, babica, veterinar, farmacevt ali arhitekt), zato bodo kvalifikacije načeloma avtomatično priznane, kar bo omogočilo zaposlitev v kateri koli drugi državi EU. Ta sistem se imenuje sistem avtomatičnega priznavanja.
- 2.2. Če nekdo dela kot odvetnik v državi članici, lahko občasno zagotavlja svoje storitve v drugi državi članici pod strokovnim nazivom, ki si ga je pridobil v domači državi, ne da bilo njegovo kvalifikacijo treba predhodno priznati. Prav tako lahko trajno dela v drugi državi članici s kvalifikacijo, ki si jo je pridobil doma. V obeh primerih lahko država članica gostiteljica zahteva, da se pri zastopanju svojih strank v pravnih postopkih poveže z domačimi odvetniki, ki nastopajo pred zadevnim pravosodnim organom. V vsakem primeru mora spoštovati strokovna in etična pravila, ki veljajo tako v državi gostiteljici kot v državi izvora. Po treh letih rednega opravljanja dejavnosti v državi gostiteljici pod nazivom države izvora ima pravico, če izpolnjuje nekatere pogoje, da si pridobi strokovno priznanje, pri tem pa velja izjema, da ni treba opraviti preskusa poklicne usposobljenosti, ki se sicer zahteva za delo v pravnih poklicih.
- 2.3. Če gre za druge regulirane poklice (inženir, psiholog ipd.), mora v zadevni državi vložiti prošnjo za priznanje kvalifikacij. Pristojni organi morajo nanjo odgovoriti v štirih mesecih. Če se izobrazba glede trajanja ali vsebine bistveno razlikuje od tiste, ki jo zagotavlja država gostiteljica, lahko pristojni organi zahtevajo dokazila o dodatnih strokovnih izkušnjah, določijo prilagoditveno obdobje ali preskus poklicne usposobljenosti. Zahteva se lahko samo eden od teh treh dodatnih pogojev. Jasno je, da bo morda lažje pridobiti priznanje diplome, če se upoštevajo dejanske kvalifikacije in celotne strokovne izkušnje.
- 2.4. Država, kjer si želi delati, morda lahko zahteva posebne kvalifikacije za poklice, kot so frizer, gradbenik, zavarovalniški agent, posrednik ali trgovec. V takih primerih mora samo dokazati, da je svoj poklic opravljal kot samozaposlena oseba toliko let, kot to zahteva zadevna država članica (ponavadi 5 ali 6 let). To obdobje je lahko krajše, če se je kandidat za poklic usposabljal ali ga opravljal v okviru redne zaposlitve. Če kandidat nima ustrezno dolgih strokovnih izkušenj, bo svoj poklic lahko opravljal šele po priznanju diplome.

V nadaljevanju bom predstavil oba sistema priznavanja poklicnih kvalifikacij, torej splošnega in avtomatičnega, ter poklice, ki jih zajemata, pri nekaterih bom pa dodal še odločitve Sodišča Evropske Skupnosti v navedenih primerih o neposrednem učinku 43. člena (pravica do ustanavljanja) Pogodbe o ustanovitvi Evropske Skupnosti. Te primere odločitev pa bom dodal, ker je potrebno razumeti, da so kljub vsem direktivam ostale nekatere praznine, ki pa jih zapolnjuje Sodišče Evropskih Skupnosti (SES) s sodno prakso. Na področju priznavanja poklicnih kvalifikacij se torej vse vrti med sodno prakso in pozitivno ureditvijo na ravni Skupnosti, ki se prepletata in dopolnjujeta k temu, da bi bilo priznavanje poklicnih kvalifikacij

med državami članicami čim lažje in da bi bilo v skladu z načeli o prostem pretoku storitev in ustanovitve sedeža (vse odločitve SES na temo priznavanja poklicnih kvalifikacij so v Prilogi 8).

3.1. Splošni sistem priznavanja diplom

Splošni sistem priznavanja diplom (ali krajše: splošni sistem) je bil uveden z Direktivo 89/48/EGS in dopolnjen z Direktivo 92/51/EGS, obe pa sta bili spremenjeni z Direktivo 2001/19/ES. Katera od obeh direktiv se uporablja, je odvisno od stopnje izobrazbe, ki jo potrjuje diploma. Odkar je začela veljati Direktiva 1999/42/ES, so v splošni sistem deloma zajeti tudi obrtni in gospodarski poklici ter nekatere storitve, čeprav zanje veljajo določeni specifični predpisi. Ti poklici so navedeni v Prilogi A navedene direktive (Internal Market - Qualifications - Homepage, 2006).

Splošni sistem se uporablja za priznavanje poklicnih kvalifikacij in ne za priznavanje akademskih kvalifikacij. Priznavanje akademskih nazivov za namene nadaljevanja študija v drugi državi članici ne sodi v področje uporabe tega sistema. Namen tega sistema je omogočiti, da se posameznikom (kandidatom), ki so se usposobili za opravljanje svojega poklica v eni državi članici in želijo ta poklic opravljati v drugi državi članici (državi gostiteljici), priznajo njihove kvalifikacije v državi gostiteljici, če je zadevni poklic v tej državi reguliran.

Za razliko od področnih direktiv, se splošni sistem priznavanja kvalifikacij ne nanaša le na določen poklic, temveč na skupino reguliranih poklicev in poklicnih dejavnosti, za katere se v državah članicah zahteva približno enaka stopnja izobrazbe in usposobljenosti.

Splošni sistem se uporablja pod naslednjimi pogoji:

1. za državljane države članice;
2. kandidat popolnoma usposobljen za opravljanje določenega poklica v svoji matični državi članici.

Za poklice, ki ne spadajo med obrtne in storitvene poklice, navedene v Direktivi 1999/42/ES: če niti poklic niti usposabljanje, v zvezi s katerima je kandidat zaprosil za priznanje svojih kvalifikacij, v matični državi članici nista regulirana, lahko pristojni organ v državi članici gostiteljici zahteva dve leti poklicnih izkušenj. Vendar te poklicne izkušnje niso potrebne, če je iz dokazil o kvalifikacijah razvidno, da je kandidat opravil regulirano usposabljanje (tj. usposabljanje, ki omogoča neposreden dostop do določenega poklica, je pod nadzorom državnih organov ali organa, ki ga država določi v ta namen, in vključuje študijski program, ki je v skladu z direktivami ter po potrebi dopolnjen s poklicnim usposabljanjem, pripravištvom ali delovno prakso).

Splošni sistem se prav tako uporablja, kadar je kandidat v državi članici dovolj dolgo opravljal

gospodarsko, obrtno ali storitveno dejavnost, vključeno v Direktivo 1999/42/ES.

Ta regulirani poklic (tj. poklic, za katerega opravljanje se zahtevajo določene kvalifikacije) želi kandidat opravljati v državi članici gostiteljici. *Na primer* poklic odvetnika, učitelja, revizorja, fizioterapevta ipd.

Če poklic v državi članici gostiteljici ni reguliran, ni treba zaprositi za priznanje kvalifikacij. Poklic lahko kandidat v tej državi opravlja pod enakimi pogoji in z vsemi pravicami ter obveznostmi kakor njeni državljani.

Če poklic, ki ga želi opravljati kandidat v državi članici gostiteljici, ni zajet v drugem sistemu priznavanja.

- **Postopek priznavanja za vse poklice, za katere se uporablja splošni sistem**

- o *Priznavanje poklicnih kvalifikacij*

To načelo se nanaša na priznavanje diplom, spričeval, strokovnih nazivov ali celote dokazil, iz katerih je razvidno, da je kandidat uspešno zaključil krog poklicnega usposabljanja in ki dajejo pravico do opravljanja zadevnega poklica v matični državi članici. Načeloma se morajo diploma, spričevalo ali drugo dokazilo o kvalifikacijah priznati kot taki.

- o *Individualno priznavanje*

V okviru zakonodaje Skupnosti ni seznama diplom, ki se lahko na evropski ravni priznavajo avtomatično, saj se priznavanje nanaša na posamezen poklic, za katerega opravljanje se v državi članici gostiteljici zahteva diploma. Skladno s tem mora kandidat za priznanje zaprositi pri pristojnem organu države članice gostiteljice. Ta mora primer preučiti posamično.

- **Postopek priznavanja diplom, spričeval in drugih dokazil o kvalifikacijah, dejavniki, ki jih upoštevajo nacionalni organi pri reševanju prošnje**

Pristojni nacionalni organ preveri:

- o ali je reguliran poklic, ki ga želi kandidat opravljati v državi članici gostiteljici, enak poklicu, za katerega se je polno usposobil v svoji matični državi članici,
 - o ali se kandidatovo usposabljanje po *trajanju* in *vsebini* bistveno ne razlikuje od usposabljanja, ki se zahteva v državi članici gostiteljici.

Če gre za enaka poklica in sta trajanje in vsebina usposabljanja v obeh državah bolj ali manj podobna, mora pristojni organ priznati kvalifikacije. Če se izkaže, da med poklicema ali v trajanju ali vsebini usposabljanja obstajajo bistvene razlike, se priznanje kvalifikacij ne sme zavrniti (če so vsi drugi pogoji izpolnjeni), čeprav ima pristojni organ države članice gostiteljice pravico zahtevati dopolnilne ukrepe (vrste in uporabo teh ukrepov sem opisal v nadaljevanju). Pri obravnavi prošnje je pristojni organ dolžan preveriti, ali znanje, ki je pridobljeno s poklicnimi

izkušnjami, zadošča za celotno ali delno nadomestitev manjkajočega znanja (skladno s členom 1(3) Direktive 2001/19/ES).

- ***Rok za obravnavo prošnje in pritožbe proti odločitvi nacionalnih organov***

Pristojni organ ima za rešitev prošnje in sprejetje odločitve na voljo štiri mesece: pri tem bodisi prizna kvalifikacije kot take, pogojuje priznanje z enim od dopolnilnih ukrepov ali zavrne prošnjo, pri čemer mora biti odločitev, s katero pristojni organ zavrne prošnjo ali zahteva dopolnilni ukrep, utemeljena, mora pa biti zagotovljena tudi možnost pritožbe proti njej.

Če pristojni organ v štirih mesecih ne sprejme odločitve, lahko v skladu s postopki, ki se uporabljajo v državi članici gostiteljici, lahko kandidat vloži pritožbo zaradi nespoštovanja za to določenega roka, kakor je predvideno v členu 8 Direktive 89/48/EGS, členu 12 Direktive 92/51/EGS oziroma členu 3 Direktive 1999/42/EGS.

- ***Pristojnosti institucij Skupnosti***

Institucije Skupnosti niso pristojne za razveljavitev upravne odločitve, ki jo je v zvezi z kandidatovo prošnjo sprejel nacionalni organ. Odločitev o zavrnitvi prošnje lahko razveljavijo samo pristojni nacionalni organi.

Pristojnosti Evropskega sodišča so omejene na to, da v svojih razsodbah razglasi, da država članica krši zakonodajo Skupnosti bodisi zaradi nepravilne uporabe zakonodaje Skupnosti ali zato, ker so njeni nacionalni predpisi nezdružljivi z zakonodajo Skupnosti. Naloga pristojnih organov zadevne države članice je, da spremenijo posamezne odločitve, sprejete v skladu z upravno prakso ali zakonskimi predpisi, ki jih je Evropsko sodišče razglasilo za nezakonite.

- ***Dopolnilni ukrepi***

Na podlagi primerjave poklicnih kvalifikacij s kvalifikacijami, ki jih zahtevajo predpisi države članice gostiteljice, lahko nacionalni organi glede na okoliščine primera zahtevajo enega od naslednjih dopolnilnih ukrepov:

- o ***Poklicne izkušnje***

Za poklice, ki ne spadajo med obrtne in gospodarske poklice, ter za storitve, navedene v Direktivi 1999/42/ES: če se trajanje usposabljanja za najmanj eno leto razlikuje od trajanja usposabljanja, ki je predpisano v državi gostiteljici, lahko pristojni organ zahteva poklicne izkušnje od enega do štirih let.

Če je diploma pridobljena v državi, ki ni članica EU, in je bila ta diploma že priznana v državi članici in če v tej državi članici kandidat zadevni poklic opravlja že dve leti oziroma tri leta, odvisno od primera, se lahko ta diploma prizna v državi članici gostiteljici.

o Prilagoditveno obdobje ali preizkus poklicne usposobljenosti

Za vse poklice, ki jih zajema splošni sistem: če so med poklicema ali v vsebini usposabljanja bistvene razlike, lahko pristojni organi države članice gostiteljice zahtevajo, da opravi kandidat prilagoditveno obdobje ali preizkus poklicne usposobljenosti. Načeloma se lahko sam odloči za eno ali drugo. Vendar lahko enega od teh dveh dopolnilnih ukrepov predpiše pristojni organ, če poklic, ki ga kandidat želi opravljati, zahteva natančno poznavanje nacionalne zakonodaje in vključuje svetovanje in/ali pomoč v zvezi z nacionalno zakonodajo, ali če želi opravljati industrijsko, obrtno ali trgovsko dejavnost kot samozaposlena oseba ali poslovodni delavec v podjetju in je treba za opravljanje te dejavnosti poznati in uporabljati posebne nacionalne predpise. V nobenem primeru pristojni organ ne sme od kandidata zahtevati več kakor en dopolnilni ukrep. Poleg tega mora po potrebi upoštevati vse poklicne izkušnje, ki jih je kandidat pridobil v svoji matični državi članici ali kateri koli drugi državi članici. Na podlagi teh izkušenj je mogoče zmanjšati obseg zahtevanih dopolnilnih ukrepov ali jih v celoti odpraviti.

- **Postopek priznavanja poklicnih izkušenj pri obrtnih in gospodarskih poklicih ter nekaterih storitvah**

Ta postopek se uporablja samo za obrtne in gospodarske poklice ter storitve, zajete v Direktivi 1999/42/ES.

Če je kandidat zadevno dejavnost v določenem trajanju že opravljal v drugi državi članici kot samozaposlena oseba ali poslovodni delavec podjetja, morajo države članice to dejstvo sprejeti kot zadosten dokaz znanja in sposobnosti, ki se zahtevajo na njenem ozemlju. Trajanje je odvisno od posameznega poklica. Poleg tega se lahko skrajša oziroma odpravi glede na kandidatovo predhodno izobraževanje ali dodatne poklicne izkušnje, ki jih je pridobil kot zaposlena oseba.

V skladu s členom 3 Direktive 1999/42/ES lahko posamezniki, ki ne izpolnjujejo pogojev glede poklicnih izkušenj, zaprosijo za priznanje svojih diplom, spričeval in drugih dokazil o kvalifikacijah po zgoraj opisanem splošnem postopku.

3.1.1. Pravniki (Odvetniki)

Direktiva 77/249/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 78, 26.3.1977), ki se nanaša samo na pravico do opravljanja storitev; vendar je sodišče ES razširilo njeno veljavo tudi na pravico do ustavitve sedeža (sodbe v zadevah 2/74 Reyners v. Belgian State; 107/83 Ordre des Avocats au Barreau de Paris v. Klopp; 71/76 Thieffry v. Conseil de l'Ordre des Avocats a la Cour des Paris). Direktiva 89/48/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 19, 24.1.1989), kakor je bila spremenjena z Direktivo 2001/19/ES (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 206, 31.7.2001). Direktiva 98/5/ES (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 77, 14.3.1998).

Kandidatovo prošnjo morajo pristojni organi preučiti čim prej in o njej najpozneje v štirih

mesecih po predložitvi vseh potrebnih dokumentov sprejeti utemeljeno odločitev. Proti tej odločitvi ali morebitni opustitvi odločitve se lahko kandidat pritoži na sodišču. Če so odvetniki v državi članici gostiteljici dolžni predložiti nekatere druge dokumente, kot so izjave o dobrem imenu in časti ter dokazila o finančni sposobnosti, morajo organi te države pod določenimi pogoji priznati dokumente, izdane v matični državi članici (Internal Market - Qualifications - Homepage, 2006).

- **Opravljanje poklica pod poklicnim nazivom iz matične države**

Direktiva 98/5/ES (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 77, 14. 3. 1998) daje vsem odvetnikom, ki izpolnjujejo pogoje za opravljanje odvetniškega poklica s samozaposlitvijo ali redno zaposlitvijo v drugi državi članici, pravico do trajnega opravljanja poklica v drugi državi članici pod poklicnim nazivom, pridobljenim v matični državi članici. Države članice lahko pod določenimi pogoji odvetnike izključijo iz nekaterih dejavnosti, kot so upravljanje zapuščine umrlih oseb in pridobivanje ali prenos lastniških deležev na zemljiščih. Odvetniki, ki opravljajo poklic pod poklicnim nazivom iz svoje matične države, lahko med drugim dajejo pravne nasvete o zakonodaji svojih matičnih držav članic, zakonodaji Skupnosti, mednarodnem pravu in o zakonodaji države članice gostiteljice. Pri tem morajo spoštovati pravila poklicnega ravnanja in etike, ki se uporabljajo v državi članici gostiteljici in v matični državi. Za dejavnosti v zvezi z zastopanjem strank v sodnem postopku lahko država članica gostiteljica od odvetnikov, ki opravljajo poklic pod poklicnimi nazivi iz matične države, zahteva, da delujejo skupaj z odvetniki, ki opravljajo odvetniški poklic pred zadevnim sodnim organom.

- **Oprostitev opravljanja preizkusa poklicne usposobljenosti, predvidenega v Direktivi 89/48/EGS**

Opravljanja preizkusa usposobljenosti je kandidat oproščen, če je v državi članici gostiteljici dejansko in redno najmanj tri leta opravljal dejavnost pod poklicnim nazivom iz svoje matične države (člen 10 Direktive 98/5/ES, Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 77, 14.3.1998). Če je to dejavnost najmanj tri leta opravljal na področju prava te države (vključno z zakonodajo Skupnosti), lahko pristojni organ preveri njeno dejansko in redno naravo ter po potrebi od kandidata zahteva pojasnila ali dodatne podrobnosti. Če je to obdobje opravljanja dejavnosti krajše od treh let, mora pristojni organ upoštevati vse znanje in poklicne izkušnje na področju prava države članice gostiteljice ter vsakršno udeležbo na predavanjih in seminarjih o pravu te države, pri čemer lahko od kandidata zahteva, da se udeleži razgovora, na katerem oceni kandidatovo dejavnost in zmožnost, da jo nadaljuje.

- **Zagotavljanje storitev**

Direktiva 89/48/EGS ne ureja vprašanja priznavanja obdobja usposabljanja kot takih, npr. univerzitetni študij ali obdobja poklicnega izobraževanja, z namenom nadaljevanja usposabljanja v drugi državi članici. Ustrezna pravila so določena v domači zakonodaji držav članic in v sporazumih med državami članicami, univerzami in odvetniškimi zbornicami.

Priložnostno opravljanje storitev odvetnikov s sedežem v drugi državi članici pod poklicnim

nazivom iz matične države ter brez predhodnega priznanja njihove poklicne kvalifikacije ureja Direktiva Sveta 77/249/EGS o učinkovitem uresničevanju svobode opravljanja storitev odvetnikov. Poleg tega lahko gostujoča država pri opravljanju storitev v zvezi z zastopanjem ali obrambo strank v sodnem postopku zahteva od odvetnikov, ki opravljajo poklic pod poklicnimi nazivi iz matične države, da skladno z nacionalno zakonodajo sodelujejo z lokalnimi odvetniki.

- **Akademsko priznavanje – nedokončano izobraževanje v matični državi članici**

Če za opravljanje poklica odvetnika v svoji matični državi članici kandidat ni polno kvalificiran (če na primer ni končal strokovnega usposabljanja, ki se zahteva po opravljenem univerzitetnem študiju), se direktivi 89/48/EGS in 98/5/ES ne uporabljata. Vprašanje priznavanja obdobja usposabljanja (npr. univerzitetni študij ali strokovno usposabljanje) zaradi nadaljevanja usposabljanja v drugi državi članici ni zajeto v sekundarni zakonodaji Skupnosti. Pravila v zvezi s tem so določena v zakonodaji držav članic in dvostranskih sporazumih med državami članicami, univerzami ali odvetniškimi zbornicami.

Kljub temu se lahko v zvezi s tem uporabljajo načelo nediskriminacije in pod določenimi pogoji določbe členov 39 in 43 Pogodbe ES. Se pravi, če je kandidat diplomiral iz prava na univerzi države članice in bi želel opraviti obvezno, plačano strokovno prakso (pred strokovnim izpitom ali po njem), ima po določbah Pogodbe ES pravico do priznanja diplome. Evropsko sodišče je v zadevi C-313/01 "Morgenbesser" menilo, da je dejstvo, da se za sprejem na praktično, plačano usposabljanje zahteva predhodno akademsko priznanje pravne izobrazbe, ki jo je kandidat pridobil v drugi državi članici, nedopustno ter opozorilo, da se morajo v tem primeru uporabljati načela, ki izhajajo iz njegove lastne sodne prakse in temeljijo na členih 39 in 43 Pogodbe ES. Po teh načelih morajo nacionalni organi primerjati kandidatovo strokovno znanje, ki ga je pridobil z diplomo ali s poklicnimi izkušnjami v matični državi članici ali državi članici gostiteljici, z znanjem, ki ga potrjuje zahtevana nacionalna diploma. Če se izkaže, da se znanji ujemata samo delno, lahko država članica gostiteljica od kandidata zahteva dokazilo, da je pridobil manjkajoče znanje. (Glej zadevo C-340/89 "Vlassopoulou" in zadevo C-228/89 "Heylens") (Knez, 2004, str. 616).

V primeru 71/76, **Thieffry proti Conseil De l'Ordre des Avocats a la Cour de Paris** (ZOdl., 1977, str. 765), je tožnik doktoriral v Belgiji in v Bruslju deloval kot odvetnik. V Franciji so mu nostrificirali doktorat, tam je tudi opravljal pravosodni izpit in pridobil potrdilo, da ima znanja, potrebna za opravljanje odvetniškega poklica v Franciji. Tega poklica pa ni mogel začeti izvajati, saj je bil zavrnjen pri vpisu v pariško odvetniško združenje iz razloga, ker ni imel francoske diplome. Sodišče Evropskih skupnosti je odločilo, da, če je mogoče zagotoviti svobodno ustanavljanje preko nacionalnih ukrepov držav članic, javnih služb ali strokovnih združenj, posamezniku ne sme biti kratena svoboščina zgolj iz razloga, ker še ni bila sprejeta sekundarna zakonodaja Skupnosti, katere sprejem predvideva 47. člen PES. Zato je na nacionalnih oblasteh, da zagotovijo izvajanje takšne prakse ali zakonodaje v luči svobodnega ustanavljanja.

Upoštevajoč razliko med akademskim in civilnim učinkom priznanja tuje diplome je na nacionalnih oblasteh odločitev o tem, ali lahko priznanje diplome s strani univerza poleg akademskih učinkuje tudi kot dokaz strokovnih kvalifikacij. Pri tem so nacionalne oblasti zavezane upoštevati zahteve prava Skupnosti na področju svobodnega ustanavljanja.

Sodišče je zaključilo, da navedena francoska pravila, ki so vlagatelju tožbe najprej priznala pridobljeno tujo diplomu in mu tudi dovolila opravljanje izpitov za poklic odvetnika, vendar so pozneje zahtevala domačo diplomu, nasprotujejo svobodnemu ustanavljanju v smislu 43. člena PES (Knez, 2004, str. 616).

V primeru 107/83, **Ordre des Avocats au Barreau de Paris proti Kloppu** (ZOdl., 1984, str. 2971), je tožnik bil odvetnik, ki je imel pisarno v Nemčiji in je bil hkrati kvalificiran tudi za zastopanje v Franciji. Ko je zahteval vpis v pariško odvetniško zbornico, so ga zavrnil, ker so pravila francoskega odloka in interna pravila pariške zbornice prepovedovala ohranitev druge pisarne zunaj pariškega okrožja. »Ratio« tega pravila je bil v tem, da mora biti odvetnik na razpolago strankam in sodišču. Ko je pritožbeno sodišče razveljavilo odločbo odvetniške zbornice, se je slednja pritožila na francosko vrhovno sodišče, ki je na SES naslovilo vprašanje v predhodno odločanje glede razlage 43. člena PES. SES je odločilo, da tudi brez obstoja sekundarne zakonodaje ES glede izvajanja pravnega poklica, 43. člen PES prepoveduje nacionalnim oblastem, da državljanu druge države članice prepovedo opravljanje pravniskega poklica zgolj na temelju, ker ima hkrati odprto pisarno tudi v drugi državi članici (Knez, 2004, str. 616).

V primeru C-340/89, **Irene Vlassopoulou proti Ministerium für Justiz, Bundes - und Europaangelegenheiten Baden – Wuerttemberg** (ZOdl., 1991, str. I-02357), je bila tožnica grška državljanka, ki je diplomirala v Atenah in postala odvetnica. Sedem let je večinoma prakticirala nemško pravo, pridobila je tudi doktorat pravnih znanosti na Univerzi v Tuebingenu, in občasno delovala v Mannheimu. Ko je ministrstvo za pravosodje prosila za vpis v mannheimško odvetniško zbornico, so njeno prošnjo zavrnil, ker ni imela nemškega državnega izpita, torej zaradi neprimerne izobrazbe. V Nemčiji morajo odvetniki namreč opraviti prvi in drugi državni izpit, ki pa ju tožnica ni opravila. Zoper ministrstvo je zato začela sodni postopek. Nemško vrhovno sodišče je na SES naslovilo vprašanje v predhodno odločanje glede razlage 43. člena PES. V postopku predhodne odločitve je Sodišče Evropskih skupnosti odločilo, da sicer ne gre za diskriminacijo na temelju državljanstva, vendar pa mora država članica, ki prejme vlogo posameznika, ki želi opravljati dejavnost na njenem ozemlju, skrbno proučiti dokumente, ki izkazujejo njegovo strokovno usposobljenost (diplome, spričevala, potrdila), pri tem pa mora upoštevati še izkušnje, pridobljene na ozemlju druge države članice. SES je odločilo, da morajo nacionalne oblasti preučiti celotno izobrazbo in prakso, ki jo ima določena oseba, ter primerjati stopnjo znanja te osebe s tisto, ki jo zahteva od domačinov; če je znanje te osebe ustrezno, mora kvalifikacijo priznati, sicer pa ugotoviti, ali je mogoče pomanjkljivosti nadomestiti. V ta namen morajo oblasti v državi članici oceniti, ali je znanje že pridobljeno z izkušnjami v tej gostujoči državi članici, ali z dodatnim izobraževanjem ali z delovnimi izkušnjami. Če pa gostujoča država

članica zahteva določeno opravljanje pripravnštva, morajo oblasti v gostujoči državi članici odločiti, ali so izkušnje takšnega pripravnštva pridobljene v državi izvora dovolj ali pa jih je potrebno opravljati v gostujoči državi (Knez, 2004, str. 616).

Iz zgoraj navedenih in nadaljnjih primerov za ostale poklice je razvidno, da večina določb Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti, ki se nanašajo na prosto gibanje posameznikov, pa tudi določbe sektorskih direktiv in direktiv, ki se nanašajo na medsebojno priznavanje kvalifikacij, namreč ne dajejo nikakršnih pravic osebam, ki so državljani tretjih držav. Na težave pa naletijo tudi posamezniki, državljani Skupnosti, ki so se izobraževali zunaj Skupnosti.

3.1.2. Paramedicinsko osebje

Direktiva 89/48/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 19, 24.1.1989), kakor je bila spremenjena z Direktivo 2001/19/ES (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 206, 31.7.2001). Direktiva 92/51/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 209, 24.7.1992), kakor je bila spremenjena z direktivami 95/43/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 184, 3.8.1995), 97/38/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 184, 12.7.1997) in 2000/5/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 54, 26.2.2000). Priročnik za uporabnike splošnega sistema priznavanja poklicnih kvalifikacij (Guide for users of the general system for the recognition of professional qualifications).

Razen medicinskih sester, odgovornih za splošno nego ter babic, pri katerih so minimalni pogoji glede izobrazbe usklajeni, kar omogoča avtomatično priznavanje njihovih kvalifikacij, spadajo paramedicinski poklici v področje uporabe splošnega sistema priznavanja poklicnih kvalifikacij.

Področje dejavnosti dveh poklicev z istim imenom ali z različnimi imeni v dveh državah članicah se lahko od države do države precej razlikuje.

Za paramedicinske poklice veljajo predpisi države članice, kjer se zadevni poklic opravlja, se pravi, da njeni organi določijo pogoje v zvezi z opravljanjem tega poklica. Paramedicinski poklici so večinoma močno regulirani. Pripadniki teh poklicev potrebujejo dovoljenje in uživajo monopol za opravljanje dejavnosti na svojem področju.

Medtem ko so v nekaterih državah članicah določene poklicne dejavnosti omejene na zdravnike (na primer kiropraktika in osteopatija v Avstriji, Franciji in Italiji), lahko v drugih državah članicah te dejavnosti opravljajo tudi osebe, ki niso kvalificirani zdravniki, vendar imajo druga dokazila o usposobljenosti (na primer "Heilpraktiker" (zdravilci) v Nemčiji, kiropraktiki na Danskem, Finskem in v Združenem kraljestvu ter osteopati na Finskem in v Združenem kraljestvu).

Kvalifikacije medicinskih sester specialistk se praviloma priznavajo v okviru splošnega sistema. Vendar obstajajo v primerih, ko želijo medicinske sestre delati v državi, kjer ta poklic opravljajo medicinske sestre, odgovorne za splošno nego, dve možnosti. Če so medicinske sestre

specialistično usposabljanje opravile po pridobitvi ene od kvalifikacij, navedenih v direktivi o medicinskih sestrah, odgovornih za splošno zdravstveno nego, se jim diploma prizna avtomatično. V nasprotnem primeru mora država članica gostiteljica preveriti njihove kvalifikacije ter jih primerjati s svojimi zahtevami glede potrebne izobrazbe. Pri tem preverjanju se morajo upoštevati določbe členov 39, 43 in 49 Pogodbe ES (glej Priloga 3) in razsodbe Evropskega sodišča v zadevah "Heylens" (222/86 z dne 15. 10. 1987), "Vlassopoulou" (340/89 z dne 7. 5. 1991) in "Newman" (104/91 z dne 7. 5. 1992).

V zvezi s tem bi bilo treba opozoriti na ureditve na področju socialnega varstva, ki se uporabljajo za te poklice in se med državami članicami razlikujejo. Za nekatere storitve je denimo mogoče uveljavljati vračilo, če pripadniki teh poklicev izpolnjujejo določene zahteve.

V nekaterih redkih primerih, ko so razlike med dvema poklicnima kvalifikacijama prevelike, se lahko sistem splošnega priznavanja ne uporablja (Knez, 2004, str. 616).

Nekateri paramedicinski poklici: bolniški asistent, izdelovalec slušnih aparatov, kiropraktik, dietetik, delovni terapevt, zobni higienik, medicinska sestra specialistka, diagnostični radiolog, maser/fizioterapevt, očesni optik, logoterapevt, ortoptik, osteopat, medicinski pediker, psiholog, psihoterapevt, laboratorijski tehnik, terapevt.

3.1.3. Učitelji

Direktivi 89/48/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 19, 24.1.1989) in 92/51/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 209, 24.7.1992), kakor sta bili spremenjeni z Direktivo 2001/19/ES (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 206, 31.7.2001). Priročnik za uporabnike splošnega sistema priznavanja poklicnih kvalifikacij (Guide for users of the general system for the recognition of professional qualifications).

3.1.4. Inženirji

Direktivi 89/48/EGS in 92/51/EGS ter Priročnik za uporabnike splošnega sistema priznavanja poklicnih kvalifikacij (Guide for users of the general system for the recognition of professional qualifications). Dodatne informacije o poklicu inženirja, zlasti o strokovnem nazivu "EUR ING", se dobi tudi na spletnem mestu Evropske federacije nacionalnih inženirskih zvez FEANI (Fédération Européenne d'Associations Nationales d'Ingénieurs): <http://www.feani.org/>.

3.1.5. Raziskovalci

Splošni cilji človeških virov in mobilnosti 6. okvirnega programa za tehnološki razvoj in raziskave so: »Sposobnost, da v Evropi izvajamo raziskave na svetovnem nivoju, je kritično odvisna od tega, da imamo na voljo izšolane raziskovalce, in da so ti sposobni ustvarjati, prenašati in uporabljati znanje.« Spodbujanje mednarodne mobilnosti in usposabljanje raziskovalcev je bistveni element strategije, ki jo je predlagala komisija za ustanovitev evropskega raziskovalnega prostora (ERA).

V ta namen je Evropska unija kot del svojega okvirnega programa sprejela Človeške vire in mobilnost (HRM), skupaj znane pod imenom Dejavnosti Marie Curie, s proračunom 1,58 milijarde evrov za obdobje 2002 – 2004. Cilj teh dejavnosti je razvoj in prenos raziskovalnih sposobnosti, utrjevanje in širjenje možnosti za poklicni razvoj raziskovalcev in spodbujanje odličnosti v evropskem raziskovanju. Evropska Unija bo za dosego navedenih ciljev podprla širok obseg dejavnosti, ki naj bodo v pomoč raziskovalcem tekom njihove celotne poklicne poti (Internal Market - Qualifications - Homepage, 2006).

Raziskovalci so lahko od vsega začetka deležni znanstvenega in dopolnilnega izobraževanja, tako v okviru izbranih ustanov kot mrež, na konferencah in programih izobraževanja. Za evropske organizacije, ki morajo razviti svoje sposobnosti, bodo poskrbele dejavnosti, katerih namen je prenos znanja, s tem pa se bo udeleževala tudi medsektorska mobilnost (npr. med univerzo in industrijo). Podobno bo na voljo vrsta posameznih podoktorskih štipendij, ki naj spodbudijo raziskovalce, da bodo poskušali doseči profesionalno neodvisnost in gradili mednarodno sodelovanje. Da bi spodbujali in pospeševali odličnost in delo v skupinah, bodo dali raziskovalcem na voljo štipendije, vodilne položaje in nagrade.

Vsaka dejavnost Marie Curie je odprta vsem področjem raziskovanja, ki prispevajo k znanstvenim in tehnološkim ciljem Evropske skupnosti. Na ta način je dejavnost povsem usmerjena »od spodaj navzgor«, raziskovalci pa so vabljeni, naj predložijo predloge s kateregakoli področja raziskav (vključno z družboslovnimi in humanističnimi vedami itd.). Vendar pa bodo posebej dobrodošli predlogi, ki prispevajo k združevanju različnih področij (multidisciplinarnost) ali k graditvi odnosov med univerzo in industrijo (medsektorstvo).

Dejavnosti Marie Curie se delijo na dejavnosti na pobudo gostitelja; dejavnosti na pobudo posameznikov; spodbujanje in priznavanje odličnosti ter mehanizmi za vrnitev in ponovno vključitev. Več o tem v Prilogi 9 (Internal Market - Qualifications - Homepage, 2006).

3.1.6. Kaj ko takšnega poklica ne poznajo

Takšno pravilo kot v primeru Vlassopoulou se uporabi tudi za osebe, ki kot v primeru C-164/94, **Georgios Aranitis proti Land Berlin** (ZOdl., 1996, str. I-195), želijo opravljati dejavnost poklica v gostujoči državi članici, kjer takšnega poklica sploh ne poznajo.

Tožnik Aranitis je v Grčiji pridobil diplomo iz geologije, katere priznanje je želel v Nemčiji. Ker je bila njegova prošnja brez jasnega razloga zavrnjena, se je pred sodiščem skliceval na Direktivo ES 89/48 o splošnem sistemu priznavanja poklicnih kvalifikacij. Višje upravno sodišče v Berlinu je na SES naslovilo vprašanje v predhodno odločanje glede razlage določil navedene direktive. SES je odločilo, da se direktiva ES 89/48 o splošnem priznavanju kvalifikacij ne uporablja, ko predmetnega poklica ni mogoče opredeliti kot regulirani poklic, kar pomeni, da ga ne urejajo pravila gostujoče države članice (Knez, 2004, str. 616).

3.2. *Avtomatično priznavanje diplom za določene poklice*

Pri poklicih, ki jih zajema ta sistem (vzpostavljen s sprejetjem vrste področnih direktiv), dobi kandidat pravico do opravljanja poklicne dejavnosti v državi članici EU kot samozaposlena ali zaposlena oseba na podlagi avtomatičnega priznanja diplome, izdane v državi članici.

Pri tem je treba opozoriti, da je priznanje diplome obvezno in avtomatično samo, če je bila diploma izdana v državi članici in je navedena v prilogi Direktive 2001/19/ES (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 206, 31. 7. 2001). V splošnem se priznavajo diplome novejšega datuma, ki dajejo pravico do opravljanja poklica v matični državi članici. Če je kandidat glede tega v dvomih, bi se moral obrniti na pristojno nacionalno poklicno združenje.

Če država članica gostiteljica upravičeno dvomi, lahko od pristojnih organov matične države članice zahteva potrdilo, da je diploma pristna in da je imetnik (kandidat) izpolnil vse minimalne pogoje glede usposabljanja, predvidene v direktivah.

Če želi kandidat v drugi državi članici zgolj opravljati storitve, so v direktivah predvideni poenostavljeni postopki za pridobitev potrebnih dovoljenj in registracijo (Europa – Internal Market, 2006).

- **Področje uporabe sistema**

Področne direktive se nanašajo na sedem reguliranih poklicev: zdravnik (splošni ali specialistični), medicinska sestra, odgovorna za splošno nego, babica, veterinar, zobozdravnik, farmacevt in arhitekt (podrobne informacije o vsakem poklicu so opisane v nadaljevanju).

V teh primerih se sistem uporablja, če:

1. je kandidat državljan države članice,
2. ima kandidat diplomo, ki mu daje pravico do opravljanja enega od poklicev, ki jih urejajo področne direktive,
3. želi isti poklic opravljati v državi članici gostiteljici.

- **Pridobljene pravice**

V nekaterih posebnih primerih, zlasti če je kandidat usposabljanje v določenih državah članicah končal pred uporabo teh direktiv, če se je medtem spremenil naziv diplome ali če je usposabljanje opravil, preden so direktive začele veljati v novih državah članicah, se lahko izobrazba prizna, vendar morajo biti pri tem izpolnjeni določeni pogoji.

- **Usposabljanje v državi nečlanici**

Če je kandidat usposabljanje opravil zunaj Evropske unije, je na voljo več možnosti:

- 1) Začetnega priznavanja tako pridobljenih kvalifikacij v Evropski uniji direktiva ne ureja in spada v pristojnost držav članic, ki pa morajo preveriti, ali so izpolnjene minimalne zahteve Skupnosti glede izobraževanja in usposabljanja.

- 2) Države članice morajo pregledati diplome, ki so bile pridobljene zunaj Evropske unije in so bile že priznane v eni od držav članic, ter upoštevati vso izobrazbo in/ali poklicne izkušnje, ne glede na to, ali je bila pridobljena oziroma so bile pridobljene znotraj ali zunaj Evropske unije.
- 3) Če je bil del, tudi pomemben del, izobrazbe, ki je bila pridobljena zunaj Skupnosti, priznan v državi članic in potrjen z eno od diplom, navedenih v prilogi k direktivi, se ta diploma avtomatično prizna v skladu z direktivo.
- 4) Diplome, ki so jih izdale spodaj navedene države nečlanice, katerih del so bile nekdanje nekatere sedanje države članice, se lahko pod določenimi pogoji priznajo, če so v teh državah članicah izenačene z nacionalnimi diplomami. To velja za naslednje države članice:
 - o Estonija, Latvija in Litva za diplome, ki jih je izdala nekdanja Sovjetska zveza,
 - o Češka in Slovaška za diplome, ki jih je izdala nekdanja Češkoslovaška,
 - o Slovenija za diplome, ki jih je izdala nekdanja Jugoslavija.

- **Postopek priznavanja**

- o ***Roki za obravnavo prošnje in pritožbe***

Pristojni organ ima za rešitev prošnje in sprejetje odločitve na voljo tri mesece. Če pristojni organ v treh mesecih ne sprejme odločitve, lahko v skladu s postopki, ki se uporabljajo v državi članici gostiteljici, kandidat vloži pritožbo zaradi nespoštovanja za to določenega roka.

Odločitev o zavrnitvi prošnje mora biti utemeljena, pri čemer mora biti zagotovljena možnost pritožbe proti njej.

- o ***Pristojnosti institucij Skupnosti***

Institucije Skupnosti niso pristojne za razveljavitev upravne odločitve, ki jo je v zvezi z kandidatovo prošnjo sprejel nacionalni organ. Tako odločitev lahko razveljavijo samo pristojni nacionalni organi. Pristojnosti Evropskega sodišča so omejene na to, da v svojih razsodbah razglasi, da država članica krši zakonodajo Skupnosti bodisi zaradi nepravilne uporabe zakonodaje Skupnosti ali zato, ker so njeni nacionalni predpisi nezdržljivi z zakonodajo Skupnosti. Naloga pristojnih organov zadevne države članice je, da spremenijo posamezne odločitve, sprejete v skladu z upravno prakso ali zakonskimi predpisi, ki jih je Evropsko sodišče razglasilo za nezakonite.

3.2.1. Splošni in specialistični zdravniki

Direktiva 75/362 in 75/363, izdani leta 1975; obe popravljene leta 1982 z Direktivo 82/76 in dopolnjeni leta 1986 z Direktivo o posebnem usposabljanju in splošni medicinski praksi. Spremembe, ki pa se nanašajo na diplome, so združene v Direktivi 93/16 izdani leta 1993. Direktiva Sveta 93/16/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 165, 7. 7. 1993, str. 1), kakor je bila spremenjena z Aktom o pristopu Avstrije, Finske in Švedske (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 1, 1.1.1995, str. 1) in direktivami 97/50/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št.

L 291, 24.10.1997), 98/21/ES (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 119, 22.4.1998), 98/63/ES (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 253, 15.9.1998) in 1999/46/ES (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 139, 2.6.1999) ter Direktivo 2001/19/ES (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 206, 31.7.2001).

Poklic zdravnika (splošnega ali specialističnega) je zajet v sistem obveznega in avtomatičnega priznavanja diplom, ki se podeljujejo na evropski ravni samo za nekatere poklice. Dodatne informacije o tem sistemu (zlasti o pogojih njegove uporabe in postopkih priznavanja) ter pojasnila glede posebnih primerov (npr. nekdanje oblike usposabljanja v nekaterih državah članicah, usposabljanje, opravljeno v državah nečlanicah, ali usposabljanje, opravljeno pred začetkom veljavnosti direktiv v novih državah članicah) sem opisal že v predhodnih poglavjih.

Priznavanje kvalifikacij je obvezno in avtomatično samo, če so bile pridobljene v državi članici in so navedene v prilogi k zadevni direktivi. Sistem obveznega in avtomatičnega priznavanja se zato v vseh državah članicah uporablja samo za kvalifikacije, ki kandidatu omogočajo opravljanje dejavnosti s področja splošne ali specialistične medicine in ki so skupne vsem državam članicam ter navedene v tej direktivi. Kvalifikacije v specialistični medicini, ki so skupne samo nekaterim državam članicam in so kot take navedene v direktivi, so dolžne priznati samo te države članice. Pri drugih specializacijah, ki bodisi v direktivi niso zajete ali pa so obravnavane samo v zvezi z državo članico gostiteljico, se kvalifikacije priznavajo za vsak primer posebej na podlagi preverjanja ali izobrazba pridobljena v matični državi članici, ustreza izobrazbi, ki jo je mogoče pridobiti v državi članici gostiteljici, pri čemer se upoštevajo poklicne izkušnje, dodatna izobrazba in morebitno nadaljnje usposabljanje kandidata. V nekaterih primerih se lahko od kandidatov zahteva, da opravijo dodatno usposabljanje.

Pristojni organi države članice gostiteljice morajo kandidatovo prošnjo za opravljanje zdravniške dejavnosti praviloma obravnavati v treh mesecih. Sklep o zavrnitvi priznanja izobrazbe mora biti utemeljen, pri čemer mora biti omogočena pritožba proti sklepu v skladu z določbami nacionalne zakonodaje (Internal Market - Qualifications - Homepage, 2006).

V primeru C-238/98, **Hugo Fernando Hocsman proti Ministre de l'Emploi et de la Solidarite** (ZOdL., 2000, str. I-06623), je spor nastal med Hocsmanom in francoskim Ministrstvom za delo, ker je slednje zavrnilo njegovo prošnjo, da opravlja poklic zdravnika v Franciji. Hocsman je pridobil diplomo doktorja medicine v Argentini, diplomo specialista urologije pa v Barceloni. Pozneje je pridobil špansko državljanstvo, nato pa francosko državljanstvo. Španske oblasti so priznale njegovo argentinsko diplomo in mu dovolile opravljanje poklica zdravnika v Španiji, kar je nekaj let tudi dejansko izvajal. Ko se je preselil v Francijo je svoj poklic kot asistent opravljal v več francoskih bolnišnicah. Ko je zahteval dovoljenje za delo kot zdravnik, so mu zahtevo zavrnili iz razloga, da Francija ne priznava argentinske diplome. Francosko upravno sodišče je na SES naslovilo vprašanje v predhodno odločanje glede razlage 43. člena PES. SES je razložilo, da 43. člen PES v primeru, ko pravna situacija ni urejena z direktivo o vzajemnem priznavanju kvalifikacij, od nacionalnih oblasti držav članic zahteva, da upoštevajo vse diplome,

potrdila in druga dokazila o formalnih kvalifikacijah ter vse izkušnje ter to primerjajo z izobrazbo in izkušnjami, ki se zahtevajo od domačih državljanov, kar je podobno pravilo kot v primeru Vlassopoulou (Knez, 2004, str. 626).

3.2.2. Zobozdravniki

Direktivi 78/686/EGS in 78/687/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 233, 24.8.1978), kakor sta bili spremenjeni z: Aktom o pristopu Grčije (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 291, 19.11.1979); Aktom o pristopu Španije in Portugalske (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 302, 15.11.1985); Direktivo 81/1057/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 385, 31.12.1981); Direktivo 89/594/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 341, 23.11.1989); Direktivo 90/658/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 353, 17.12.1990); Aktom o pristopu Avstrije, Finske in Švedske (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 1, 1.1.1995). Direktiva 2001/19/ES (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 206, 31.7.2001).

Zobozdravniški poklic je zajet v sistem obveznega in avtomatičnega priznavanja diplom, ki se podeljujejo na evropski ravni samo za nekatere poklice. Vsaka država članica je dolžna avtomatično priznavati samo kvalifikacije, ki so pridobljene v državi članici in navedene v prilogi k zadevni direktivi. Priznavanje specialistične izobrazbe iz ortodontije ali ustne / oralne kirurgije je obvezno in avtomatično samo v državah članicah, navedenih v tej direktivi.

Pri drugih specializacijah, ki bodisi v direktivi niso zajete ali pa so obravnavane samo v zvezi z državo članico gostiteljico, se morajo kvalifikacije priznati za vsak primer posebej, pri čemer se preveri, ali izobrazba, pridobljena v matični državi članici ali državi članici, iz katere prihaja kandidat, ustreza izobrazbi, predpisani v državi članici gostiteljici, ter upoštevajo poklicne izkušnje, dodatna izobrazba in morebitno nadaljnje usposabljanje kandidata. V nekaterih primerih se lahko od kandidatov zahteva, da opravijo dodatno usposabljanje.

V posebnih okoliščinah se lahko na podlagi zobozdravniške direktive prizna tudi zdravniška izobrazba, pridobljena v Italiji, Španiji, Avstriji, na Češkem, Slovaškem ali v nekdanji Češkoslovaški. Pristojni organi države članice gostiteljice morajo kandidatovo prošnjo za opravljanje zobozdravniške dejavnosti praviloma obravnavati v treh mesecih. Sklep o zavrnitvi priznanja izobrazbe mora biti utemeljen, pri čemer mora biti po nacionalnem pravu omogočena pritožba proti sklepu.

V primeru C-319/92, **Salomone Haim proti Kassenzahnaerztliche Vereinigung Nordheim** (ZOdl., 1994, str. I-425), je tožnik italijanski državljan, ki je diplomiral iz zobozdravstva v Carigradu v Turčiji. V Nemčiji so mu priznali status zobozdravstvenega pripravnika. Nato so mu v Belgiji priznali turško diplomu kot ekvivalent belgijski diplomi, nakar je osem let delal v Bruslju kot zobozdravnik v okviru shem socialnega zavarovanja. Nato se je želel vpisati na seznam zobozdravnikov v Nemčiji, kar pa mu je bilo zavrnjeno iz razloga, ker ni opravil dveletne preizkusne dobe. Zoper to zavrnilno odločbo se je pritožil na sodišče. Nemško zvezno

socialno sodišče je na SES naslovilo vprašanje v predhodno odločanje glede razlage 43. člena PES in 20. člena Direktive 78/686/EGS, ki predvideva priznavanje pripravištva zobozdravnikov med državami članicami (Knez, 2004, str. 621).

Haim bi se moral za delo v programu socialnega zavarovanja v Nemčiji izpopolniti z dveletno prakso. Tej odločitvi je nasprotoval in trdil, da se mora pri tem upoštevati njegovo osemletno opravljanje poklica zobozdravnika na področju socialnega zavarovanja v Belgiji in da to zadostuje za opravljanje poklica zobozdravnika v Nemčiji. Sodišče Evropskih skupnosti je odločilo v njegovo korist in se je pri tem sklicevalo na primer Vlassopoulou, da morajo pristojne oblasti v državi članici pri ugotavljanju kvalifikacij posameznika upoštevati tudi tiste kvalifikacije, ki si jih posameznik pridobi na ozemlju druge članice.

SES je odločilo, da državam članicam glede na določila 43. člena PES ni dopustno, da zavrnejo imenovanje za zobozdravnika v okviru shem socialnega zavarovanja državljanu druge države članice, ki je bil pooblaščen za opravljanje svojega poklica v obeh državah članicah, iz razloga, da ni opravil pripravištva, ki ga zahteva zakonodaja gostujoče države članice, brez da bi presodili obseg njegovih izkušenj.

Iz tega je razvidno, da mora (čeprav so določene kvalifikacije posameznika pridobljene na ozemlju tretjih držav, izvzete iz določil direktiv) država članica, če prizna takšne kvalifikacije posameznika, pri tem upoštevati vse izkušnje in kvalifikacije posameznika, ki si jih je pridobil v kateri izmed držav članic.

Takšen pristop je tudi skladen s priporočilom Sveta ministrov iz leta 1989, po katerem bi priznavali tudi diplome pridobljene v tretjih državah. Tako je pri direktivah o medsebojnem priznavanju in po direktivi SLIM mogoče upoštevati tudi poklicno kvalifikacijo, pridobljeno v tujini. Po sodni praksi Sodišča Evropskih skupnosti državam članicam ni treba priznati diplom, spričeval in drugih dokazil o formalni izobrazbi, ki ne dokazujejo, da je usposabljanje pridobljeno v eni od držav članic Skupnosti. Vendar pa morajo države članice upoštevati poklicne izkušnje, ki jih je zadevna oseba dobila v drugi državi članici. Torej je treba v sektorskih direktivah določiti, da so elementi Skupnosti, ki jih morajo države članice preučiti pri priznavanju diplome, spričevala ali drugih dokazil o formalni kvalifikaciji za medicinske sestre za splošno nego, zobozdravnike, veterinarje, babice, arhitekto, farmacevte ali zdravnike, pridobljena po končanem izobraževanju in usposabljanju v tretji državi, ter poklicne izkušnje, ki jih je zadevna oseba dobila v državi članici.

Podoben je tudi primer C-154/93, **Abdullah Tawil - Albertini proti Ministre des Affaires Sociales** (ZOdl., 1994, str. I-451), v katerem je do postopka prišlo v zvezi s sporom med Abdullahom Tawil - Albertinijem, francoskim državljanom, in francoskim ministrstvom za delo, ki mu ni hotelo priznati njegovih kvalifikacij za zobozdravnika, ki jih je pridobil v Bejrutu v Libanonu (torej izven EU). Njegove poklicne kvalifikacije so mu priznali v Belgiji, v Veliki Britaniji in na Irskem. V dveh članicah, med njima je Francija, pa ni smel opravljati poklica.

Glede na to dejstvo se je Tawil - Albertini skliceval na Direktivo 78/686/EGS o vzajemnem priznavanju kvalifikacij zobozdravnikov tudi pred francoskimi oblastmi. Francosko sodišče je na SES naslovilo vprašanje v predhodno odločanje glede razlage sedmega člena navedene direktive. SES je odločilo, da Direktiva 78/686/EGS in 43. člen PES ne zahtevata od držav članic, da priznajo poklicne kvalifikacije izven držav članic ES, ampak je tovrstno priznavanje odvisno od vsakokratnih pogodb držav članic s posameznimi državami nečlanicami (Knez, 2004, str. 623). Sodišče Evropskih skupnosti je v zadevi Tawil – Albertini odločilo, da so vse kvalifikacije, pridobljene na področju zobozdravstva pridobljene v Evropski skupnosti, urejene z Direktivo, ki določa minimalna merila, ki jih morajo posamezniki izpolnjevati, če želijo, da jim bodo izobrazba in izkušnje, pridobljene drugje, priznane. Takšno priznavanje kvalifikacij, pridobljenih drugje, pa se ne nanaša na državljane tretjih držav. Njim se lahko takšna izobrazba prizna le, če je med državo članico Evropske skupnosti in tretjo državo članico sklenjen sporazum o vzajemnem priznavanju kvalifikacij. Če pa ena država članica prizna kvalifikacijo, priznано zunaj Skupnosti, to še ne pomeni, da se lahko posameznik sklicuje na uporabo direktive.

Če se ozremo na primere Haim, Tawil – Albertini in Hoesman so bili vsi državljani članic EU, ki so svojo poklicno kvalifikacijo pridobili v državah, ki niso članice EU. Na drugi strani pa državljani držav EU razen držav Evropskega gospodarskega prostora nimajo nikakršnih pravic do priznavanja njihovih kvalifikacij ali dovoljenja do opravljanja storitev kot nosilci samostojnega poklica, čeprav so dejansko kvalificirani po enakih pogojih kot državljani držav članic in tako tudi ne morejo izrabiti nobene izmed svoboščin (ustanovitve, opravljanje storitev, zaposlitev), ki se nanašajo na posameznike.

3.2.3. Medicinske sestre (odgovorne za splošno nego)

Direktivi 77/452/EGS in 77/453/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 176, 15.7.1977). Direktiva 81/1057/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 385, 31.12.1981). Direktivi 89/594/EGS in 89/595/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 341, 23.11.1989). Direktiva 90/658/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 353, 17.12.1990), kakor je bila spremenjena z Aktom o pristopu Grčije, Aktom o pristopu Španije in Portugalske ter Aktom o pristopu Avstrije, Finske in Švedske ter z Direktivo 2001/19/ES (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 206, 31.7.2001).

3.2.4. Veterinarji

Direktivi Sveta 78/1026/EGS in 78/1027/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 362, 23.12.1978), kakor sta bili spremenjeni z Direktivo 2001/19/ES (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 206, 31.7.2001).

3.2.5. Arhitekti

Direktiva Sveta 85/384/EGS z dne 10. junija 1985 (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 223, 21.8.1985), kakor je bila spremenjena z direktivami Sveta 85/614/EGS, 86/17/EGS in 90/658/EGS ter Aktom o pristopu Avstrije, Finske in Švedske (Uradni list Evropskih skupnosti,

št. L 1, 1.1.1995). Sporočilo 1999/C 351/10 (Uradni list Evropskih skupnosti, št. C 351, 4. 12. 1999) in Direktiva 2001/19/ES (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 206, 31.7.2001).

Evropska zakonodaja ne predvideva popolne uskladitve usposabljanja na področju arhitekture. Zato lahko obstajajo oblike usposabljanja, ki sicer ne ustrezajo zahtevam direktive s tega področja, vendar so povsem dopustne. Te (in ustrezne kvalifikacije) se lahko priznavajo na podlagi člena 43 (nekdanj člena 52) Pogodbe ES, kakor ga razlaga Evropsko sodišče v razsodbi z dne 7. maja 1991 v zadevi C 340/89 "Vlassoupoulou", in ki je bil z razsodbo z dne 22. januarja 2002 v zadevi C-31/00 "Dressen" izrecno razširjen na področje arhitekture. Po tej razsodbi mora država članica gostiteljica, v kateri je vložen zahtevek za priznanje izobrazbe, upoštevati migrantove diplome, spričevala in druga dokazila o izobrazbi ter pridobljene poklicne izkušnje. Če migrantove kvalifikacije ustrezajo zahtevam, ki jih za opravljanje dejavnosti na področju arhitekture določa nacionalna zakonodaja, mu mora biti dovoljeno opravljati ta poklic. V nasprotnem primeru se mu mora omogočiti, da pridobi manjkajoča znanja in kvalifikacije.

Zakonska opredelitev področja arhitekture in pravila, ki urejajo arhitekturni poklic (pravice, obveznosti, obseg dejavnosti ipd.), so določena z nacionalno zakonodajo države članice gostiteljice. Pravni status migranta je zato enak statusu oseb, ki so se za poklic arhitekta usposobile v državi članici gostiteljici. To lahko privede do tega, da migrant v državi članici gostiteljici izgubi nekatere pravice, ki jih je užival v matični državi članici ali državi članici, iz katere prihaja (Europa Internal Market, 2006).

V Prilogi 10 so navedene diplome, ki jih morajo priznati države članice Evropske skupnosti za študente, ki so se na študij arhitekture vpisali v akademskem letu 1988/1989 in v naslednjih akademskih letih.

3.2.6. Farmacevti

Direktivi 85/432/EGS in 85/433/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 253, 24.9.1985), kakor sta bili spremenjeni z: Direktivo 85/584/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 372, 31.12.1985); Direktivo 90/658/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 353, 17.12.1990); Aktom o pristopu Avstrije, Finske in Švedske (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 1, 1.1.1995); Direktivo 2001/19/ES (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 206, 31.7.2001).

Za zagotavljanje storitev niso predvidena pravila. V nekaterih državah članicah priznavanje kvalifikacij ne prinaša pravice do odprtja nove lekarne ali prevzema lekarne, ki je odprta za javnost manj kakor tri leta. Izjemoma lahko država članica gostiteljica za opravljanje določenih farmacevtskih dejavnosti od farmacevta zahteva dodatne poklicne izkušnje, če enako zahteva tudi od farmacevtov, ki so njeni državljani. Za predpise o razporejanju lekarn, odprtih za javnost, so še naprej pristojne države članice.

3.2.7. Babice

Direktivi 80/154/EGS in 80/155/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 33, 11.2.1980), kakor sta bili spremenjeni z: Aktom o pristopu Grčije (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 291, 19.11.1979); Aktom o pristopu Španije in Portugalske (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 302, 15.11.1985); Direktivo 89/594/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L + 341, 23.11.1989); Direktivo 90/658/EGS (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 353, 17.12.1990); Aktom o pristopu Avstrije, Finske in Švedske (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 1, 1.1.1995); Direktivo 2001/19/ES (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 206, 31.7.2001).

Pravica, da se lahko v vsaki državi članici Evropske unije ustanovi podjetje kot zaposlena ali samozaposlena oseba, je vezana na priznavanje kvalifikacij. Vsaka država članica je dolžna avtomatično priznavati samo kvalifikacije, ki so pridobljene v državi članici in navedene v zadevni direktivi. Če pa je kandidat kvalifikacije pridobili v nekdanji Vzhodni Nemčiji (Nemška demokratična republika), se lahko od kandidata zahteva dodatno potrdilo, ki dokazuje, da je takoj po usposabljanju opravil dveletno poklicno prakso pod nadzorom; če je kandidat dokazilo o kvalifikacijah pridobil v Združenem kraljestvu ali na Portugalskem in potrjuje osnovno usposabljanje v splošni zdravstveni negi, ki mu je sledilo dopolnilno usposabljanje za babico, ki je trajalo najmanj dve leti, se lahko od kandidata zahteva dodatno potrdilo, ki dokazuje, da je takoj po usposabljanju opravil enoletno poklicno prakso pod nadzorom (Internal Market - Qualifications - Homepage, 2006).

3.3. Odločba o priznanju poklicnih kvalifikacij

Zadnja faza v postopku priznavanja poklicnih kvalifikacij je odločba o priznavanju kvalifikacij. Seveda pa tudi ta zadnja faza dopušča dve možnosti:

- Kandidatove kvalifikacije ustrezajo zahtevanim kvalifikacijam in se mu izda »pozitivna odločba«.
- Kandidatove kvalifikacije niso ustrezne in se mu določi, da mora izpolniti enega od dopolnilnih ukrepov, ali test usposobljenosti ali prilagoditveno obdobje (le enega!).

4. Priznavanje in vrednotenje izobraževanja

Slovenija je z Zakonom o ratifikaciji konvencije o priznavanju visokošolskih kvalifikacij v Evropski regiji (Uradni list MP 14/99, 11.6.1999) ratificirala Konvencijo o priznavanju visokošolskih kvalifikacij v evropski regiji, sestavljeno v Lizboni 11. aprila 1997. Za izvajanje konvencije skrbi Ministrstvo za šolstvo in šport. Do sprejetja novega zakona je to področje urejal Zakon o nostrifikaciji v tujini pridobljenih šolskih spričeval (Uradni list SFRJ, št. 42/72 – ZNTPS) in Pravilnik o dokumentaciji za nostrifikacijo v tujini pridobljenih šolskih spričeval (Uradni list SFRJ, št. 34/84 in 36/84), ki je določal, da se z nostrifikacijo spričevalu tuje šole prizna enakopravnost s spričevalom domače šole enake vrste. Novi Pravilnik o obrazcih, dokumentaciji, stroških in načinu vodenja evidenc v postopkih priznavanja in vrednotenja

izobraževanja (Uradni list RS, št. 6/05) in Zakon o priznavanju in vrednotenju izobraževanja, ki je bil sprejet 17. junija 2004 (Uradni list RS št. 73/04) urejata:

- Postopek priznavanja
- Postopek vrednotenja
- Merila za priznavanje in vrednotenje
- Organe priznavanja in vrednotenja
- Vlagatelja
- Evidence
- Pravno varstvo
- Določa, da zadeve, katerih je bil postopek na dan začetka uporabe ZPVI v teku oz. glede katerih je bila že vložena zahteva ali pravno sredstvo, se končajo po določbah ZNTPS

Zakon o priznavanju in vrednotenju izobraževanja (2004) ureja dve vrsti postopka za priznavanje:

- Priznavanje za namen nadaljevanja izobraževanja, ki se začne na zahtevo imetnika tuje listine, ki jo vloži na predpisanem obrazcu na visokošolskem zavodu oz. vzgojno - izobraževani organizaciji, na katerem želi nadaljevati izobraževanje. Na podlagi odločbe vlagatelj pridobi pravico sodelovanja v postopku izbire za vpis v študijski program
- Priznavanje za namen zaposlovanja, ki se začne na zahtevo imetnika tuje listine o v celoti opravljenem izobraževalnem programu. Ugotavlja se le v primeru, da v RS obstaja primerljiv izobraževalni program. Pred izdajo odločbe mora ministrstvo pridobiti mnenje visokošolskega zavoda, ki izvaja primerljiv študijski program. Možne odločitve:
 1. pozitivno mnenje (ugotovitev enakovrednosti v tujini pridobljenega strokovnega oziroma znanstvenega naslova slovenskemu oziroma znanstvenemu naslovu)
 2. negativno mnenje (enakovrednost v tujini pridobljenega strokovnega oziroma znanstvenega naslova slovenskemu strokovnemu oziroma znanstvenemu naslovu ni bila ugotovljena)
 3. pogojno pozitivno mnenje (enakovrednost v tujini pridobljenega strokovnega oziroma znanstvenega naslova slovenskemu strokovnemu oziroma znanstvenemu naslovu se ugotovi, ko vlagatelj uspešno opravi manjkajoče študijske obveznosti). Mnenje zahteva natančno navedbo manjkajočih študijskih obveznosti za dosego pozitivnega mnenja s kratko obrazložitvijo.

V Sloveniji je, za razliko od mnogih drugih članic, z zakonom predvideno, da postopke priznavanja poklicnih kvalifikacij vodi le ena institucija, to je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, ki nudi vse potrebne podatke delavcu migrantu iz EU, ki želi v Sloveniji opravljati regulirani poklic (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 2004).

5. Predpisi v Sloveniji

- Zakon o postopku priznavanja kvalifikacij državljanom držav članic Evropske unije za opravljanje reguliranih poklicev oziroma reguliranih poklicnih dejavnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 21/02);
- Pravilnik o podrobnejših pravilih postopka priznavanja kvalifikacij za opravljanje reguliranih poklicev oziroma reguliranih poklicnih dejavnosti v Republiki Sloveniji na podlagi področnih direktiv (Uradni list RS, št. 41/04);
- Pravilnik o podrobnejših pravilih postopka priznavanja kvalifikacij za opravljanje reguliranih poklicev oziroma reguliranih poklicnih dejavnosti v Republiki Sloveniji na podlagi prve in druge direktive splošnega sistema priznavanja kvalifikacij (Uradni list RS, št. 41/04);
- Pravilnik o podrobnejših pravilih postopka priznavanja kvalifikacij za opravljanje reguliranih poklicev oziroma reguliranih poklicnih dejavnosti na podlagi tretje direktive splošnega sistema priznavanja kvalifikacij (Uradni list RS, št. 41/04);
- Pravilnik o podrobnejši vsebini in načinu vodenja evidenc s področja vzajemnega priznavanja kvalifikacij državljanom držav članic EU za opravljanje reguliranih poklicev oziroma reguliranih poklicnih dejavnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 41/04);
- Evidenca reguliranih poklicev oziroma reguliranih poklicnih dejavnosti v Republiki Sloveniji (Ur.l. RS, št. 44/04)

6. Postopek priznavanja v Sloveniji

Postopek priznavanja poklicnih kvalifikacij je v Sloveniji usklajen s pravnim redom EU, edina večja razlika pa je, da gre v Sloveniji celoten postopek preko ministrstva, ki pokriva resor dela, to je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in ko prejme popolno vlogo, jo posreduje pristojnemu ministrstvu v reševanje (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 2004).

6.1. Vloga

V Sloveniji je za vodenje postopkov priznavanja za vse regulirane poklice oziroma poklicne dejavnosti pristojno Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Kandidati vložijo prošnje za priznanje kvalifikacij na predpisanih obrazcih po pošti na naslov: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Kotnikova 5, 1000 Ljubljana, Slovenija. Za postopek priznavanja je potrebno plačati upravno takso v skladu z Zakonom o upravnih taksah. Taksa znaša 250 točk, kar glede na trenutno vrednost točke znaša 4250 SIT in se plačuje s taksnimi vrednotnicami (upravnimi kolki).

Listine se praviloma predložijo v overjenem prevodu, ki mu je priložena kopija izvirnika. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve lahko po potrebi zahteva, da kandidat predloži izvirnik na vpogled.

Vloga za priznavanje kvalifikacij za opravljanje reguliranih poklicev, ki jih pokrivajo področne direktive, vsebuje prošnjo za priznanje kvalifikacij na predpisanem obrazcu <http://www.gov.si/mddsz/pdf/obrazec1.doc>; dokazilo o državljanstvu; diplomo, spričevalo ter druga dokazila o izobrazbi, ki so navedena v področnih predpisih ministrstev, pristojnih za reguliranje posameznih poklicev oziroma dejavnosti; po potrebi potrdila pristojnih organov države članice EU o izpolnjevanju pogojev za opravljanje poklica oziroma dejavnosti v tej državi.

Vloga za priznanje kvalifikacij za opravljanje reguliranih poklicev oziroma poklicnih dejavnosti, ki jih ureja splošni sistem priznavanja poklicnih kvalifikacij, vsebuje prošnjo za priznanje kvalifikacij na predpisanem obrazcu: <http://www.gov.si/mddsz/pdf/obrazec2.doc>; dokazilo o državljanstvu, diplomo, spričevalo ter druga dokazila o formalni izobrazbi, dokazilo o drugih kvalifikacijah in poklicnih izkušnjah, dokazila o vsebini in poteku usposabljanja, v katerih je navedeno trajanje študijskega programa, področja in predmeti, ki jih je kandidat opravil, potrdila pristojnih organov države članice EU o izpolnjevanju pogojev za opravljanje poklica oziroma dejavnosti v tej državi.

Vloga za priznanje kvalifikacij za opravljanje dejavnosti, za katere se zahteva splošno znanje, znanje s področja gospodarskega poslovanja ali poklicno znanje, sposobnosti ter poklicne izkušnje, vsebuje prošnjo za priznanje kvalifikacij na predpisanem obrazcu: <http://www.gov.si/mddsz/pdf/obrazec3.doc>; dokazilo o državljanstvu in glede na okoliščine posameznega primera: diplomo, spričevalo ter druga dokazila o izobrazbi v primerih, ko je za opravljanje zadevne dejavnosti zahtevano dokazilo o izobrazbi, dokazilo o drugih kvalifikacijah in poklicnih izkušnjah, dokazila o vsebini in poteku izobraževanja oziroma usposabljanja v katerih je navedeno trajanje študijskega programa, področja in predmeti, ki jih je kandidat opravil, druga morebiti zahtevana dokazila (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 2006).

6.2. Postopek in odločba o priznanju kvalifikacij

Potem, ko kandidat predloži popolno vlogo na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, je vloga posredovana ministrstvu, ki je pristojno za reguliranje zadevnega poklica oziroma dejavnosti. Pristojno ministrstvo pripravi pisno mnenje, v katerem oceni ustreznost kandidatovih kvalifikacij (glej Slika 1 na strani 32). Na podlagi pisnega mnenja ministrstva, pristojnega za reguliranje zadevnega poklica, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve izda:

- odločbo o priznanju kvalifikacij,
- odločbo o zavrnitvi priznanja kvalifikacij, ali

- odločbo o priznanju kvalifikacij pod pogojem opravljanja preizkusa usposobljenosti ali prilagoditvenega obdobja.

Postopek priznavanja mora biti zaključen v 3 mesecih za poklice, ki jih urejajo področne direktive in v 4 mesecih za poklice splošnega sistema.

Opravljanje preizkusa poklicne usposobljenosti ali prilagoditvenega obdobja je mogoče od kandidata zahtevati v primeru, da se izobraževanje in usposabljanje bistveno razlikuje od tistega, ki se zahteva v drugi državi članici ter v primeru, da poklic, ki ga želi kandidat opravljati vključuje drugačne dejavnosti od tistih, ki jih lahko opravlja v državi članici iz katere prihaja.

Kandidat ima pravico izbire med prilagoditvenim obdobjem in preizkusom poklicne usposobljenosti pri vseh poklicih, razen v primeru poklica odvetnik, kjer je obvezno opravljati preizkus poklicne usposobljenosti, saj opravljanje tega poklica zahteva natančno poznavanje pravnega reda Republike Slovenije.

Višina stroškov za oba ukrepa je opredeljena v delni odločbi, ki jo prejme kandidat. Na podlagi kandidatove odločitve izda Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve sklep o določitvi stroškov. Stroške usposabljanja v prilagoditvenem obdobju ter stroške za preizkus poklicne usposobljenosti mora kandidat poravnati pred začetkom opravljanja enega od dopolnilnih ukrepov.

Potem, ko je postopek zaključen in priznana kvalifikacija za opravljanje reguliranega poklica oziroma dejavnosti v RS, to še ne pomeni v vseh primerih pravice do opravljanja reguliranega poklica. Kandidati morajo izpolniti tudi vse ostale zakonsko določene zahteve in pogoje glede opravljanje poklica, ki veljajo v Republiki Sloveniji, npr. vpis v poklicno zbornico in pridobitev licence. Pravica do opravljanja reguliranega poklica v Sloveniji še ne zagotavlja direktne zaposlitve, temveč omogoča kandidatu pravico do iskanja zaposlitve in opravljanja poklica pod enakimi pogoji, kot veljajo za državljane s slovenskimi kvalifikacijami.

Državljan držav članic EU, ki so pridobili svoje kvalifikacije za zakonito opravljanje enega od reguliranih poklicev oziroma dejavnosti v Republiki Sloveniji, lahko pri pristojnih organih v Sloveniji pridobijo potrdila, s katerimi izkazujejo, da izpolnjujejo minimalne zahteve usposabljanja določene v direktivah, pogoje za zakonito opravljanje reguliranega poklica v Sloveniji ali da imajo določeno obdobje poklicnih izkušenj. Pristojni organi so ministrstva, ki so pristojna za reguliranje posameznih poklicev, oziroma institucije, ki so jim ta ministrstva podelila te pristojnosti. Pristojna ministrstva so navedena v Evidenci reguliranih poklicev oziroma poklicnih dejavnosti v RS. Pomembno je poudariti, da se potrdila izda le v primerih, ko je oseba imetnik vseh kvalifikacij, ki so potrebne za opravljanje zadevnega poklica v Sloveniji in le, če je poklic naveden v seznamu reguliranih poklicev oziroma poklicnih dejavnosti.

Slika 1: Postopek priznavanja po ZPKEU

Postopek priznavanja po ZPKEU

(splošni sistem : rok 4 mesece; področne direktive: rok 3 mesece)

Vir: Jenko, Gorazd: Sistem vzajemnega priznavanja kvalifikacij v EU. Posvet o prostem gibanju delavcev po polnopravnem članstvu RS v EU. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 2004.

7. Deregulacija poklicev

Glede na priporočila EU je potrebno čim več poklicev deregulirati. Omejevanje dostopa do poklicev in dejavnosti s formalnim določanjem nazivov poklicne in strokovne izobrazbe je eden od vzrokov, ki preprečuje večjo mobilnost in fleksibilnost delovne sile. Regulirati pa je potrebno predvsem poklice na področjih varovanja zdravja, življenja in tudi šolstva, okolja, zaščite potrošnikov.

Kako deregulirati poklice in hkrati zagotoviti visoko raven strokovnosti v poklicih?

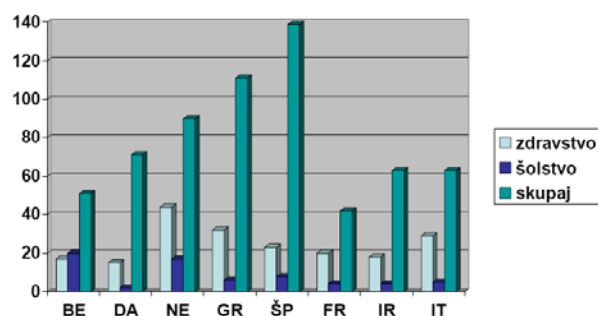
- poklicna združenja, ki na visokem nivoju zagotavljajo profesionalnost
- podjetja zaposlujejo le najboljše usposobljene delavce
- ozaveščanje potrošnikov

Zakonsko določanje pogojev in meril povzroča nefleksibilnost trga dela in ne zagotavlja nujno kvalitete pri opravljanju določenega poklica. V Sloveniji je okrog 400 reguliranih poklicev z različnih področij - v prihodnosti bo potrebno večino deregulirati (v letu 2002).

Slika 2: Regulirani poklici v EU in v Sloveniji v letu 2002

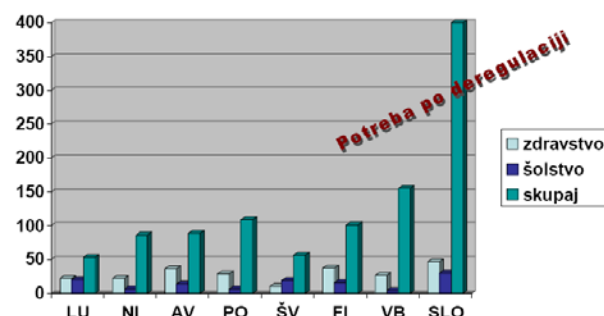
Regulirani poklici v EU in v Sloveniji

(Vir: DG Notranji trg, 4. junij 2002 – MARKT/3720/2002)

Regulirani poklici v EU in v Sloveniji

(Vir: DG Notranji trg, 4. junij 2002 – MARKT/3720/2002)

Vir: Jenko, Gorazd: Sistem vzajemnega priznavanja kvalifikacij v EU. Posvet o prostem gibanju delavcev po polnopravnem članstvu RS v EU. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 2004.

Tabela 1: Število reguliranih poklicev po državah članicah EU in po sektorjih za leto 2002

EU	zdravstvo	šolstvo	drugo	skupaj
Belgija	17	20	14	51
Danska	15	2	54	71
Nemčija	44	17	29	90
Grčija	32	6	73	111
Španija	23	8	108	139
Francija	20	4	18	42
Irska	18	4	41	63
Italija	29	5	29	63
Luxemburg	22	20	11	53
Nizozemska	22	6	58	86
Avstrija	36	14	39	89
Portugalska	29	6	74	109
Švedska	11	19	27	57
Finska	37	16	48	101
VB	27	4	124	155
SLOVENIJA	47	30	Približno 300	377

Vir: Jenko, Gorazd: Sistem vzajemnega priznavanja kvalifikacij v EU. Posvet o prostem gibanju delavcev po polnopravnem članstvu RS v EU. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 2004.

Število reguliranih poklicev se je v Sloveniji z 377, v letu 2002, znižalo na 211, v letu 2006. Kljub deregulaciji ogromnega števila poklicev ima Slovenija še vedno največje število reguliranih poklicev med državami članicami EU (glej Tabela 1 na strani 33 in Tabela 2 na strani 34).

Tabela 2: Število reguliranih poklicev po državah članicah EU dne 29.4.2006

Država članica	Število reguliranih poklicev
Avstrija	106
Belgija	99
Bolgarija	0
Ciper	37
Češka	100
Danska	79
Estonija	7
Finska	102
Francija	49
Grčija	125
Irska	71
Islandija	121
Italija	95
Latvija	0
Liechtenstein	124
Litva	23
Luksemburg	51
Madžarska	0
Malta	83
Nemčija	70
Nizozemska	92
Norveška	98
Poljska	6
Portugalska	124
Romunija	0
Slovaška	125
Slovenija	211
Španija	139
Švedska	62
Švica	31
Turčija	0
Velika Britanija	156

Vir: lasten prikaz (EUROPA - Internal Market - Professional Qualifications - Regulated professions data base, 2006)

8. EURES - European Employment Services

EURES je omrežje javnih služb za zaposlovanje, katerega cilj je zagotavljanje storitev iskalcem zaposlitve, delodajalcem in tudi drugim državljanom, ki želijo informacije in druge storitve v zvezi s **prostim pretokom delavcev**. Članice omrežja so države Evropske Unije in države, ki so pristopile k Skupnemu evropskemu gospodarskemu prostoru (EURES – Evropski portal za zaposlitveno mobilnost, 2004). Eures je omrežje več kot 800 Eures svetovalcev, ki delujejo v različnih državah.

Glavne storitve, ki jih od 1. maja 2004 dobijo iskalci zaposlitve pri Eures svetovalcih v Sloveniji:

- osnovno informiranje slovenskih državljanov, ki se zanimajo za delo in zaposlitev v državah Evropske Unije,

- informiranje o prostih delovnih mestih in zaposlitveno svetovanje slovenskim državljanom, ki se želijo zaposliti/delati v članicah Evropske Unije znotraj režima prostega pretoka delavcev (Estonija, Litva, Latvija, Poljska, Madžarska, Češka, Slovaška);
- informiranje in svetovanje državljanom članic Evropske Unije (zlasti tistih znotraj režima prostega pretoka delavcev), ki se želijo zaposliti v Sloveniji.
- **delodajalci:**
 - o informiranje in svetovanje slovenskim delodajalcem, ki želijo pridobiti delavce iz članic Evropske Unije znotraj režima prostega pretoka delavcev;
 - o informiranje in svetovanje delodajalcem iz članic Evropske Unije (zlasti tistim znotraj režima prostega pretoka delavcev), ki želijo zaposliti slovenske državljane.
 - o Prost pretok delavcev je vzpostavljen med Slovenijo in vsemi novimi državami članicami EU ter Veliko Britanijo, Irsko in Švedsko.

9. SOLVIT

SOLVIT je elektronski sistem za reševanje problemov, preko katerega lahko države članice s skupnimi močmi pragmatično rešujejo probleme, ki nastanejo zaradi napačne uporabe prava EU s strani organov javne uprave na področju notranjega trga. Centri SOLVIT se nahajajo v vseh državah članicah Evropske unije (poleg tega pa še na Norveškem, v Islandiji in Liechtensteinu). Njihov namen je prispevati k učinkovitejši obravnavi pritožb, ki jih vložijo državljani in podjetja. Centri SOLVIT so sestavni del državnih uprav in si prizadevajo za iskanje pragmatičnih rešitev življenjskih problemov v najkrajšem možnem času, in sicer najpozneje v roku deset tednov. Storitve sistema SOLVIT so brezplačne.

Sistem SOLVIT deluje že od julija 2002. Upravljajo ga države članice, pri čemer sredstva, potrebna za njegovo delovanje, zagotavlja Evropska komisija, ki po potrebi ponuja tudi pomoč pri pospeševanju reševanja problemov. Komisija v sistem SOLVIT preusmerja tudi nekatere uradne pritožbe, če oceni, da obstajajo dobre možnosti za rešitev problema brez sodnih postopkov.

Če je kandidat s svojimi pravicami na notranjem trgu sicer dobro seznanjen, ima pa težave pri njihovem uveljavljanju v drugi državi članici EU, se po pomoč lahko obrne na sistem SOLVIT. Ciljni rok za oblikovanje rešitve problema je 10 tednov.

Sistem SOLVIT bi lahko poimenovali tudi mehanizem za alternativno reševanje sporov. Deluje veliko hitreje od uradnega postopka vlaganja pritožb. Predlagane rešitve kandidatu ni treba sprejeti, ne more pa je niti uradno izpodbijati preko sistema SOLVIT. V vsakem primeru pa, če težava ostane nerešena ali če meni, da je predlagana rešitev nesprejemljiva, lahko kandidat še

vedno sproži sodni postopek pred nacionalnim sodiščem ali pa se uradno pritoži pri Evropski komisiji (SOLVIT – Učinkovito reševanje problemov na notranjem trgu, 2004).

Sistem SOLVIT se načeloma ukvarja s kakršnim koli čezmejn timer problemom, ki nastane med podjetjem ali posameznim državljanom na eni strani in nacionalnim organom javne uprave na drugi, in ki izhaja iz nepravilne uporabe prava EU. V praksi so področja, s katerimi se sistem SOLVIT najpogosteje srečuje, naslednja:

- Priznavanje strokovne usposobljenosti in diplom
- dostop do izobraževanja
- dovoljenja za bivanje
- volilne pravice
- socialno varstvo
- pravice iz naslova zaposlitve
- voziška dovoljenja
- registracija motornih vozil
- mejne kontrole
- dostop na trg za proizvode
- dostop na trg za storitve
- urejanje statusa samozaposlenega
- javna naročila
- obdavčitev
- prost pretok kapitala oziroma plačil.

Ta seznam ni dokončen. Sistem SOLVIT bo obravnaval vse primere, ki ustrezajo zgoraj navedenim merilom. Ker pa je sistem SOLVIT neformalen pristop k reševanju težav, se naj ne bi uporabljal v okoliščinah, ko sodni postopki že potekajo. Poleg tega se sistem SOLVIT ne ukvarja s problemi, ki nastanejo med posameznimi podjetji in med potrošniki in podjetji.

Predstavitev sistema SOLVIT je relevantna za to diplomsko delo ravno zaradi svojega delovanja na področju problema priznavanja strokovne usposobljenosti oz. poklicnih kvalifikacij. Statistika pokaže, da ima sistem SOLVIT zelo visok odstotek rešenih primerov, kar 75 odstotkov, največ primerov, s katerimi se ukvarja sistem SOLVIT, pa izhaja ravno iz področja priznavanja strokovne usposobljenosti oz. poklicnih kvalifikacij, saj je takih primerov kar 21 odstotkov (EUROPA - SOLVIT - Statistika, 2006).

10. Pogosta vprašanja za priznavanje poklicnih kvalifikacij v EU¹

Selitev v drugo državo je velik življenjski korak, tako da ljudje potrebujejo natančne informacije o svojih pravicah. Nadaljnja vprašanja in odgovori ponujajo informacije o prostem gibanju

¹ EURES – Evropski portal za zaposlitveno mobilnost

delavcev iz novih držav članic po širitvi Evropske unije leta 2004 v skladu s prehodno ureditvijo, določeno v pogodbi o pristopu Češke Republike, Estonije, Cipra, Latvije, Litve, Madžarske, Malte, Poljske, Slovenije in Slovaške k Evropski uniji (čeprav pogodba, sklenjena s Ciprom, ne vsebuje nikakršnih omejitev prostega gibanja delavcev), v zvezi z Malto pa je na voljo zgolj možnost sklicevanja na zaščitno klavzulo. Podan je tudi seznam virov informacij na področju prostega gibanja delavcev in pravic državljanov. Ob tem je treba poudariti, da velja prehodna ureditev zgolj za dostop delavcev na trg dela (Internal Market - Qualifications, 2006).

Prehodna ureditev

a) Ali bo mogoče 1. maja 2004 začeti delati v sedanjih državah članicah EU?

V prvih dveh letih od dneva pristopa novih držav članic bo dostop na trg dela v sedanjih državah članicah odvisen od nacionalne zakonodaje in politike teh držav članic, pa tudi od morebitnih dvostranskih sporazumov z novimi državami članicami.

Nekatere sedanje države članice so že izjavile, da nameravajo delavcem iz novih držav članic svoj trg dela povsem odpreti. Druge države članice so se odločile za bolj omejen dostop, ki pa bo različen glede na novo državo članico. V praksi to pomeni, da bo potrebno v obdobju, v katerem bodo sedanje države članice uporabljale nacionalne ukrepe, imeti delovno dovoljenje.

b) Kaj se bo zgodilo leta 2006?

Po poteku dveh let od dneva pristopa bo Komisija izdelala poročilo, na podlagi katerega bo Svet ponovno pregledal delovanje prehodne ureditve. Vsaka sedanja država članica bo morala Komisijo uradno obvestiti, ali namerava še naprej uporabljati nacionalne ukrepe, vendar za največ tri leta (kar pomeni, da bo v tem obdobju še vedno potrebno imeti delovno dovoljenje), ali uveljaviti režim prostega gibanja delavcev v skladu z zakonodajo Skupnosti (kar pomeni, da bo omogočeno v tej državi članici neovirano delati).

c) Kdaj bo mogoče v sedanjih državah članicah delati brez kakršnihkoli omejitev?

Prehodna ureditev naj bi bila načeloma ukinjena po petih letih od dneva pristopa novih držav članic. Sedanje države članice pa bodo imele možnost, da Komisijo zaprosijo, da nacionalne ukrepe uporabljajo še za obdobje nadaljnjih dveh let, vendar zgolj v primeru resnih motenj na svojem trgu dela (ali grožnje le-teh). Veljavnost prehodne ureditve v nobenem primeru ne sme preseči sedem let.

d) Ali bo možno po uveljavitvi režima prostega gibanja še vedno potrebovati delovno dovoljenje?

Ko sedanje države članice ukinejo svoje zakonske omejitve in uveljavijo prosto gibanje delavcev, ne smejo več zahtevati delovnega dovoljenja kot pogoja za dostop na njihov trg dela. Z izdajanjem delovnih dovoljenj delavcem iz novih držav članic pa lahko nadaljujejo, pod pogojem da to počnejo izključno za namene spremljanja in statistične obdelave.

e) Ali sedanje države članice lahko ponovno uvedejo omejitve ("zaščitno klavzulo")?

Če je sedanja država članica prenehala izvajati nacionalne ukrepe in uveljavila prosto gibanje delavcev v skladu z zakonodajo Skupnosti, lahko zaprosi za dovoljenje, da v primeru resnih težav na svojem trgu dela ali grožnje le-teh, ponovno uvede omejitve. Komisija se mora odločiti, katere omejitve lahko ponovno uvede in za koliko časa. Katerakoli država članica lahko nato od Sveta zahteva, da razveljavi ali spremeni posamezno odločitev Komisije. Svet o zahtevi odloči s kvalificirano večino. Ob tem velja pripomniti, da se še nobena država članica ni sklicevala na "zaščitne klavzule", čeprav so bile slednje vsebovane še v vsaki pristopni pogodbi.

f) Ali obstaja možnost diskriminacije na trgu dela?

Diskriminacija na podlagi narodnosti je prepovedana. Države članice morajo na svojem trgu dela delavcem iz novih držav članic dati prednost pred delavci iz tretjih držav. Država članica gostiteljica lahko določena delovna mesta v javnem sektorju rezervira izključno za svoje državljane.

g) Ali se omejitve nanašajo, tudi če ni delavec?

Pomembno je poudariti, da velja prehodna ureditev samo za delavce – ne pa tudi za svobodo opravljanja storitev ali svobodo ustanavljanja podjetij, študente, upokojence, turiste, itn. (razen izvajalcev nekaterih storitev, kar bo pojasnjeno v nadaljevanju). Poleg tega pa sta iz prehodne ureditve izvzeta tudi Ciper in Malta, z izjemo zaščitne klavzule v primeru Malte.

Kaj pa če delavec že dela v eni od sedanjih držav članic?

Če delavec na dan pristopa zakonito dela v eni od sedanjih držav članic in ima delovno dovoljenje ali dovoljen dostop na trg dela za obdobje 12 mesecev ali več, bo imel takojšen dostop na trg dela v tej državi članici, vendar ne na trg dela drugih držav članic, ki med prehodno ureditvijo uporabljajo nacionalne ukrepe. Če se delavec v sedanjo državo članico odpravi po pristopu in pridobi dovoljenje za delo za obdobje 12 ali več mesecev, bo užival iste pravice. Če pa delavec trg dela države članice gostiteljice prostovoljno zapusti, bo pravico do dostopa na trg dela te države članice izgubil do poteka prehodne ureditve.

Kaj pa družinski člani?

Družinski člani delavca iz nove države članice, ki je imel na dan pristopa zakonit dostop do trga dela v sedanji državi članici za obdobje 12 ali več mesecev, bodo imeli neposreden dostop do trga dela te države članice. Če se družinski člani delavcu pridružijo po dnevu pristopa, bodo imeli dostop do trga dela po 18 mesecih bivanja v tej državi članici ali od tretjega leta od dne pristopa, kar se zgodi prej. "Družinski člani" v tem primeru pomeni soprogo ali soproga delavca in njuni otroci do 21. leta starosti ali vzdrževani otroci.

Kaj je "klavzula o zamrznitvi"?

To pomeni, da sedanje države članice ne smejo postaviti pogojev za dostop delavcev iz novih držav članic na njihov trg dela, strožjih od tistih, ki so veljali na dan podpisa pristopne pogodbe ali 16. aprila 2003. Če na primer država članica ima kvoto delavcev iz ene od novih držav članic,

ki je določena v dvostranskem dogovoru, sklenjenem leta 2003 ali prej, ne sme zmanjšati te kvote.

Ali bo omogočeno delati v kateri od drugih novih držav članic?

Če katerakoli od sedanjih držav članic nadaljuje z izvajanjem nacionalnih ukrepov namesto, da uveljavi režim prostega gibanja delavcev v skladu s pravnim redom Skupnosti, potem lahko nove države članice uporabijo "zaščitno klavzulo", da uvedejo omejitve za delavce iz drugih novih držav članic, če ugotovijo motnje na svojih trgih dela.

Če je delavec državljan ene od sedanjih držav članic, ni nikakršnih avtomatičnih omejitev glede pravice, da se preseli in zaposli v eni od novih držav članic. Če pa država članica, iz katere prihaja, uvede omejitve za državljane ene od novih držav članic, lahko ta nova država članica uvede enakovredne omejitve za delavce iz druge države članice.

Kaj se zgodi v primeru, da delavec dela za podjetje, ki opravlja storitve v Avstriji ali Nemčiji?

V primeru Avstrije in Nemčije velja posebna "zaščitna klavzula", na podlagi katere lahko ti dve državi omejita obseg storitev, ki jih podjetja s sedežem v novih državah članicah opravljajo s pomočjo začasnih delavcev. Ta klavzula pa velja samo za omejeno število sektorjev, na primer gradbeništvo in čiščenje objektov in opreme, pri čemer se lahko Avstrija in Nemčija nanjo sklicujeta samo, če v teh sektorjih ugotovita resne motnje in samo v obdobju, v katerem uporabljata nacionalne ukrepe v okviru prehodne ureditve. V zvezi s tem velja enak postopek kot za glavno zaščitno klavzulo.

Kakšne bodo socialnovarstvene pravice?

Sistem Skupnosti za usklajevanje programov socialnega varstva za ljudi, ki se gibajo po Skupnosti (določen v Uredbah 1408/71 in 574/72), začne veljati na dan pristopa. V praksi to pomeni, da prispevki ne bodo šli v nič in da bodo socialnovarstvene storitve pokrite prek sistema socialnega varstva države članice, v kateri delavec dela.

Kratek povzetek

Prehodna ureditev, določena v pristopni pogodbi, je zapletena, kar je predvsem posledica prožnosti njenega izvajanja. Zaradi vsega tega je težko podati povsem natančne informacije, kajti vsaka od sedanjih držav članic sama odloča o dostopu državljanov novih držav članic (razen Cipra) na svoj trg dela. Spletne strani EURES, ki ponujajo informacije o prostih delovnih mestih v državah članicah, so dobra odskočna deska. Pravica do dela v drugih državah članicah ponuja odlično priložnost vsem državljanom Evrope.

Pomembni viri informacij

- Iskanje zaposlitve: <http://europa.eu.int/eures>;
- informacije o selitvi v drugo državo članico: <http://citizens.eu.int>;
- uskladitev sistemov socialne varnosti: http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-prot/schemes/index_en.htm;

- splošne informacije o širitvi: <http://europa.eu.int/comm/enlargement/index.htm>;
- splošna vprašanja o EU: http://europa.eu.int/europedirect/index_en.htm;
- zakonodaja Skupnosti: http://europa.eu.int/comm/employment_social/legis_en.htm;
- seznam vlad držav članic: http://europa.eu.int/abc/governments/index_en.html;
- besedilo pristopne pogodbe:
http://europa.eu.int/comm/enlargement/negotiations/treaty_of_accession_2003/index.htm
- Sporočilo Komisije o prostem gibanju delavcev iz leta 2002:
http://europa.eu.int/comm/employment_social/news/2002/dec/com2002_694_en.html.

10.1. Pogosta vprašanja za priznavanje poklicnih kvalifikacij v Sloveniji²

V EU sem pridobil diplomo, s katero bi se želel zaposliti v reguliranem poklicu. Ali moram skozi postopek priznavanja za namen zaposlovanja?

Ne. Vlogo za priznanje pravice do opravljanja določenega reguliranega poklica oziroma reguliranih poklicnih dejavnosti v Sloveniji se vloži neposredno pri Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, ki je resorno pristojno za sistem priznavanja poklicnih kvalifikacij.

Kolikšni so stroški priznavanja za namen zaposlovanja?

Vlagatelj plača upravno takso v višini 4250,00 SIT. V primeru, da vlagatelj izrecno zahteva ugotovitev o enakovrednosti v tujini pridobljenega strokovnega oziroma znanstvenega naslova slovenskemu strokovnemu oziroma znanstvenemu naslovu, nosi tudi stroške mnenja visokošolskega zavoda, ki izvaja v RS primerljiv program, in jih ta zaračuna v skladu s svojim uradnim cenikom storitev.

Kolikšni so stroški vrednotenja?

Stroškov praviloma ni, nastanejo le v primeru, da ministrstvo v zadevi ne more izdati mnenja brez predhodnega strokovnega mnenja drugega organa. V tem primeru nosi vlagatelj stroške strokovnega mnenja, ki ga izda pristojni organ in jih ta zaračuna na podlagi dokaza o vrsti in višini stroškov.

V kolikšnem času mora ministrstvo odločiti o priznavanju za namen zaposlovanja?

V dveh mesecih od dneva prejema popolne vloge.

Imam tujo listino o izobraževanju s tujim strokovnim naslovom. Enakovrednost kateremu slovenskemu strokovnemu naslovu se mi bo v postopku priznala?

O enakovrednosti bo mogoče odločiti le, če se v RS izvaja primerljiv program, in sicer bo v postopku odločeno o enakovrednosti vašega v tujini pridobljenega strokovnega naslova s slovenskim strokovnim naslovom, ki ga boste sami navedli na zahtevi (Obrazcu Z).

² Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 2004

Imam tujo listino o izobraževanju s tujim strokovnim naslovom. Ali ga lahko v RS neposredno uporabljam?

Ne. Najprej morate pri pristojnem ministrstvu vložiti zahtevo za njegovo uporabo na Obrazcu Z. Na osnovi zahteve vam bo izdana odločba, ki vam bo dovoljevala uporabo v tujini pridobljenega strokovnega naslova.

Kje najdem sodnega tolmača za ustrezni tuj jezik?

Imenik sodnih tolmačev je objavljen na spletni strani Ministrstva za pravosodje, bolj natančno, na strani: [www.gov.si/mp/zbirke.php=http://www2.gov.si/mp/tol.nsf/\(WebTolmaci\)?OpenView](http://www.gov.si/mp/zbirke.php=http://www2.gov.si/mp/tol.nsf/(WebTolmaci)?OpenView).

11. Københavnski proces

Pomembno vlogo poklicnega in strokovnega izobraževanja pri doseganju ciljev Lizbonske strategije so izpostavili direktorji direktorats za poklicno in strokovno izobraževanje leta 2001 v Brüggu, potrdil pa Evropski svet v Barceloni (marca 2002). Ta je poudaril potrebo po tesnejšem sodelovanju v poklicnem in strokovnem izobraževanju v Evropi in s tem spodbudil podobne procese v poklicnem in strokovnem izobraževanju, kot že nekaj let potekajo v terciarnem izobraževanju v skladu z Bolonjsko deklaracijo.

Novembra 2002 je bila v Københavnu sprejeta posebna deklaracija o okrepljenem sodelovanju v poklicnem in strokovnem izobraževanju v Evropi, t. i. Københavnska deklaracija, ki jo je podpisalo 31 evropskih držav (med njimi tudi Slovenija), Evropska komisija in predstavniki socialnih partnerjev na evropski ravni.

Ta deklaracija in na njeni podlagi sprejeta resolucija Evropskega sveta daje mandat za krepitev pristopa »bottom up« in prostovoljnega sodelovanja med Komisijo, državami članicami in socialnimi partnerji pri uresničevanju strateških ciljev v poklicnem in strokovnem izobraževanju.

Ti cilji do leta 2010 so:

- **izboljšati je potrebno transparentnost poklicnih kvalifikacij in kompetenc:** že razvita orodja in mreže za zagotavljanje transparentnosti, kot so: evropski življenjepisi, priloga k diplomam, priloga k spričevalu, evropski jezikovni listovnik in druge, je treba povezati v enotno strategijo in okvir, tako na nacionalni kot evropski ravni;
- **izboljšati je potrebno prenosljivost in priznavanje poklicnih kvalifikacij in kompetenc:** razviti modele kreditnega sistema in oblikovati referenčne stopnje v poklicnem in strokovnem izobraževanju;
- **krepiti je potrebno razvoj kvalifikacij na ravni dejavnosti in panog** ter vlogo socialnih partnerjev na nacionalni in evropski ravni;
- **izboljšati je potrebno kakovost in razviti modele za zagotavljanje kakovosti v poklicnem in strokovnem izobraževanju:** izmenjava modelov in metod, definiranje skupnih načel za zagotavljanje kakovosti v poklicnem in strokovnem izobraževanju;

- **krepi je potrebno priznavanje neformalnega in priložnostno pridobljenega znanja in kompetenc:** razvoj skupnih načel za vrednotenje neformalnega in priložnostno pridobljenega znanja in kompetenc;
- **krepi je potrebno informiranje in svetovanje na vseh ravneh izobraževanja, usposabljanja in zaposlovanja,** predvsem o dostopu do izobraževanja in usposabljanja, prenosljivosti in priznavanju poklicnih kvalifikacij in kompetenc;
- **izboljšati je potrebno izobraževanje in usposabljanje učiteljev in mentorjev v poklicnem in strokovnem izobraževanju.**

V deklaraciji je izpostavljeno, da je njeno uresničevanje sestavni del uresničevanja Ciljev izobraževanja in usposabljanja 2010. Skupaj z uresničevanjem Bolonjske deklaracije bo pomembno prispevala h krepitvi vseživljenjskega učenja.

Evropska komisija je poleg 9 skupin v okviru procesa Cilji izobraževanja in usposabljanja 2010« oblikovala še druge t. i. ekspertne delovne skupine, ki pripravljajo strategije in predloge za uresničevanje posameznih ciljev Københavnske deklaracije.

- **Delovna skupina za transparentnost poklicnih kvalifikacij** nadaljuje delo Forum za transparentnost kvalifikacij.
- **Delovna skupina za zagotavljanje kakovosti** v poklicnem in strokovnem izobraževanju nadaljuje delo Forum za kakovost.
- **Delovna skupina za razvoj kreditnega sistema v poklicnem in strokovnem izobraževanju**
- **Delovna skupina za neformalno in priložnostno učenje** je ekspertna skupina v okviru Ciljev izobraževanja in usposabljanja 2010.
- **Delovna skupina za informiranje in svetovanje v vseživljenjskem učenju** je ekspertna skupina v okviru Ciljev izobraževanja in usposabljanja 2010.

Na evropski ravni poteka tudi veliko aktivnosti in delavnic za izboljšanje kompetenc učiteljev in mentorjev v poklicnem in strokovnem izobraževanju in razvoju mreže TTnet. Delovne skupine so v času od novembra 2002 vrsto dokumentov, ki jih je na evropski ravni obravnavala t. i. københavnska skupina, katere članica je tudi Slovenija.

12. Prihodnji režim priznavanja poklicnih kvalifikacij

Direktiva 2005/36/ES, sprejeta 7. septembra 2005, združuje in modernizira pravila, ki trenutno regulirajo priznavanje poklicnih kvalifikacij. 20. oktobra 2007, na koncu tega prehodnega obdobja, bo ta direktiva nadomestila petnajst obstoječih direktiv na področju priznavanja poklicnih kvalifikacij. Predstavlja namreč prvo celotno modernizacijo sistema EU, odkar je nastal pred štiridesetimi leti.

V primerjavi z obstoječimi pravili so bile predstavljene številne spremembe, ki vključujejo večjo liberalizacijo namembnosti storitev, bolj avtomatsko priznavanje kvalifikacij in povečano fleksibilnost v postopkih posodabljanja Direktive. Komisija tudi predlaga razvoj sodelovanja z državami članicami z namenom boljšega informiranja državljanov o njihovih pravicah in jim nuditi več pomoči pri priznavanju njihovih poklicnih kvalifikacij.

Sklep

V EU je čutiti težnjo po poenostavljanju pravnih predpisov in večji transparentnosti, potrebni za njeno nemoteno delovanje. V sami skupnosti je zato Komisija Evropskih skupnosti leta 2002 izdala predlog splošne direktive o priznavanju poklicnih kvalifikacij, ki je tudi znano, iz vsebinskega zornega kota, spreminja in dopolnjuje določbe vseh do sedaj sprejetih sektorskih direktiv in tudi treh splošnih direktiv o vzajemnem priznavanju poklicnih kvalifikacij (razen direktive za pravnike).

Predlog te direktive ureja v zvezi s tem tudi prosto opravljanje storitev in svobodno ustanovitev sedeža. Naslov vsebuje štiri poglavja:

1. splošni sistem priznavanja kvalifikacij
2. priznavanje poklicnih izkušenj
3. priznavanje na podlagi koordinacije minimalnih izobraževalnih pogojev
4. splošne določbe

Glavni cilj predlagane direktive poleg tega, da bi se sprejel čistopis vseh dosedanjih sprememb vseh direktiv, nastalih tudi zaradi njihovega navzkrižnega medsebojnega sklicevanja, je po mnenju Komisije Evropskih skupnosti, omogočiti večjo liberalizacijo na področju svobodnega ustanavljanja sedeža ter iskati večje možnosti sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem prek poklicnih združenj.

Prosto gibanje oseb je osrednjega pomena v EU tako z ekonomskega kot tudi z socialnega vidika. To je razvidno tako iz ukrepov Evropske komisije kot tudi in predvsem iz sodb Evropskega sodišča, ki pomagajo doseči cilje Skupnosti na tem področju. Velikega vpliva tudi državljanstvo EU ni imelo. Evropsko sodišče tudi na področju razlage pravic iz »evropskega državljanstva« sedaj orje ledino in odloča, katera področja in vprašanja, ki jih ureja PES, spadajo tudi v okvir evropskega državljanstva.

Evropska komisija, ki ima vlogo pobudnice, je razglasila leto 2006 za "Evropsko leto mobilnosti delavcev" z namenom zagotovitve možnosti dela državljanom Evrope zunaj njihove domovine. Prepričan sem, da bi morali imeti vsi državljani Evropske unije enake zaposlitvene možnosti še posebej glede na dejstvo, da je Evropska komisija zasnovala leto 2007 za "Evropsko leto enakih možnosti za vse".

Literatura

1. Knez Rajko: Priznavanje poklicnih kvalifikacij v pravu skupnosti. Revizor, Ljubljana, 14 (2003), 12, str. 122-132.
2. Knez Rajko et al.: Odločitve Sodišča evropskih skupnosti in Sodišča prve stopnje: s pojasnili. Ljubljana : Nebra, 2004. 884 str.
3. Malačič Janez: Odpuščanje, znanje in migracije. Manager +, Ljubljana, 2005, 10, str. 9.
4. Potočnik Janez et al.: Evropsko pravo: zbirka gradiv šole Evropskega Prava. Ljubljana: Primath, 2004. 891 str.
5. Šlander Veronika: Poti do nacionalne poklicne kvalifikacije. HRM, Ljubljana, 1 (2003), 2, str. 24-27.
6. Ternik Staša: Poklicne kvalifikacije odvetnikov pri čezmejnem delovanju v Evropski uniji: analiza sodne prakse. Odvetnik, Ljubljana, 6 (2004), 2, str. 8-12.

Viri

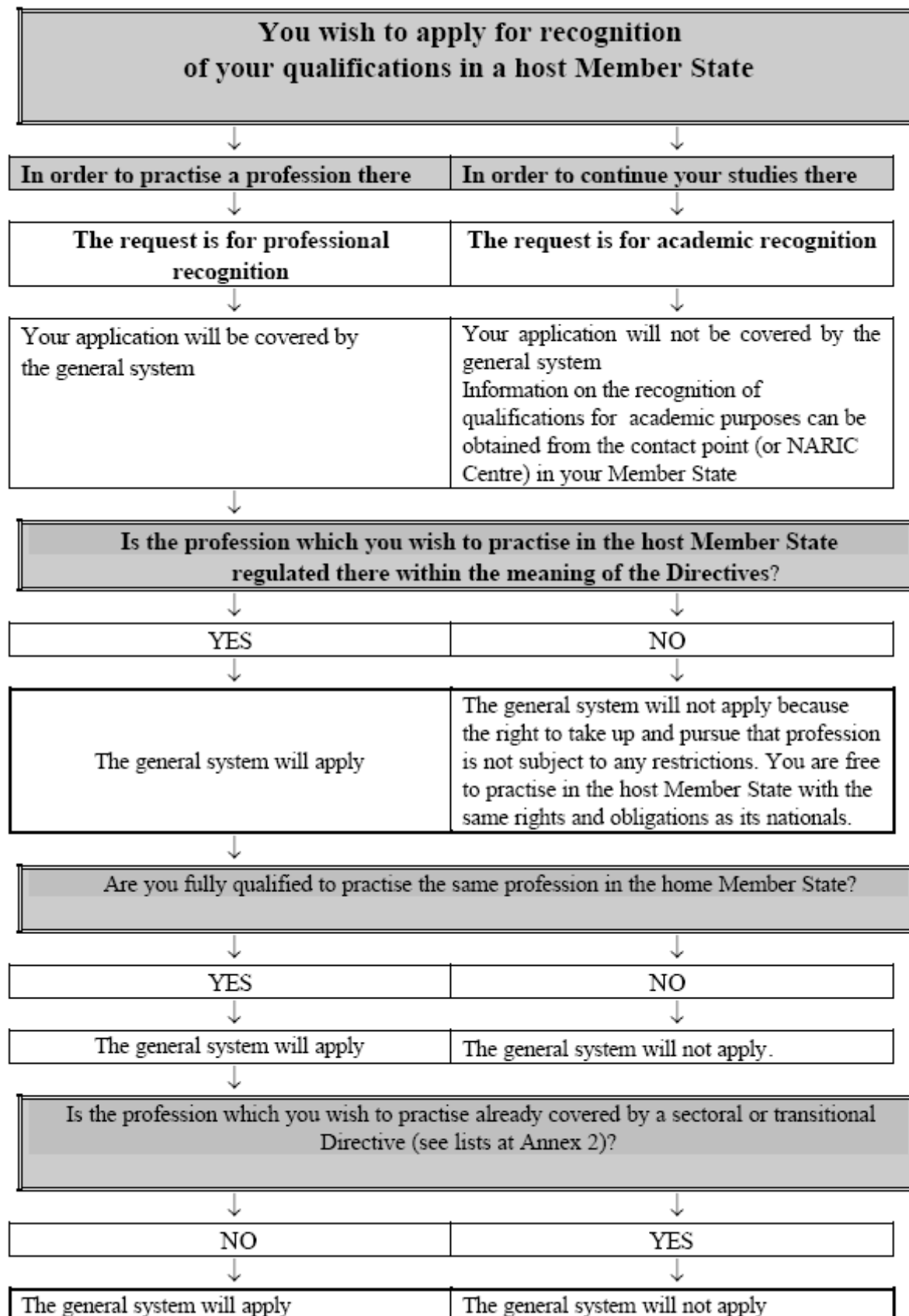
1. Državni zbor Republike Slovenije. [URL: www.dz-rs.si], 1.4.2006.
2. Enic / Naric. [URL: www.enic-naric.net], 1.4.2006.
3. EU directives regulating the recognition of professional qualifications in the European Union. [URL: http://www.buwiwm.edu.pl/eu/public/eng/leg_en/dir_en/#what], 1.5.2006.
4. EURES – Evropski portal za zaposlitveno mobilnost. [URL: <http://europa.eu.int/eures/home.jsp?lang=sl>], 1.4.2004.
5. EUROPA - European Year of Workers' Mobility 2006. [URL: http://ec.europa.eu/employment_social/workersmobility_2006/index.cfm?], 1.5.2006
6. EUROPA - Internal Market - Professional Qualifications - Regulated professions data base. [URL: http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp_bycountry.cfm], 1.5.2006
7. Internal Market - Qualifications - Homepage. [URL: http://europa.eu.int/comm/internal_market/qualifications/index_en.htm], 1.4.2006.
8. Izvozno okno. [URL: <http://www.izvoznookno.si>], 1.4.2006
9. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. [URL: <http://www.sigov.si/mddsz>], 1.4.2004.
10. Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. [URL: <http://www.mvzt.gov.si/>], 1.4.2006.
11. Priznavanje izobraževanja – ENIC / NARIC. [URL: <http://www.mvzt.gov.si/index.php?id=345>], 1.4.2006.
12. Portal Evropske unije. [URL: <http://europa.eu.int/comm/employment-social/>], 1.4.2006
13. Pravilnik o obrazcih, dokumentaciji, stroških in načinu vodenja evidenc v postopkih priznavanja in vrednotenja izobraževanja. (Ur. l. RS, št. 6/05).

14. Predlog zakona o strokovnih in znanstvenih naslovih. [URL: <http://www.dz-rs.si/index.php?id=101&sm=k&q=zakon+o+strokovnih+in+znanstvenih&mandate=-1&unid=SZ|C12563A400338836C125717F00252193&showdoc=1>], 1.4.2006.
15. Služba Vlade RS za evropske zadeve. [URL: <http://www.svez.gov.si/>], 1.4.2006.
16. SLOVENIJA IN EVROPSKA UNIJA o pogajanjih in njihovih posledicah. [URL: http://www.svez.gov.si/fileadmin/svez.gov.si/pageuploads/docs/publikacije/Slovenija_in_EU.pdf], 1.4.2006.
17. SOLVIT – Učinkovito reševanje problemov na notranjem trgu. [URL: http://europa.eu.int/solvit/site/index_sl.htm], 1.4.2004.
18. Priznavanje in vrednotenje izobraževanja. [URL: <http://www.uni-lj.si/Studij/priznavanje.asp>], 1.4.2006.
19. Kezunovič Maja: Slovenija in Evropska unija – o pogajanjih in njihovih posledicah, Urad Vlade RS za informiranje Ljubljana, 2003, str. 21.
20. Zakon o nostrifikaciji v tujini pridobljenih šolskih spričeval. (Uradni list SFRJ, št. 42/72 - ZNTPS).
21. Zakon o priznavanju in vrednotenju izobraževanja. (Uradni list RS, št. 73/04 - ZPVI).
22. Zakon o ratifikaciji konvencije o priznavanju visokošolskih kvalifikacij v evropski regiji. (Uradni list MP, št. 14/99 - MKPVKE).

Priloge

Priloga 1 (Grafični prikaz priznavanja poklicnih kvalifikacij v EU)	2
Priloga 2 (Članek: Evropa potrebuje mobilni trg dela in fleksibilne delavce)	3
Priloga 3 (Relevantni členi iz Pogodbe o ustanovitvi EGS (členi 48 – 58))	4
Priloga 4 (Relevantni členi iz Pogodbe o ustanovitvi ES (členi 39 – 48))	8
Priloga 5 (Relevantni členi iz Zakona o ratifikaciji Evropskega sporazuma o pridružitvi med RS na eni strani in ES in njihovimi državami članicami, ki delujejo v okviru EU na drugi strani (členi 38 - 52))	12
Priloga 6 (Člen 15 (Pravica do izbire poklica in pravica do dela) iz Listine o temeljnih pravicah EU)	20
Priloga 7 (Relevantni členi iz Pogodbe o Ustavi za Evropo (členi III-130 - III-150)	21
Priloga 8 (Seznam sodb na temo priznavanja poklicnih kvalifikacij 6.2.2004)	27
Priloga 9 (Dejavnosti Marie Curie - raziskovalci)	41
Priloga 10 (Diplome, ki jih morajo priznati države članice evropske skupnosti za študente, ki so se na študij arhitekture vpisali v akademskem letu 1988/1989 in v naslednjih akademskih letih)	44

Priloga 1 (Grafični prikaz priznavanja poklicnih kvalifikacij v EU)

Priloga 2 (Članek: Evropa potrebuje mobilni trg dela in fleksibilne delavce)

30.03.2006,

09:00

Evropa potrebuje mobilni trg dela in fleksibilne delavce

Ljubljana, 30. marca (STA) - Evropska unija države članice poziva k ukrepanju za višjo gospodarsko rast in zaposlovanje, kar si je zadala tudi v lizbonski strategiji. Evropa, ki želi postati najbolj konkurenčno gospodarstvo na svetu, se zaveda, da v tekmi z ZDA zaostaja tudi na področju fleksibilnosti in mobilnosti trga dela. Ker potrebuje fleksibilne delavce, letos poteka tudi evropsko leto mobilnosti delavcev.

V luči teh prizadevanj unija čaka na odločitev starih držav, ki se morajo do konca aprila odločiti, ali bodo za najnovejše članice odpravile omejitve dostopa do nacionalnega trga dela. Večina, razen Velike Britanije, Irske in Švedske, je - z izjemo za Malto in Ciper - ob širitvi EU maja 2004 omejila dostop za delavce najnovejših članic za največ sedem let (v fazah dve plus tri plus dve leti).

Najbolj neizprosne so Avstrija in Italija ter Nemčija in Belgija. Medtem ko so Finska, Španija in Portugalska napovedale, da bodo z majem liberalizirale dostop do trga dela, so prej omenjene nakazale, da bodo omejitve ohranile. Nemčija se je pred dnevi že odločila, da bo prehodno obdobje za iskalce zaposlitve iz novih članic EU - z izjemo Malte in Cipra - podaljšala do 30. aprila 2009.

Italija, ki sicer namerava povečati kvote, je napovedala, da bo prehodno obdobje podaljšala za tri leta. Ob tem pa se za Slovenijo kaže možnost, da bi državi do konca aprila podpisali sporazum, ki bi Slovencem kljub veljavnemu prehodnemu obdobju omogočal zaposlovanje na območju dežele Furlanije-Julijske krajine, torej v Trstu in v Gorici, Italijanom pa v Kopru in Izoli.

Avstrija in Belgija dokončne odločitve še nista sprejeli. Slovenska severna sosedja je nakazala sektorski pristop in se bo o odpravi omejitev odločala na bilateralni osnovi. Tudi Belgija je napovedala nekatere izjeme.

Francija namerava po 1. maju trg dela za delavce najnovejših članic povezave odpirati postopno in nadzorovano. Pri tem bodo imeli prednost sektorji, ki se soočajo s pomanjkanjem delovne sile. Med njimi naj bi bili socialna in zdravstvena oskrba, hoteli in restavracije ter gradbeništvo in promet.

Grčija, Danska, Nizozemska in Luksemburg v bojazni pred navalom delavcev iz revnejših novink odločitve o (ne)omejevanju zaposlovanja delavcev iz osmih novih članic, med njimi tudi iz Slovenije, še niso sporočile. Primer Velike Britanije, Irske in Švedske pa kaže, da so te države beležile pozitivne izkušnje. Tudi poročilo Evropske komisije kaže, da ima prost pretok delavcev ugodne posledice za vse države, ki omejitve niso uvedle.

Evropsko leto mobilnosti delavcev v okviru prenovljenih ciljev lizbonske strategije predstavlja osnovo za široko razpravo o prehodnih ukrepih na področju prostega pretoka dela. Članice unije namreč uresničujejo nekatere ukrepe, a hkrati branijo nacionalne interese. Vendar pa Evropa potrebuje večjo fleksibilnost, saj je delo vse bolj mobilno, delavci pa ne.

Podatki raziskave Eurobarometer kažejo, da državljani EU na posameznem delovnem mestu ostane v povprečju 10,6 leta, Američan pa 6,5 leta. Tudi sicer statistični podatki govorijo v prid odpiranja trga. Mobilnost med starimi in novimi članicami EU je zelo omejena in ne dovolj velika, da bi na splošno vplivala na trg dela v uniji. Odstotek prebivalcev iz novink z dovoljenji za bivanje v starih članicah je stabilen, pred in po širitvi, z nekaj povišanji v Veliki Britaniji, na Irskem in v Avstriji.

piše Barbara Dovč

Vir: Izvozno okno, 2006

Priloga 3 (Relevantni členi iz Pogodbe o ustanovitvi EGS (členi 48 – 58))

RIMSKI POGODBI

Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti

NASLOV III

PROSTI PRETOK OSEB, STORITEV IN KAPITALA

POGLAVJE 1

Delavci

Člen 48

1. Najpozneje do konca prehodnega obdobja se v Skupnosti zagotovi prosto gibanje delavcev.
2. Prosto gibanje vključuje odpravo vsakršne diskriminacije na podlagi državljanstva delavcev držav članic v zvezi z zaposlitvijo, plačilom in drugimi delovnimi in zaposlitvenimi pogoji.
3. Ob upoštevanju omejitev, utemeljenih z javnim redom, javno varnostjo in javnim zdravjem, zajema pravico:
 - a) prijaviti se za dejansko ponujeno delovno mesto;
 - b) se v ta namen na območju držav članic prosto gibati;
 - c) bivati v državi članici zaradi zaposlitve skladno z določbami zakonov ali drugih predpisov, ki urejajo zaposlovanje državljanov te države;
 - d) ostati na ozemlju države članice po prenehanju zaposlitve v tej državi pod pogoji, zajetimi v izvedbenih predpisih, ki jih pripravi Komisija.
4. Določbe tega člena se ne uporabljajo pri zaposlovanju v državni upravi.

Člen 49

Takoj ko ta pogodba začne veljati Svet na predlog Komisije in po posvetovanju z Ekonomsko-socialnim odborom z direktivami ali uredbami sprejme potrebne ukrepe za postopno vzpostavitev prostega gibanja delavcev, opredeljenega v prejšnjem členu, zlasti:

- a) zagotovitev tesnega sodelovanja med posameznimi državnimi zavodi za zaposlovanje;
- b) sistematično in postopno odpravljanje tistih upravnih postopkov in praks ter predpisanih rokov za dostop do prostih delovnih mest, ki izhajajo iz nacionalne zakonodaje ali predhodno sklenjenih sporazumov med državami članicami in katerih ohranitev bi ovirala liberalizacijo gibanja delavcev,
- c) sistematično in postopno odpravljanje vseh predpisanih rokov in drugih omejitev, predvidenih z nacionalno zakonodajo ali predhodno sklenjenimi sporazumi med državami

članicami, ki glede svobodne izbire zaposlitve za delavce iz drugih držav članic določajo drugačne pogoje od tistih, ki veljajo za domače delavce;

d) vzpostavitev ustreznih mehanizmov, ki povezujejo ponudbe s prošnjami za zaposlitev in olajšajo doseganje ravnotežja med ponudbo in povpraševanjem na trgu delovne sile tako, da nista ogrožena življenjska raven in raven zaposlenosti v posameznih regijah in industrijskih vejah.

Člen 50

V okviru skupnega programa države članice spodbujajo izmenjavo mladih delavcev.

Člen 51

Svet na predlog Komisije soglasno sprejme takšne ukrepe na področju socialne varnosti, kakršni so potrebni za zagotovitev prostega gibanja delavcev; v ta namen vzpostavi ureditev, ki delavcem migrantom in njihovim vzdrževancem zagotavlja:

- a) seštevanje vseh dob, ki se upoštevajo po zakonodajah posameznih držav, za pridobitev in ohranjanje pravice do dajatev ter za izračun višine dajatev,
- b) izplačevanje dajatev osebam s prebivališčem na ozemlju držav članic.

POGLAVJE 2

Pravica do ustanavljanja

Člen 52

V okviru določb, navedenih v nadaljevanju, se omejitve glede pravice do ustanavljanja za državljane ene države članice na ozemlju druge države članice v prehodnem obdobju postopno odpravijo. Ta postopna odprava se uporablja tudi za omejitve pri ustanavljanju agencij, podružnic ali hčerinskih družb državljanov katere koli države članice s sedežem na ozemlju katere koli države članice.

Pravica do ustanavljanja zajema pravico začeti in opravljati dejavnost kot samozaposlena oseba ter pravico do ustanovitve in vodenja podjetij, zlasti družb ali podjetij iz drugega odstavka člena 58, pod pogoji, ki jih ob upoštevanju določb poglavja o kapitalu za svoje državljane določa zakonodaja države, v kateri se taka ustanovitev izvede.

Člen 53

Države članice ne smejo uvajati novih omejitev glede pravice državljanov drugih držav članic do ustanavljanja na njihovem ozemlju, razen če ni s to pogodbo določeno drugače.

Člen 54

1. Pred koncem prve faze Svet na predlog Komisije ter po posvetovanju z Ekonomsko-socialnim odborom in Skupščino soglasno oblikuje splošni program za odpravo obstoječih omejitev glede

svobode ustanavljanja v Skupnosti. Komisija predloži svoj predlog Svetu v prvih dveh letih prve faze.

Program določa splošne pogoje, pod katerimi se mora doseči svoboda ustanavljanja za vsako vrsto dejavnosti, zlasti faze njenega uresničevanja.

2. Za izvajanje splošnega programa ali – če takšnega programa ni – za doseganje določene faze pri uresničevanju svobode ustanavljanja v zvezi s posamezno dejavnostjo Svet na predlog Komisije in po posvetovanju z Ekonomsko-socialnim odborom in Skupščino izdaja direktive, do konca prve faze soglasno, nato pa s kvalificirano večino.

3. Svet in Komisija izvajata naloge, ki jima jih nalagajo prejšnje določbe, zlasti tako da:

a) praviloma prednostno obravnavata dejavnosti, pri katerih svoboda ustanavljanja pomembno prispeva k razvoju proizvodnje in trgovine;

b) zagotavljata tesno sodelovanje med pristojnimi organi v državah članicah, da se seznanita s stanjem raznih dejavnosti v Skupnosti;

c) odpravljata tiste upravne postopke in prakse, ki izhajajo iz nacionalne zakonodaje ali iz predhodno sklenjenih sporazumov med državami članicami, katerih ohranitev bi ovirala svobodo ustanavljanja;

d) zagotavljata, da delavci ene države članice, zaposleni na ozemlju druge države članice, lahko ostanejo na tem ozemlju, zato da tam začnejo dejavnosti kot samozaposlene osebe, kadar izpolnjujejo pogoje, ki bi jih morali izpolnjevati, če bi v to državo vstopili ob nameravanem začetku te dejavnosti,

e) omogočata državljanom ene države članice, da pridobijo in uporabljajo nepremičnine na ozemlju druge države članice, kolikor to ni v nasprotju z načeli iz člena 392.,

f) postopno odpravljata omejitve glede svobode ustanavljanja v vseh zadevnih panogah, tako glede pogojev za ustanavljanje agencij, podružnic ali hčerinskih družb na ozemlju države članice in tudi glede pogojev za dostop osebja matičnega podjetja do vodilnih ali nadzornih delovnih mest v teh agencijah, podružnicah ali hčerinskih družbah;

g) usklajujeta, kolikor je to potrebno, zaščitne ukrepe, ki jih od družb ali podjetij iz drugega odstavka člena 58 za zaščito interesov družbenikov in tretjih zahtevajo države članice, zato da bi te zaščitne ukrepe izenačili v vsej Skupnosti,

h) zagotavljata, da pomoči, ki jih dodeljujejo države članice, ne izkrivljajo pogojev za ustanavljanje.

Člen 55

Določbe tega poglavja se v posamezni državi članici ne uporabljajo za tiste dejavnosti, ki so v tej državi povezane, četudi občasno, z izvajanjem javne oblasti.

Svet lahko na predlog Komisije s kvalificirano večino odloči, da se določbe tega poglavja za nekatere dejavnosti ne uporabljajo.

Člen 56

1. Določbe tega poglavja in ukrepi, sprejeti v skladu z njimi, ne vplivajo na uporabo določb zakonov ali drugih predpisov, ki predvidevajo posebno obravnavo tujih državljanov zaradi javnega reda, javne varnosti ali javnega zdravja.

2. Pred iztekom prehodnega obdobja Svet na predlog Komisije in po posvetovanju s Skupščino soglasno sprejme direktive za uskladitev zgoraj omenjenih zakonov ali drugih predpisov. Vendar pa Svet po koncu druge faze na predlog Komisije s kvalificirano večino sprejme direktive za uskladitev določb iz zakonodajnega ali upravnega področja posameznih držav članic.

Člen 57

1. Da bi samozaposlenim osebam olajšali začetek in opravljanje njihove dejavnosti, Svet na predlog Komisije in po posvetovanju s Skupščino v prvi fazi soglasno, nato pa s kvalificirano večino izda direktive za vzajemno priznavanje diplom, spričeval in drugih dokazil o formalnih kvalifikacijah.

2. Za enak namen Svet pred koncem prehodnega obdobja na predlog Komisije in po posvetovanju s Skupščino izda direktive za uskladitev določb zakonov ali drugih predpisov v državah članicah, ki se nanašajo na začetek in opravljanje dejavnosti samozaposlenih oseb. Soglasje se zahteva za direktive, katerih izvajanje povzroči v vsaj eni državi članici spremembo obstoječih načel v zakonih, ki urejajo poklice, glede izobraževanja in usposabljanja ter pogojev dostopa fizičnih oseb do poklica. V drugih primerih odloča Svet s kvalificirano večino v sodelovanju s Skupščino.

3. Pri zdravstvenih delavcih, zdravstvenih sodelavcih in farmacevtih je postopno odpravljanje omejitev odvisno od uskladitve pogojev za njihovo opravljanje v posameznih državah članicah.

Člen 58

Družbe ali podjetja, ustanovljena v skladu z zakonodajo posamezne države članice, ki imajo statutarni sedež, glavno upravo ali glavni kraj poslovanja v Skupnosti, se v tem poglavju obravnavajo enako kakor fizične osebe, ki so državljani držav članic.

"Družbe ali podjetja" pomeni družbe ali podjetja, ustanovljena po civilnem ali gospodarskem pravu, vključno z zadrugami, in druge pravne osebe javnega ali zasebnega prava z izjemo neprofitnih.

Priloga 4 (Relevantni členi iz Pogodbe o ustanovitvi ES (členi 39 – 48))
AMSTERDAMSKA POGODBA,

**KI SPREMINJA POGODBO O EVROPSKI UNIJI,
POGODBE O USTANOVITVI EVROPSKIH SKUPNOSTI
IN NEKATERE Z NJIMI POVEZANE AKTE**

PREČIŠČENO BESEDILO

POGODBE O EVROPSKI UNIJI

PREČIŠČENO BESEDILO

POGODBE O USTANOVITVI EVROPSKE SKUPNOSTI

NASLOV III

PROSTI PRETOK OSEB, STORITEV IN KAPITALA

POGLAVJE 1

Delavci

Člen 39 (prej člen 48)

1. V Skupnosti se zagotovi prosto gibanje delavcev.
2. Prosto gibanje vključuje odpravo vsakršne diskriminacije na podlagi državljanstva delavcev držav članic v zvezi z zaposlitvijo, plačilom in drugimi delovnimi in zaposlitvenimi pogoji.
3. Ob upoštevanju omejitev, utemeljenih z javnim redom, javno varnostjo in javnim zdravjem, zajema pravico:
 - a) sprejeti ponujeno delovno mesto;
 - b) se v ta namen na območju držav članic prosto gibati;
 - c) bivati v državi članici zaradi zaposlitve skladno z določbami zakonov ali drugih predpisov, ki urejajo zaposlovanje državljanov te države;
 - d) ostati na ozemlju države članice po prenehanju zaposlitve v tej državi pod pogoji, zajetimi v izvedbenih predpisih, ki jih pripravi Komisija.
4. Določbe tega člena se ne uporabljajo pri zaposlovanju v državni upravi.

Člen 40 (prej člen 49)

Svet v skladu s postopkom iz člena 251 in po posvetovanju z Ekonomsko-socialnim odborom izda direktive ali pripravi uredbe, v katerih so navedeni potrebni ukrepi za vzpostavitev prostega gibanja delavcev iz člena 39, zlasti:

- a) zagotovitev tesnega sodelovanja med posameznimi državnimi zavodi za zaposlovanje;
- b) odpravljanje tistih upravnih postopkov in praks ter predpisanih rokov za dostop do prostih delovnih mest, ki izhajajo iz nacionalne zakonodaje ali predhodno sklenjenih sporazumov med državami članicami in katerih ohranitev bi ovirala liberalizacijo gibanja delavcev;
- c) odpravljanje vseh predpisanih rokov in drugih omejitev, predvidenih z nacionalno zakonodajo ali predhodno sklenjenimi sporazumi med državami članicami, ki glede svobodne izbire zaposlitve za delavce iz drugih držav članic določajo drugačne pogoje od tistih, ki veljajo za domače delavce;
- d) vzpostavitev ustreznih mehanizmov, ki povezujejo ponudbe s prošnjami za zaposlitev in olajšajo doseganje ravnotežja med ponudbo in povpraševanjem na trgu delovne sile tako, da nista ogrožena življenjska raven in raven zaposlenosti v posameznih regijah in industrijskih vejah.

Člen 41 (prej člen 50)

V okviru skupnega programa države članice spodbujajo izmenjavo mladih delavcev.

Člen 42 (prej člen 51)

Svet sprejme v skladu s postopkom iz člena 251 takšne ukrepe na področju socialne varnosti, kakršni so potrebni za zagotovitev prostega gibanja delavcev; v ta namen vzpostavi ureditev, ki delavcem migrantom in njihovim vzdrževancem zagotavlja:

- a) seštevanje vseh dob, ki se upoštevajo po zakonodajah posameznih držav, za pridobitev in ohranjanje pravice do dajatev ter za izračun višine dajatev;
- b) izplačevanje dajatev osebam s prebivališčem na ozemlju držav članic.

V postopku iz člena 251 odloča Svet soglasno.

POGLAVJE 2

Pravica do ustanavljanja

Člen 43 (prej člen 52)

V okviru določb, navedenih v nadaljevanju, se omejitve glede pravice do ustanavljanja za državljane ene države članice na ozemlju druge države članice prepovejo. Ta prepoved se uporablja tudi za omejitve pri ustanavljanju agencij, podružnic ali hčerinskih družb državljanov katere koli države članice s sedežem na ozemlju katere koli države članice.

Pravica do ustanavljanja zajema pravico začeti in opravljati dejavnost kot samozaposlena oseba ter pravico do ustanovitve in vodenja podjetij, zlasti družb ali podjetij iz drugega odstavka člena 48, pod pogoji, ki jih ob upoštevanju določb poglavja o kapitalu za svoje državljane določa zakonodaja države, v kateri se taka ustanovitev izvede.

Člen 44 (prej člen 54)

1. Za uresničevanje svobode ustanavljanja v zvezi s posamezno dejavnostjo, Svet v skladu s postopkom iz člena 251 in po posvetovanju z Ekonomsko-socialnim odborom ukrepa z direktivami.

2. Svet in Komisija izvajata naloge, ki jima jih nalagajo prejšnje določbe, zlasti tako da:

a) praviloma prednostno obravnavata dejavnosti, pri katerih svoboda ustanavljanja pomembno prispeva k razvoju proizvodnje in trgovine;

b) zagotavljata tesno sodelovanje med pristojnimi organi v državah članicah, da se seznanita s stanjem raznih dejavnosti v Skupnosti;

c) odpravljata tiste upravne postopke in prakse, ki izhajajo iz nacionalne zakonodaje ali iz predhodno sklenjenih sporazumov med državami članicami, katerih ohranitev bi ovirala svobodo ustanavljanja;

d) zagotavljata, da delavci ene države članice, zaposleni na ozemlju druge države članice, lahko ostanejo na tem ozemlju, zato da tam začnejo dejavnosti kot samozaposlene osebe, kadar izpolnjujejo pogoje, ki bi jih morali izpolnjevati, če bi v to državo vstopili ob nameravanem začetku te dejavnosti,

e) omogočata državljanom ene države članice, da pridobijo in uporabljajo nepremičnine na ozemlju druge države članice, kolikor to ni v nasprotju z načeli iz člena 33(2),

f) postopno odpravljata omejitve glede svobode ustanavljanja v vseh zadevnih panogah, tako glede pogojev za ustanavljanje agencij, podružnic ali hčerinskih družb na ozemlju države članice in tudi glede pogojev za dostop osebja matičnega podjetja do vodilnih ali nadzornih delovnih mest v teh agencijah, podružnicah ali hčerinskih družbah;

g) usklajujeta, kolikor je to potrebno, zaščitne ukrepe, ki jih od družb ali podjetij iz drugega odstavka člena 48 za zaščito interesov družbenikov in tretjih zahtevajo države članice, zato da bi te zaščitne ukrepe izenačili v vsej Skupnosti;

h) zagotavljata, da pomoči, ki jih dodeljujejo države članice, ne izkrivljajo pogojev za ustanavljanje.

Člen 45 (prej člen 55)

Določbe tega poglavja se v posamezni državi članici ne uporabljajo za tiste dejavnosti, ki so v tej državi povezane, četudi občasno, z izvajanjem javne oblasti.

Svet lahko na predlog Komisije s kvalificirano večino odloči, da se določbe tega poglavja za nekatere dejavnosti ne uporabljajo.

Člen 46 (prej člen 56)

1. Določbe tega poglavja in ukrepi, sprejeti v skladu z njimi, ne vplivajo na uporabo določb zakonov ali drugih predpisov, ki predvidevajo posebno obravnavo tujih državljanov zaradi javnega reda, javne varnosti ali javnega zdravja.
2. Svet v skladu s postopkom iz člena 251 sprejme direktive za uskladitev zgoraj omenjenih določb.

Člen 47 (prej člen 57)

1. Da bi samozaposlenim osebam olajšali začetek in opravljanje njihove dejavnosti, Svet v skladu s postopkom iz člena 251 sprejme direktive za vzajemno priznavanje diplom, spričeval in drugih dokazil o formalnih kvalifikacijah.
2. Za enak namen Svet v skladu s postopkom iz člena 251 sprejme direktive za uskladitev določb zakonov ali drugih predpisov v državah članicah, ki se nanašajo na začetek in opravljanje dejavnosti samozaposlenih oseb. Svet v postopku iz člena 251 soglasno odloča o tistih direktivah, katerih izvajanje povzroči v vsaj eni državi članici spremembo obstoječih načel v zakonih, ki urejajo poklice, glede izobraževanja in usposabljanja ter pogojev dostopa fizičnih oseb do poklica. V drugih primerih Svet odloča s kvalificirano večino.
3. Pri zdravstvenih delavcih, zdravstvenih sodelavcih in farmacevtih je postopno odpravljanje omejitev odvisno od uskladitve pogojev za njihovo opravljanje v posameznih državah članicah.

Člen 48 (prej člen 58)

Družbe ali podjetja, ustanovljena v skladu z zakonodajo posamezne države članice, ki imajo statutarni sedež, glavno upravo ali glavni kraj poslovanja v Skupnosti, se v tem poglavju obravnavajo enako kakor fizične osebe, ki so državljani držav članic.

"Družbe ali podjetja" pomeni družbe ali podjetja, ustanovljena po civilnem ali gospodarskem pravu, vključno z zadrugami, in druge pravne osebe javnega ali zasebnega prava z izjemo neprofitnih.

Priloga 5 (Relevantni členi iz Zakona o ratifikaciji Evropskega sporazuma o pridružitvi med RS na eni strani in ES in njihovimi državami članicami, ki delujejo v okviru EU na drugi strani (členi 38 - 52))

Objava v Ur. listu: MP 13/97, 24/07/97 (stran 769)

Z A K O N

O RATIFIKACIJI EVROPSKEGA SPORAZUMA O PRIDRUŽITVI MED REPUBLIKO SLOVENIJO NA ENI STRANI IN EVROPSKIMI SKUPNOSTMI IN NJIHOVIMI DRŽAVAMI ČLANICAMI, KI DELUJEJO V OKVIRU EVROPSKE UNIJE NA DRUGI STRANI S SKLEPNO LISTINO TER PROTOKOLA, S KATERIM SE SPREMINJA EVROPSKI SPORAZUM O PRIDRUŽITVI MED REPUBLIKO SLOVENIJO NA ENI STRANI IN EVROPSKIMI SKUPNOSTMI TER NJIHOVIMI DRŽAVAMI ČLANICAMI, KI DELUJEJO V OKVIRU EVROPSKE UNIJE NA DRUGI STRANI (MESP)

IV. ODDELEK

PRETOK DELOVNE SILE, PRAVICA DO USTANAVLJANJA,

OPRAVLJANJE STORITEV

I. POGLAVJE

PRETOK DELOVNE SILE

38. člen

1. Ob upoštevanju pogojev in načinov, ki veljajo v vsaki državi članici,

- slovenski državljani, ki so zakonito zaposleni na ozemlju države članice, zaradi svojega državljanstva ne smejo biti diskriminirani v primerjavi z državljani omenjene države članice glede pogojev za delo, plačila za opravljeno delo ali odpuščanja;

- zakonec in otroci osebe, zakonito zaposlene na ozemlju države članice, ki tam zakonito prebivajo, z izjemo sezonskih delavcev in delavcev, ki so prišli na delo v državo na podlagi dvostranskih sporazumov v skladu z 42. členom, če v takih sporazumih ni drugače določeno, imajo dostop do trga delovne sile te države članice v času, dokler ima zakonito zaposlena oseba dovoljenje za delo in bivanje v tej državi.

2. Slovenija, ob upoštevanju pogojev in načinov, ki veljajo v tej državi, zagotovi enako obravnavanje, kot je predvideno v prvem odstavku, tudi za delavce, ki so državljani ene od držav članic in so zakonito zaposleni na njenem ozemlju, kakor tudi za njihove zakonce in otroke, ki zakonito bivajo na tem ozemlju.

39. člen

1. Da bi uskladili sisteme socialne varnosti za delavce s slovenskim državljanstvom, ki so zakonito zaposleni na ozemlju države članice, in za člane njihovih družin, ki v tej državi zakonito prebivajo, ter ob upoštevanju pogojev in načinov, ki veljajo v vsaki posamezni državi članici:

- se vsa obdobja zavarovanja, zaposlitve ali bivanja teh delavcev v različnih državah članicah seštevajo za pokojnine in rente za starost, invalidnost in smrt, kakor tudi za zdravstveno oskrbo za te delavce in njihove družinske člane;

- vse pokojnine ali rente za starost, smrt, nesreče pri delu ali poklicne bolezni ter invalidnost kot njihovo posledico, z izjemo prejemkov, ki niso zagotovljeni s prispevki za socialno varnost, so prosto prenosljive po stopnjah, ki veljajo na podlagi zakonodaje države ali držav članic, v breme katerih gredo;

- ti delavci dobivajo tudi družinske dodatke za svoje družinske člane, kot so določeni zgoraj.

2. Slovenija zagotovi delavcem, ki so državljani države članice in so zakonito zaposleni na njenem ozemlju, ter njihovim družinskim članom, ki zakonito bivajo na njenem ozemlju podobno obravnavo, kot je opredeljena v drugi in tretji alineji prvega odstavka.

40. člen

1. Pridružitveni svet s sklepom sprejme ustrezne določbe za uveljavitev ciljev, določenih v 39. členu.

2. Pridružitveni svet s sklepom sprejme podrobna pravila za upravno sodelovanje, ki dajejo zagotovila za upravljanje in nadzor pri uporabi določb iz prvega odstavka.

41. člen

Določbe, ki jih Pridružitveni svet sprejme v skladu s 40. členom, v ničemer ne vplivajo na pravice in obveznosti, ki izhajajo iz dvostranskih sporazumov med Slovenijo in državami članicami, kadar ti sporazumi predvidevajo ugodnejšo obravnavo državljanov Slovenije ali držav članic.

42. člen

1. Ob upoštevanju položaja na trgu delovne sile v državah članicah in v skladu z njihovo zakonodajo in veljavnimi predpisi s področja prostega pretoka delovne sile:

- je treba obstoječe možnosti za zaposlovanje delavcev iz Slovenije, ki jih dajejo države članice na podlagi dvostranskih sporazumov, ohraniti in če je možno, še izboljšati,

- druge države članice proučijo možnost za sklepanje podobnih sporazumov.

2. Pridružitveni svet v skladu s pravili in postopki, ki veljajo v državah članicah, ter ob upoštevanju položaja na trgu delovne sile v državah članicah in v Skupnosti prouči tudi odobritev drugih ugodnosti, vključno z možnostmi za dostop do poklicnega usposabljanja.

43. člen

Med drugo fazo prehodnega obdobja iz 3. člena, ali prej, če je tako odločeno, Pridružitveni svet prouči nadaljnje načine za izboljšanje pretoka delavcev, pri čemer med drugim upošteva socialni in gospodarski položaj v Sloveniji in razmere za zaposlovanje v Skupnosti. Pridružitveni svet sprejme ustrezna priporočila.

44. člen

Za lažje prerazporejanje delovne sile kot posledice gospodarskega prestrukturiranja v Sloveniji, Skupnost daje tehnično pomoč za vzpostavitev primerne sistema socialne varnosti v Sloveniji, kot to določa 89. člen.

II. POGLAVJE

PRAVICA DO USTANAVLJANJA

45. člen

1. V prehodnem obdobju iz 3. člena tega Sporazuma Slovenija na svojem ozemlju družbam in državljanom Skupnosti omogoča njihovo delovanje. V ta namen od začetka veljavnosti tega sporazuma dalje:

- i) glede pravice do ustanavljanja zagotovi družbam Skupnosti tako obravnavanje, ki ni manj ugodno od tistega, ki velja za njene lastne družbe ali katerokoli družbo tretje države oziroma tisto, ki je ugodnejše; izjema so le sektorji, naštetih v Prilogi IXa, kjer je tako obravnavanje treba zagotoviti najkasneje ob koncu prehodnega obdobja, iz 3. člena; in
- ii) za delovanje hčerinskih družb in podružnic Skupnosti, ustanovljenih na njenem ozemlju zagotovi obravnavanje, ki ni manj ugodno od tistega, ki velja za njene lastne družbe in podružnice ali za katerokoli hčerinsko družbo in podružnico družbe katerekoli tretje države v Sloveniji, oziroma tisto, ki je ugodnejše.

2. V prehodnem obdobju iz prejšnjega odstavka Slovenija ne sme sprejeti nobenih novih predpisov ali ukrepov, s katerimi bi se uvajala diskriminacija v primerjavi z lastnimi družbami in državljani glede pravice družb in državljanov Skupnosti do ustanavljanja na njenem ozemlju ali glede njihovega delovanja po tem, ko so ustanovljeni.

3. Od začetka veljavnosti tega Sporazuma dalje Skupnost in njene države članice zagotavljajo:

- za ustanavljanje slovenskih družb obravnavanje, ki ni manj ugodno od tistega, ki ga države članice priznavajo svojim lastnim družbam ali katerikoli družbi katerekoli tretje države, oziroma tisto, ki je ugodnejše,
- za delovanje hčerinskih družb in podružnic slovenskih družb, ki so ustanovljene na njihovem ozemlju, obravnavanje, ki ni manj ugodno od tistega, ki ga države članice podeljujejo svojim lastnim družbam in podružnicam ali katerikoli hčerinski družbi in podružnici družbe katerekoli tretje države, ustanovljene na njihovem ozemlju, oziroma tisto, ki je ugodnejše.

4. Od konca prehodnega obdobja iz 3. člena, se obravnavanje, opisano v prvem in tretjem odstavku, uporablja za pravico državljanov do ustanavljanja in njihovo delovanje.

5. V prvem odstavku tega člena vsebovane določbe, ki se nanašajo na nacionalno obravnavo pravice do ustanavljanja s strani družb Skupnosti in njenih državljanov in njihovega delovanja, se ne uporabljajo za področja ali zadeve, naštetih v Prilogi IXb.

6. V prehodnem obdobju, navedenem v alineji i) prvega odstavka, Pridružitveni svet redno preverja možnost pospešitve podeljevanja nacionalne obravnave v sektorjih, določenih v Prilogi IXa, in vključitev področij ali zadev, naštetih v Prilogi IXb, v okviru določb prvega in tretjega odstavka tega člena. Pridružitveni svet lahko s sklepom sprejme amandmaje k tem prilogam.

Po izteku prehodnega obdobja, navedenega v alineji i) prvega odstavka, lahko Pridružitveni svet izjemoma na zahtevo Slovenije in če je to potrebno, za omejeno časovno obdobje podaljša trajanje izključitve določenih področij ali zadev, naštetih v Prilogi IXa.

7. Ne glede na določbe tega člena:

a) imajo od začetka veljavnosti tega Sporazuma državljani Skupnosti in hčerinske družbe ter podružnice družb Skupnosti pravico uporabe in najema nepremičnin v Sloveniji;

b) hčerinske družbe družb Skupnosti imajo tudi pravico pridobivati in prodajati nepremičnine in imajo glede naravnih virov, kmetijskih zemljišč in gozdov enake pravice, kot jih uživajo slovenski državljani in družbe, če so te pravice potrebne za opravljanje gospodarskih dejavnosti, za katere so ustanovljene;

c) Slovenija podeli pravice iz točke b) državljanom in podružnicam družb Skupnosti do konca prve faze prehodnega obdobja.

46. člen

1. Določbe tega poglavja se ne uporabljajo za storitve v zračnem prevozu, kontinentalnem vodnem prevozu in za storitve kabotaže.

2. Pridružitveni svet lahko sprejme priporočila za izboljšanje stanja na področju pravice do ustanavljanja in delovanja na področjih iz prvega odstavka tega člena.

47. člen

Za namene tega Sporazuma:

a) "družba Skupnosti" oziroma "slovenska družba" pomeni družbo, ustanovljeno v skladu z zakonodajo države članice oziroma Slovenije, ki ima svoj registrirani sedež ali osrednjo upravo ali glavno poslovno enoto na ozemlju Skupnosti oziroma Slovenije;

Če ima družba, ustanovljena v skladu z zakonodajo države članice oziroma Slovenije, samo svoj registrirani sedež na ozemlju Skupnosti oziroma Slovenije, se taka družba šteje za družbo Skupnosti oziroma Slovenije, če je njeno delovanje v dejanski in trajni povezavi z gospodarstvom ene od držav članic oziroma Slovenije;

b) "hčerinska družba" neke družbe pomeni družbo, ki je pod dejanskim nadzorom prve družbe;

c) "podružnica" družbe pomeni poslovno enoto, ki ni pravna oseba, je pa po svoji pojavi obliki stalna enota, kot na primer izpostava matične družbe, ima svojo upravo in je materialno opremljena za poslovanje s tretjimi osebami, tako da jim, čeprav vedo, da bo, če bo potrebno, vzpostavljena pravna povezava z matično družbo, ki ima svojo upravo v tujini, ni treba poslovati

neposredno z matično družbo, ampak lahko svoje posle opravijo v poslovni enoti, ki je izpostava matične družbe.

d) "pravica do ustanavljanja" pomeni:

i) za državljane pravico, da začno izvajati gospodarske dejavnosti kot samozaposlene osebe in da ustanavljajo podjetja, zlasti družbe, ki jih dejansko tudi nadzorujejo. Status samozaposlene osebe in status lastnika podjetja ne daje pravice iskati ali sprejemati zaposlitve na trgu delovne sile in ne daje pravice do dostopa na trg delovne sile druge pogodbenice. Določbe tega poglavja se ne uporabljajo za tiste, ki niso izključno samozaposlene osebe;

ii) za družbe Skupnosti ali slovenske družbe pravico, da začno izvajati gospodarske dejavnosti v obliki ustanavljanja hčerinskih družb in podružnic v Sloveniji oziroma v Skupnosti.

e) "delovanje" pomeni izvajanje gospodarskih dejavnosti.

f) "gospodarske dejavnosti" načeloma vključujejo industrijske, trgovinske, poklicne in obrtne dejavnosti.

g) "državljan Skupnosti" oziroma "državljan Slovenije" je fizična oseba, ki je državljan ene od držav članic oziroma Slovenije.

h) glede mednarodnega pomorskega prevoza vključno z intermodalnimi operacijami, ki vključujejo pomorski del prevozne verige, veljajo določbe tega poglavja in III. poglavja tega Oddelka tudi za državljane držav članic oziroma Slovenije, ki imajo sedež zunaj Skupnosti oziroma Slovenije, in za ladijske prevoznike, ki so registrirani zunaj Skupnosti oziroma Slovenije in so pod nadzorom državljanov države članice oziroma državljanov Slovenije, če so njihova plovila registrirana v tej državi članici oziroma v Sloveniji v skladu z njihovo zakonodajo.

i) "finančne storitve" pomenijo tiste dejavnosti, ki so navedene v Prilogi IXc. Pridružitveni svet lahko razširi ali spremeni obseg te priloge.

48. člen

1. Ob upoštevanju določb 45. člena, z izjemo finančnih storitev, navedenih v Prilogi IXc, lahko vsaka pogodbenica ureja ustanavljanje in delovanje družb in državljanov na svojem ozemlju, če ti predpisi niso diskriminacijski do družb in državljanov druge pogodbenice v primerjavi z njenimi lastnimi družbami in državljani.

2. Ne glede na katerekoli druge določbe tega Sporazuma, se za finančne storitve pogodbenici ne sme preprečiti, da sprejme varovalne ukrepe, vključno s tistimi za zaščito investorjev, vlagateljev, imetnikov zavarovalnih polic ali oseb, ki so v fiduciarnem razmerju z izvajalcem finančnih storitev, ali da bi zagotovila celovitost in stabilnost finančnega sistema. Taki ukrepi pa se ne smejo uporabiti kot sredstvo, s katerim bi se pogodbenica izognila obveznostim po tem sporazumu.

3. Nič v tem sporazumu ni mogoče razlagati kot obveznost pogodbenice, da razkrije informacije, ki se nanašajo na posle in račune posameznih strank ali katerekoli zaupne informacije ali informacije o lastninskem statusu, s katerimi razpolagajo javni subjekti.

49. člen

1. Določbe 45. in 48. člena tega Sporazuma ne izključujejo možnosti, da ena od pogodbenic na svojem ozemlju uporablja določena pravila v zvezi z ustanavljanjem in delovanjem podružnic družb druge pogodbenice, ki niso registrirane na ozemlju prve pogodbenice, če so taka pravila upravičena zaradi pravnih in tehničnih razlik med temi podružnicami v primerjavi s podružnicami družb, ki so registrirane na njenem ozemlju, oziroma, da pri finančnih storitvah tako ravna zaradi varnosti.

2. Razlike v obravnavanju so omejene le na to, kar je nujno potrebno zaradi navedenih pravnih ali tehničnih razlik oziroma pri finančnih storitvah zaradi varnosti.

50. člen

1. "Družba Skupnosti" oziroma "slovenska družba", ustanovljena na ozemlju Slovenije oziroma Skupnosti, ima pravico, da v eni od svojih hčerinskih družb ali podružnic v skladu z veljavno zakonodajo države gostiteljice tako ustanovljenega podjetja na ozemlju Slovenije oziroma Skupnosti zaposli ali ima zaposlene delavce, ki so državljani držav članic Skupnosti oziroma Slovenije pod pogojem, da so te osebe ključno osebje, kot je opredeljeno v drugem odstavku tega člena in da so zaposleni izključno pri družbah, hčerinskih družbah ali podružnicah.

Dovoljenja za bivanje in delo takih zaposlenih oseb se izdajajo z veljavnostjo samo za čas te zaposlitve.

2. Ključno osebje družb, v nadaljnjem besedilu "organizacij", so "premeščenci znotraj podjetja", kot so opredeljeni v točki c) tega odstavka, po spodaj navedenih kategorijah, pod pogojem, da je organizacija pravna oseba in da so bile te osebe pri njej zaposlene ali so bile njeni družbeniki (razen večinskih delničarjev) vsaj eno leto neposredno pred tako premestitvijo:

a) osebe na vodilnih položajih v organizaciji, ki zlasti vodijo upravljanje podjetja, pri čemer jih na splošno nadzorujejo ali usmerjajo predvsem upravni odbor ali delničarji podjetja ali drug tem enakovreden organ, kar vključuje

- vodenje podjetja, njegovega oddelka ali pododdelka;
- nadziranje in usmerjanje dela drugih nadzornih, strokovnih ali poslovnih delavcev;
- pooblastilo, da sami zaposlujejo in odpuščajo ali priporočajo zaposlovanje, odpuščanje ali druge kadrovske ukrepe;

b) osebe, zaposlene v organizaciji, ki imajo posebna znanja, bistvena za poslovanje, raziskovalno opremo, tehniko ali vodenje podjetja. Presoja takega znanja lahko poleg posebnega znanja, značilnega za ustanavljanje podjetij izraža tudi visoko stopnjo strokovne usposobljenosti glede na vrsto dela ali poslovanja, ki zahteva posebno tehnično znanje, vključno s pripadnostjo poklicu, za opravljanje katerega je potrebno posebno dovoljenje;

c) "premeščenec znotraj podjetja" je opredeljen kot fizična oseba, ki dela znotraj organizacije na ozemlju pogodbenice in je zaradi opravljanja gospodarske dejavnosti začasno premeščena na ozemlje druge pogodbenice; zadevna organizacija mora imeti svojo glavno poslovno enoto na ozemlju pogodbenice, zadevna oseba pa mora biti premeščena v podjetje (podružnico, hčerinsko družbo) te organizacije, ki dejansko opravlja podobno gospodarsko dejavnost na ozemlju druge pogodbenice.

3. Slovenskim državljanom oziroma državljanom Skupnosti se dovolita vstop in začasna navzočnost na ozemlju Skupnosti ali Slovenije, kadar imajo ti predstavniki družb vodilne funkcije v družbah tako kot je opredeljeno v točki a) drugega odstavka, in so odgovorni za ustanovitev hčerinske družbe Skupnosti ali podružnice slovenske družbe ali slovenske hčerinske družbe ali podružnice družbe Skupnosti v državi članici Skupnosti oziroma Sloveniji, če:

- se ti predstavniki ne ukvarjajo z neposredno prodajo ali ponujanjem storitev in
- ima družba glavno poslovno enoto zunaj Skupnosti oziroma Slovenije in nima nobenega drugega predstavnika, pisarne, podružnice ali hčerinske družbe v tej državi članici Skupnosti oziroma Sloveniji.

51. člen

Da bi državljanom Skupnosti in državljanom Slovenije olajšali začetek in opravljanje predpisanih poklicnih dejavnosti v Sloveniji oziroma Skupnosti, Pridružitveni svet prouči, kakšne določbe je treba sprejeti za medsebojno priznavanje strokovnih kvalifikacij. V ta namen lahko sprejme vse potrebne ukrepe.

52. člen

V prvih štirih letih po začetku veljavnosti tega Sporazuma, oziroma za področja, ki so navedena v Prilogi IXa, v prehodnem obdobju iz 3. člena lahko Slovenija uvede ukrepe, ki odstopajo od določb tega poglavja, ki družbam in državljanom Skupnosti omogočajo ustanavljanje podjetij, če so določene gospodarske panoge:

- v fazi prestrukturiranja ali
- v resnih težavah, zlasti kadar so posledice takih težav resni socialni problemi v Sloveniji, ali
- soočene z možnostjo izključitve s trga ali občutnega zmanjšanja celotnega tržnega deleža, ki ga imajo družbe ali državljani Slovenije na določenem sektorju ali v gospodarski panogi Slovenije ali
- novo nastajajoče gospodarske panoge v Sloveniji.

Taki ukrepi:

- i) se prenehajo uporabljati najkasneje dve leti po izteku četrtega leta po začetku veljavnosti tega Sporazuma oziroma za sektorje, ki so vključeni v Prilogo IXa, po izteku prehodnega obdobja iz 3. člena in
- ii) so smiselni in potrebni, da se uredijo razmere in
- iii) se nanašajo samo na tista podjetja, ki bodo ustanovljena v Sloveniji po začetku veljavnosti teh ukrepov in v primerjavi z družbami in državljani Slovenije ne uvajajo diskriminacije glede družb ali državljanov Skupnosti, ki so v Sloveniji že poslovali v času, ko je bil določen ukrep sprejet.

Pridružitveni svet lahko izjemoma na zahtevo Slovenije in če je to potrebno, odloči, da se za določen sektor in za omejeno obdobje podaljša rok iz alinee (i).

Kadarkoli je možno Slovenija pri oblikovanju in uporabi takih ukrepov zagotovi družbam in državljanom Skupnosti preferencialno obravnavanje, v nobenem primeru pa jih ne obravnava manj ugodno kot družbe in državljane iz tretjih držav.

Pred sprejemom ukrepov se Slovenija posvetuje s Pridružitvenim svetom in taki ukrepi ne začnejo veljati prej kot en mesec po tem, ko je Slovenija obvestila Pridružitveni svet o konkretnih ukrepih, ki jih namerava uvesti, razen če grozi nepopravljiva škoda, ki terja sprejem nujnih ukrepov. V takem primeru se Slovenija posvetuje s Pridružitvenim svetom takoj po njihovi uvedbi.

Ob izteku četrtega leta po začetku veljavnosti tega Sporazuma, ali za sektorje, ki so navedeni v Prilogi IXa, po izteku prehodnega obdobja iz 3. člena, lahko Slovenija take ukrepe sprejme samo z odobritvijo Pridružitvenega sveta in pod pogoji, ki jih ta določi.

Priloga 6 (Člen 15 (Pravica do izbire poklica in pravica do dela) iz Listine o temeljnih pravicah EU)

LISTINA O TEMELJNIH PRAVICAH EVROPSKE UNIJE

(2000/C 364/01)

Člen 15

Pravica do izbire poklica in pravica do dela

1. Vsakdo ima pravico do dela in do opravljanja prosto izbranega ali sprejetega poklica.
2. Vsak državljan Unije lahko v kateri koli državi članici svobodno išče zaposlitev, dela ter uresničuje pravico do ustanavljanja ali opravljanja storitev.
3. Državljan tretjih držav, ki imajo dovoljenje za delo na ozemlju držav članic, imajo pravico do enakih delovnih pogojev kakor državljani Unije.

Priloga 7 (Relevantni členi iz Pogodbe o Ustavi za Evropo (členi III-130 - III-150))

Pogodba o Ustavi za Evropo

III. NASLOV

NOTRANJE POLITIKE IN UKREPI

I. POGLAVJE

NOTRANJI TRG

1. ODDELEK

VZPOSTAVITEV IN DELOVANJE NOTRANJEGA TRGA

III-130. ČLEN

(1) Unija sprejme ukrepe za vzpostavitev ali zagotavljanje delovanja notranjega trga v skladu z ustreznimi določbami Ustave.

(2) Notranji trg zajema območje brez notranjih meja, na katerem je v skladu z Ustavo zagotovljen prosti pretok oseb, storitev, blaga in kapitala.

(3) Svet na predlog Komisije sprejme evropske uredbe ali sklepe, v katerih določi smernice in pogoje, potrebne za zagotavljanje uravnoteženega napredka na vseh zadevnih področjih.

(4) Komisija pri oblikovanju predlogov za doseganje ciljev iz prvega in drugega odstavka tega člena upošteva obseg prizadevanj, ki jih bodo morala nekatera gospodarstva zaradi razlik v razvoju ohraniti za vzpostavitev notranjega trga, in lahko predlaga ustrezne ukrepe.

Če so ti ukrepi oblikovani kot izjeme, morajo biti po svoji naravi začasne in smejo povzročiti najmanjše možne motnje v delovanju notranjega trga.

III-131. ČLEN

Države članice se med seboj posvetujejo o sprejetju skupnih ukrepov, zato da na delovanje notranjega trga ne bi vplivali ukrepi, ki bi jih bila prisiljena sprejeti ena od držav članic ob resnih notranjih nemirih z negativnim vplivom na javni red in mir, v primeru vojne, resnih mednarodnih napetosti, ki bi pomenile vojno nevarnost, ali zaradi izpolnjevanja obveznosti, ki jih je prevzela za ohranjanje miru in mednarodne varnosti.

III-132. ČLEN

Če bi ukrepi, sprejeti v primerih iz III-131. in III-436. člena Ustave povzročili izkrivljanje pogojev konkurence na notranjem trgu, Komisija skupaj z zadevno državo članico preuči, kako bi lahko te ukrepe prilagodila pravilom, določenim v Ustavi.

Ne glede na postopek iz III-360. in III-361. člena Ustave, lahko Komisija ali katera koli država članica predloži zadevo neposredno Sodišču, če Komisija ali država članica meni, da druga država članica zlorablja pooblastila iz III-131. in III-436. člena Ustave. Sodišče odloča o zadevi ob izključitvi javnosti.

2. ODDELEK

PROSTI PRETOK OSEB IN STORITEV

1. pododdelek

Delavci

III-133. ČLEN

- (1) Delavci imajo pravico do prostega gibanja v Uniji.
- (2) Prepovedana je vsakršna diskriminacija na podlagi državljanstva delavcev držav članic v zvezi z zaposlitvijo, plačilom in drugimi delovnimi in zaposlitvenimi pogoji.
- (3) Delavci imajo ob upoštevanju omejitev, utemeljenih z javnim redom, javno varnostjo in javnim zdravjem, pravico:
 - a) sprejeti ponujeno delovno mesto;
 - b) se v ta namen na območju držav članic prosto gibati;
 - c) bivati v državi članici zaradi zaposlitve skladno z določbami zakonov ali upravnih predpisov, ki urejajo zaposlovanje državljanov te države;
 - d) ostati na ozemlju države članice po prenehanju zaposlitve v tej državi pod pogoji, zajetimi v evropskih uredbah, ki jih sprejme Komisija.
- (4) Ta člen se ne uporablja pri zaposlovanju v državni upravi.

III-134. ČLEN

Z evropskimi zakoni ali okvirnimi zakoni se določijo potrebni ukrepi za uresničevanje prostega gibanja delavcev iz prejšnjega člena. Sprejmejo se po posvetovanju z Ekonomsko-socialnim odborom.

Cilj takih evropskih zakonov ali okvirnih zakonov je zlasti:

- a) zagotovitev tesnega sodelovanja med posameznimi državnimi zavodi za zaposlovanje;
- b) odpravljanje tistih upravnih postopkov in praks ter predpisanih rokov za dostop do prostih delovnih mest, ki izhajajo iz nacionalne zakonodaje ali predhodno sklenjenih sporazumov med državami članicami in katerih ohranitev bi ovirala liberalizacijo gibanja delavcev;
- c) odpravljanje vseh predpisanih rokov in drugih omejitev, predvidenih z nacionalno zakonodajo ali predhodno sklenjenimi sporazumi med državami članicami, ki glede svobodne izbire zaposlitve za delavce iz drugih držav članic določajo drugačne pogoje od tistih, ki veljajo za domače delavce;
- d) vzpostavitev ustreznih mehanizmov, ki povezujejo ponudbe s prošnjami za zaposlitev in

olajšajo doseganje ravnotežja med ponudbo in povpraševanjem na trgu delovne sile tako, da nista ogrožena življenjska raven in raven zaposlenosti v posameznih regijah in industrijskih vejah.

III-135. ČLEN

V okviru skupnega programa države članice spodbujajo izmenjavo mladih delavcev.

III-136. ČLEN

(1) Z evropskimi zakoni ali okvirnimi zakoni se določijo takšni ukrepi na področju socialne varnosti, kakršni so potrebni za zagotovitev prostega gibanja delavcev; v ta namen se vzpostavi ureditev, ki zaposlenim in samozaposlenim delavcem migrantom in njihovim vzdrževancem zagotavlja:

a) seštevanje vseh dob, ki se upoštevajo po zakonodajah različnih držav, za pridobitev in ohranjanje pravice do dajatev ter za izračun višine dajatev;

b) izplačevanje dajatev osebam s prebivališčem na ozemlju držav članic.

(2) Kadar član Sveta meni, da bi osnutek evropskega zakona ali okvirnega zakona iz prejšnjega odstavka vplival na temeljne vidike njegovega sistema socialne varnosti, vključno z njegovim obsegom ali finančno strukturo, ali bi vplival na finančno uravnoteženost sistema, lahko zahteva, da se zadeva predloži Evropskemu svetu. V tem primeru se postopek iz III-396. člena Ustave začasno prekine. Po razpravi Evropski svet v štirih mesecih od te začasne prekinitve bodisi:

a) vrne osnutek Svetu, ki konča začasno prekinitve postopka iz III-396. člena Ustave, ali

b) od Komisije zahteva, da predloži nov predlog; v tem primeru se šteje, da prvotno predlagani akt ni bil sprejet.

2. pododdelek

Svoboda ustanavljanja

III-137. ČLEN

V okviru tega pododdelka so omejitve glede svobode ustanavljanja za državljane ene države članice na ozemlju druge države članice prepovedane. Ta prepoved se uporablja tudi za omejitve pri ustanavljanju agencij, podružnic ali hčerinskih družb državljanov katere koli države članice s sedežem na ozemlju katere koli države članice.

Svoboda ustanavljanja zajema pravico državljanov države članice, da na ozemlju druge države članice začnejo opravljati in opravljajo dejavnost kot samozaposlene osebe ter pravico do ustanovitve in vodenja podjetij, zlasti družb ali podjetij iz drugega odstavka III-142. člena Ustave, pod pogoji, ki jih ob upoštevanju 4. oddelka o kapitalu in plačilih iz tega dela za svoje državljane določa zakonodaja države članice, v kateri se taka ustanovitev izvede.

III-138. ČLEN

(1) Z evropskimi okvirnimi zakoni se določijo ukrepi za uresničevanje svobode ustanavljanja v zvezi s posamezno dejavnostjo. Sprejmejo se po posvetovanju z Ekonomsko-socialnim odborom.

(2) Evropski parlament, Svet in Komisija izvajajo naloge, ki jih imajo po prejšnjem odstavku, zlasti tako da:

a) praviloma prednostno obravnavajo dejavnosti, pri katerih svoboda ustanavljanja pomembno prispeva k razvoju proizvodnje in trgovine;

b) zagotavljajo tesno sodelovanje med pristojnimi organi v državah članicah, da se seznanijo s stanjem raznih dejavnosti v Uniji;

c) odpravljajo tiste upravne postopke in prakse, ki izhajajo iz nacionalne zakonodaje ali predhodno sklenjenih sporazumov med državami članicami, katerih ohranitev bi ovirala svobodo ustanavljanja;

d) zagotavljajo, da delavci ene države članice, zaposleni na ozemlju druge države članice, lahko ostanejo na tem ozemlju, zato da tam začnejo dejavnosti kot samozaposlene osebe, kadar izpolnjujejo pogoje, ki naj bi jih izpolnjevali, če bi v to državo vstopili ob nameravanem začetku te dejavnosti;

e) omogočajo državljanom ene države članice, da pridobijo in uporabljajo nepremičnine na ozemlju druge države članice, kolikor to ni v nasprotju z načeli iz drugega odstavka III-227. člena Ustave;

f) postopno odpravljajo omejitve glede svobode ustanavljanja v vseh zadevnih panogah, tako glede pogojev za ustanavljanje agencij, podružnic ali hčerinskih družb na ozemlju države članice in tudi glede pogojev za dostop osebja matičnega podjetja do vodilnih ali nadzornih delovnih mest v teh agencijah, podružnicah ali hčerinskih družbah;

g) usklajujejo, kolikor je to potrebno, zaščitne ukrepe, ki jih od družb ali podjetij iz drugega odstavka III-142. člena Ustave za zaščito interesov družbenikov in tretjih zahtevajo države članice, zato da bi te zaščitne ukrepe izenačili v vsej Uniji;

h) zagotavljajo, da pomoči, ki jih dodeljujejo države članice, ne izkrivljajo pogojev za ustanavljanje.

III-139. ČLEN

Ta pododdelek se v posamezni državi članici ne uporablja za tiste dejavnosti, ki so v tej državi povezane, četudi občasno, z izvajanjem javne oblasti.

Z evropskimi zakoni ali okvirnimi zakoni se lahko določi, da se za nekatere dejavnosti ta pododdelek ne uporablja.

III-140. ČLEN

(1) Ta pododdelek in ukrepi, sprejeti v skladu z njim, ne vplivajo na uporabo določb zakonov ali upravnih predpisov, ki predvidevajo posebno obravnavo tujih državljanov zaradi javnega reda, javne varnosti ali javnega zdravja.

(2) Z evropskimi okvirnimi zakoni se uskladijo nacionalni predpisi iz prejšnjega odstavka.

III-141. ČLEN

(1) Z evropskimi okvirnimi zakoni se samozaposlenim osebam olajša začetek opravljanja in opravljanje njihove dejavnosti. V njih je zajeto:

- a) vzajemno priznavanje diplom, spričeval in drugih dokazil o formalnih kvalifikacijah;
- b) uskladitev določb zakonov ali upravnih predpisov v državah članicah, ki se nanašajo na začetek opravljanja in opravljanje dejavnosti samozaposlenih oseb.

(2) Pri zdravstvenih delavcih, zdravstvenih sodelavcih in farmacevtih je postopno odpravljanje omejitev odvisno od uskladitve pogojev za opravljanje teh poklicev v posameznih državah članicah.

III-142. ČLEN

Družbe ali podjetja, ustanovljena v skladu z zakonodajo posamezne države članice, ki imajo statutarni sedež, glavno upravo ali glavni kraj poslovanja v Uniji, se v tem pododdelku obravnavajo enako kakor fizične osebe, ki so državljani držav članic.

"Družbe ali podjetja" pomeni družbe ali podjetja, ustanovljena po civilnem ali gospodarskem pravu, vključno z zadrugami, in druge pravne osebe javnega ali zasebnega prava z izjemo neprofitnih.

III-143. ČLEN

Ne glede na uporabo drugih določb Ustave priznajo države članice državljanom drugih držav članic enako obravnavanje glede udeležbe v kapitalu družb ali podjetij iz drugega odstavka prejšnjega člena.

3. pododdelek

Svoboda opravljanja storitev

III-144. ČLEN

V okviru tega pododdelka so omejitve svobode opravljanja storitev v Uniji prepovedane za državljane držav članic, ki imajo sedež v eni od držav članic, vendar ne v državi članici osebe, ki so ji storitve namenjene.

Z evropskimi zakoni ali okvirnimi zakoni se lahko določi, da se ta pododdelek uporablja tudi za državljane tretje države, ki opravljajo storitve in imajo sedež v Uniji.

III-145. ČLEN

Storitve so v smislu te ustave "storitve" takrat, kadar se praviloma opravljajo za plačilo in kolikor jih ne urejajo določbe o prostem pretoku blaga, kapitala in oseb.

K "storitvam" se štejejo zlasti:

- a) dejavnosti industrijskega značaja;
- b) dejavnosti trgovinskega značaja;
- c) obrtne dejavnosti;
- d) dejavnosti samostojnih poklicev.

Ne glede na določbe 2. pododdelka o svobodi ustanavljanja lahko ponudnik, zato da zagotovi storitev, začasno izvaja svojo dejavnost v državi članici, v kateri se ta storitev opravlja, pod enakimi pogoji, kakršne država predpisuje svojim državljanom.

III-146. ČLEN

- (1) Svobodno opravljanje prevoznih storitev urejajo določbe 7. oddelka III. poglavja tega dela o prometu.
- (2) Liberalizacija bančnih in zavarovalniških storitev, povezanih s pretokom kapitala, se izvaja skladno z liberalizacijo pretoka kapitala.

III-147. ČLEN

- (1) Z evropskimi okvirnimi zakoni se določijo ukrepi za doseganje liberalizacije posameznih storitev. Sprejme se po posvetovanju z Ekonomsko-socialnim odborom.
- (2) V evropskih okvirnih zakonih iz prejšnjega odstavka imajo praviloma prednost tiste storitve, ki neposredno vplivajo na proizvodne stroške ali katerih liberalizacija spodbuja blagovno menjavo.

III-148. ČLEN

Države članice si prizadevajo liberalizirati storitve v večjem obsegu, kakor zahteva evropski okvirni zakon, sprejet v skladu s prejšnjim členom, če to dopuščajo njihove gospodarske razmere in stanje zadevnega gospodarskega sektorja.

V ta namen Komisija pripravi priporočila za zadevne države članice.

III-149. ČLEN

Dokler omejitve svobode opravljanja storitev niso odpravljene, uporabljajo države članice te omejitve brez diskriminacije glede na državljanstvo ali prebivališče za vse osebe, ki opravljajo storitve iz prvega odstavka III-144. člena Ustave.

III-150. ČLEN

III-139. do III-142. člen Ustave se uporabljajo za zadeve, ki jih obravnava ta pododdelek.

Priloga 8 (Seznam sodb na temo priznavanja poklicnih kvalifikacij 6.2.2004)

EUROPEAN COMMISSION

Internal Market DG

FREE MOVEMENT OF GOODS, REGULATED PROFESSIONS AND POSTAL SERVICES

Regulated professions

Brussels, 6 February 2004

MARKT/C/397/3/2003-EN

LIST OF JUDGMENTS OF

THE COURT OF JUSTICE

CONCERNING PROFESSIONAL

RECOGNITION

LIST OF JUDGMENTS OF THE COURT OF JUSTICE CONCERNING PROFESSIONAL RECOGNITION

- 21.06.1974, **Reyners 2/74**, *ECR*, 1974, p. 00631. Lawyers

Right of establishment

Direct effect of Article 52 EC (now Article 43) after completion of the transition period (01.01.1970).

Official authority

The exception to Article 55 (1) EC (now Article 45 (1)) relating to the exercise of official authority must be restricted to activities which in themselves involve a direct and specific connection with the exercise of official authority; it is not possible to give this description to activities such as consultation and legal assistance or the defence of the parties in court even if the performance of these activities is compulsory or there is a legal monopoly in respect of it.

- 03.12.1974, **Van Binsbergen 33/74**, *ECR*, 1974, p. 01299. Legal advice

Provision of services.

Direct effect of Article 59 (now Article 49) after completion of the transition period (01.01.1970)

Host country legislation.

Application of rules justified by the general good (in particular rules relating to organisation, qualifications, professional ethics, supervision and liability).

- 12.12.1974, **Walrave 36/74**, *ECR*, 1974, p. 01405. Sport

- Having regard to the objectives of the Community, the practice of sport is subject to Community law only in so far as it constitutes an economic activity within the meaning of Article 2 of the EC Treaty.

- The prohibition on discrimination based on nationality does not affect the composition of sport teams, in particular national teams, the formation of which is a question of purely sporting interest and as such has nothing to do with economic activity.

- The prohibition on such discrimination does not only apply to the action of public authorities but extends likewise to rules of any other nature aimed at collectively regulating gainful employment and services.

- The rule on non-discrimination applies in judging all legal relationships in so far as these relationships, by reason either of the place where they are entered into or of the place where they take effect, can be located within the territory of the Community.

- 28.04.1977, **Thieffry 71/76**, *ECR*, 1977, p. 00765. Lawyers, Indirect discrimination

The act of demanding the national diploma prescribed by the legislation of the state of establishment, even though the diploma obtained by the person concerned in his country of origin has been recognised as an equivalent qualification and has enabled him to sit and pass the

special qualifying examination for the profession of lawyer constitutes, even in the absence of the directives provided for in Article 57 (now Article 47) EC, a restriction incompatible with Article 52 (now Article 43) EC.

- 28.06.1977, **Patrick 11/77**, *ECR*, 1977, p. 01199. Architects

A national of a new Member State who holds a qualification recognised by the competent authorities of the Member State of establishment as equivalent to the certificate issued and required in that State, enjoys the right to be admitted to the profession of architect and to practise it under the same conditions as nationals of the Member State of establishment, without being required to satisfy any additional conditions.

- 24.11.1977, **Razanatsimba 65/77**, *ECR*, 1977, p. 02229. Convention with African, Caribbean and Pacific States (ACP)

The convention does not give a national of an ACP State the right to establish himself in the territory of a Member State of the Union without any condition as to nationality, in so far as the right to practise professions reserved by the legislation of that State to its own nationals is concerned.

- 07.02.1979, **Knoors 115/78**, *ECR* 1979, p. 00399. "Crafts and Industries" Directive 64/427/EEC (now Directive 1999/42/EC) Application to nationals of the host country.

- 07.02.1979, **Auer 136/78**, *ECR*, 1979, p. 00437. Veterinary surgeons

Freedom of establishment. Inapplicability of Article 52 EC (now Article 43) to nationals of the host country.

- 17.12.1980, **Commission v. Belgium 149/79**, *ECR*, 1980, p. 03881. Jobs in public administration, Article 48 (4), (now Article 39 (4)) EC

A Member State can only reserve for its nationals, under this exception, posts which involve direct or indirect participation in the exercise of powers conferred by public law and duties designed to safeguard the general interest of the State or other public authorities.

- 06.10.1981, **Broekmeulen 246/80**, *ECR*, 1981, p. 02311. "Doctors" Directive 75/362/EEC (now Directive 93/15/EEC) Further training requirements. Inadmissibility.

- 26.05.1982, **Commission v. Belgium 149/79**, *ECR*, 1982, p. 01845. See Judgment of 17.12.1980.

- 22.09.1983, **Auer 271/82**, *ECR*, 1983, p. 02727. "Veterinary Surgeons" Directives 78/1026/EEC and 78/1027/EEC Consequences of non-implementation

- 15.12.1983, **Rienks 5/83**, *ECR*, 1983, p. 04233. "Veterinary Surgeons" Directives 78/1026/EEC and 78/1027/EEC Consequences of non-implementation

- 12.07.1984, **Klopp 107/83**, *ECR*, 1984, p. 02971. Lawyers

Freedom of establishment. Secondary establishment. The right to set up and maintain, subject to observance of the professional rules of conduct, more than one place of work within the Community.

• 30.04.1986, **Commission v. France 96/85**, *ECR*, 1986, p. 01475. Doctors, Dentists Prohibition of enrolment in a professional association on the ground of enrolment in another Member State. Incompatibility with Articles 48 (now Article 39), 52 (now Article 43) and 59 (now Article 49).

• 12.06.1986, **Bertini 98, 162 and 258/85**, *ECR*, 1986, p. 01885

No provision of Community law requires the Member States to limit the number of students admitted to medical faculties by introducing a *numerus clausus* system.

• 15.10.1986, **Commission v. Italy 168/85**, *ECR*, 1986, p. 02945. Tourism, Journalism, Pharmacy

Condition of reciprocity or nationality incompatible with Article 52 (now Article 43) EC.

• 15.10.1987, **Heylens 222/86**, *ECR*, 1987, p. 04097. Trainer

It must be possible for a decision refusing to recognise the equivalence of a diploma to be made the subject of judicial proceedings. The person concerned must be able to ascertain the reasons for the decision.

• 19.01.1988, **Gullung 292/86**, *ECR*, 1988, p. 00111. Lawyers, "Provision of Services" Directive 77/249/EEC

Provision of services

- Dual nationality. A person who is a national of two Member States and who has been admitted to a legal profession in one of those States may rely, in the territory of the other State, upon the provisions of Directive 77/249/EEC, where the conditions for the application of that Directive, as defined therein, are satisfied.

-Professional ethics. The provisions of the Directive may not be relied upon by a lawyer established in one Member State with a view to pursuing his activities as a provider of services in the territory of another Member State where he had been barred from access to the profession of lawyer in the latter Member State for reasons relating to dignity, good repute and integrity.

Establishment

A Member State whose legislation requires lawyers to be registered at a Bar may impose the same requirement on lawyers from other Member States who take advantage of the right of establishment guaranteed by the Treaty in order to establish themselves as members of a legal profession in the territory of the first Member State.

• 25.02.1988, **Commission v. Germany 427/85**, *ECR*, 1988, p. 01123. Lawyers, "Provision of Services" Directive 77/249/EEC

Requirement to act in conjunction with a lawyer established on German territory, even where under German law there is no requirement of representation by a lawyer.

Requirement that the German lawyer must himself be the authorised representative or defending counsel in the case. Reduction of the role of the lawyer providing the service to that of a subordinate assistant. Making lawyers providing services subject to the rule of territorial exclusivity. Infringement of Article 59 (now Article 49) EC and the "lawyers" Directive 77/249/EEC

• 15.03.1988, **Commission v. Greece C-147/86**, *ECR*, 1988, p. 01637. Private Education

The requirement of nationality for setting up private education is incompatible with Articles 39 (ex-article 48), 43 (ex-article 52) and 49 (ex-article 59) EC.

• 14.07.1988, **Commission v. Greece 38/87**, *ECR*, 1988, p. 04415. Lawyers, Architects, Civil engineers, Geodetic surveyors.

The requirement of Greek nationality for access to the profession is an infringement of Articles 52 (now Article 43) and 59 (now Article 49) EC.

- 27.09.1988, **Humbel 263/86**, *ECR*, 1988, p. 05365. Secondary education Provision of services. Courses taught in a technical institute which form part of the secondary education provided under the national education system do not constitute a service within the meaning of Article 59 (now Article 49) EC.

- 30.05.1989, **Commission v. Greece 305/87**, *ECR*, 1989, p. 01461. Property transactions The prohibition on legal acts in respect of immovable property situated in border regions is an infringement of Articles 12 (ex-article 6), 39 (ex-article 48), 43 (ex-article 52) and 49 (ex-article 59).

- 30.05.1989, **Allué 33/88**, *ECR*, 1989, p. 01591. Foreign language assistants Employment as a foreign-language assistant at a university does not fall within the exception relating to employment in the public service.

- 27.09.1989, **van de Bijl 130/88**, *ECR*, 1989, p. 03039. "Crafts and Industries" Directive 64/427/EEC (now Directive 1999/42/CE), House painter Actual duration of professional experience in another Member State. The granting of authorisation to take up an activity on the basis of a certificate drawn up by the competent authority of the Member State from which the person concerned comes. Training may have been received in a Member State other than that in which the activities in question were actually pursued.

- 28.11.1989, **Groener 379/87**, *ECR*, 1989, p. 03967. Language knowledge The requirement of linguistic knowledge for a permanent full-time post as lecturer in public vocational education institutions is compliant with Community law.

- 03.10.1990, **Bouchoucha C-61/89**, *ECR*, 1990, p. I-03551. Paramedical professions (osteopathy) In the absence of harmonisation at Community level, a Member State may restrict an activity ancillary to medicine exclusively to persons holding the qualification of doctor of medicine.

- 12.12.1990, **Commission v. France C-263/88**, *ECR*, 1990, p. I-04611. Overseas Countries and Territories (OCT), Medical professions. A Member State must allow nationals of other Member States in possession of the requisite qualifications to establish themselves or provide services in its overseas countries and territories.

- 12.12.1990, **Kaefer C-100/89 et C-101/89**, *ECR*, 1990, p. I-04647. Overseas Countries and Territories (OCT), Equal treatment, Reciprocity. The prohibition of discrimination may be relied on (before the relevant authorities of a country or a territory) by a national of a Member State other than the one with which that country or territory maintains special relations, for the purpose of establishing himself or providing services there, provided that the person concerned satisfies the conditions required of nationals not established in that country or territory and if the Member State of which he is a national accords the same treatment to persons from the country or territory in question.

- 26.02.1991, **Commission v. France C-154/89, Italy C-180/89 and Greece C-198/89**, *ECR*, 1991, p. I-00659. Tourist guides

Provision of services. Professional qualification prescribed under national law. Disproportionate measure.

- 23.04.1991, **Höfner C-41/90**, *ECR*, 1991, p. I-01979. Executive recruitment consultants
Provision of services. Internal situation. A firm in a Member State may not rely on Articles 12 (ex-article 6) and 49 (ex-article 59) of the Treaty regarding the procurement of nationals of that Member State for posts in undertakings in the same State.
- 07.05.1991, **Vlassopoulou C-340/89**, *ECR*, 1991, p. I-02357. Lawyers Requirement for the host Member State to examine to what extent the knowledge and qualifications attested by the diploma obtained by the person concerned in his country of origin correspond to those required by the rules of the host State. If these diplomas correspond only partially, the national authorities in question are entitled to require the person concerned to prove that he has acquired the knowledge and qualifications which are lacking.
- 10.07.1991, **Commission v. France C-294/89**, *ECR*, 1991, p. I-03591. Lawyers
Provision of services. Exclusion of nationals practising as lawyers in another Member State from the provision of services. The obligation to work in conjunction with a local lawyer in certain cases. Rule applicable to local lawyers concerning the territorial exclusivity of the right to plead. Infringement of Article 59 (now Article 49) EC and the "lawyers" Directive 77/249/EEC.
- 25.07.1991, **Commission v. Italy C-58/90**, *ECR*, 1991, p. I-04193. Auxilliary occupations in the field of health care
Restriction to Italian nationals of the possibility of obtaining recognition in Italy of foreign qualifications which entitle holders to pursue these occupations. Incompatibility with Articles 48 (now Article 39), 52 (now Article 43) and 59 (now Article 49) EC.
- 27.07.1991, **Säger C-76/90**, *ECR*, 1991, p. I-04221. Activities relating to the maintenance of industrial property rights
Requirement of a professional qualification that is quite specific and disproportionate to need. Incompatibility with Article 59 (now Article 49) EC.
- 27.11.1991, **Bleis C-4/91**, *ECR*, 1991, p. I-05627. Secondary education Employment as a secondary school teacher does not come within the exemption relating to employment in the public service (Article 39 (4) ex-article 48 (4)) EC.
- 21.01.1992, **Egle C-310/90**, *ECR*, 1992, p. I-00177. "Architects" Directive 85/384/EEC (Article 4(1)(a))
Education and training which last for four years and which include practical semesters organised and supervised by the *Fachhochschule* must be regarded as four years of fulltime studies.
- 28.01.1992, **Brea C- 330/90 and Palacios C-331/90**, *ECR*, 1992, p. I-00323. "Real estate" and "business services not elsewhere classified)Directive 67/43/EEC (now Directive 1999/42/EC)
Activities reserved in the real estate sector to persons practising as estate agents within a regulated profession. Compatibility with the Directive.
- 07.05.1992, **Borrell C-104/91**, *ECR*, 1992, p. I-03003. Estate agents Obligation on the Member State to study the comparability of knowledge and qualifications. Prohibition upon the illegal exercise of an occupation. Compatibility with Article 52 (now Article 43) EC.

- 20.05.1992, **Ramrath C-106/91**, *ECR*, 1992, p. I-03351. Auditors Articles 48 (now Article 39) and 59 (now Article 49) EC do not preclude a Member State, in its own territory, from making practice as an auditor by a person already authorised so to practise in another Member State subject to conditions which are objectively necessary for ensuring compliance with professional rules and which relate to a permanent infrastructure for carrying out the work, actual presence in that Member State and supervision of compliance with practice rules, unless compliance with such rules and conditions is already ensured through an auditor, whether a natural or legal person, who is established and authorised in that State's territory and in whose service the person who intends to practise as an auditor is employed for the duration of his work.

- 16.06.1992, **Commission v. Luxembourg C-351/90**, *ECR*, 1992, p. I-03945. Doctors, Dentists, Veterinary surgeons
Right of a person established in a Member State or performing an employed activity there, to set himself up or to take up employment in another Member State whilst maintaining his employment in the first Member State.

- 25.06.1992, **Laderer C-147/91**, *ECR*, 1992, p. I-04097. Interpretation of the "Real estate" and "business activities not elsewhere classified" Directive 67/43/EEC (now Directive 1999/42/EC)

- 31.03.1993, **Kraus C-19/92**, *ECR*, 1993, p. I-01663. Post-graduate academic title An authorisation procedure for the use of titles obtained in another Member State is not contrary to Community law, provided that it is intended solely to verify whether the postgraduate academic title was properly awarded, that the procedure is easily accessible and does not call for the payment of excessive administrative fees.

- 09.02.1994, **Haim C-319/92**, *ECR*, 1994, p. I-00425. "Dentists" Directive 78/686/EEC
- The Directive does not oblige Member States to recognise diplomas awarded following training in a third country.
- The host Member State that requires a preparatory training period for dentists working for a health insurance company must take into account experience gained by the applicant in another Member State.

- 09.02.1994, **Tawil-Albertini C-154/93**, *ECR*, 1994, p. I-00451. "Dentists" Directive 78/686/EEC
The Directive does not oblige Member States to recognise diplomas awarded following training in a third country (see **Haim judgment 319/92** of the same date).

- 23.02.1994, **Scholz C-419/92**, *ECR*, 1994, p. I-00505. Recognition of professional activity
Obligation on the part of the host Member State to take into account the length of employment in the civil service of another Member State when awarding additional points with regard to the final grade of the candidate.

- 22.03.1994, **Commission v. Spain C-375/92**, *ECR*, 1994, p. I-00923. Tourist guides and guide-interpreters
Spain has failed to fulfil its obligations under Articles 48 (now Article 39), 52 (now Article 43), 59 (now Article 49) and 5 (now Article 10) EC
- by making access to the profession of tourist guide and guide-interpreter subject to the possession of Spanish nationality,

- by failing to establish a procedure for examining qualifications acquired by a Community national who holds a diploma as tourist guide or guide-interpreter issued in another Member State and comparing them with those required by Spain,
- by making the provision of services by tourist guides travelling with a group of tourists from another Member State, where those services consist in guiding such tourists in places other than museums and historical monuments which may be visited only with a specialised professional guide, subject to possession of a licence which requires specific training evidenced by a diploma,
- by failing to provide to the Commission the information requested concerning the regulations of the Autonomous Communities regarding the activities of tourist guide and guide-interpreter.

• 09.08.1994, **Dreessen C-447/93**, *ECR*, 1994, p. I-4087. "Architects" Directive 85/384/EEC, Article 11, a), fourth dash (indent?)

A diploma that is not included in the exhaustive list under the Directive cannot be recognised by Community law by virtue of acquired rights.

• 06.12.1994, **Commission v. Spain C-277/93**, *ECR*, 1994, p. I-05515. "Doctors" Directives 75/362/EEC and 75/363/EEC (now Directive 93/16/EEC)

By not providing remuneration for the periods of training necessary to obtain in Spain a formal qualification in Stomatology ("Estomatologia"), Spain has failed to fulfil its obligations under the Directives.

• 01.06.1995, **Commission v. Italy C-40/93**, *ECR*, 1995, p. I-1319. "Dentists" Directive 78/686/EEC

By deferring the final date set in the Directive, with regard to diplomas in medicine and surgery, until the academic year 1984/1985, Italy failed to fulfil its obligations.

• 01.06.1995, **Commission v. Greece C-123/94**, *ECR*, 1995, p. I-01457. Private language schools

Maintaining in force provisions under which,

- the recruitment of foreign teachers requires authorisation by the Ministry for National Education and Religious Affairs,
- only persons possessing the qualifications required of teachers within public education may teach in a private school, the Minister being able to decide that the qualifications of Greek nationals who do not satisfy that condition are adequate, constitutes a discrimination that is contrary to Community law.

• 30.11.1995, **Gebhard C-55/94**, *ECR*, 1995, p. I-04165. Lawyers

Provision of services

The temporary nature of the provision of services has to be determined in the light of its duration, regularity, periodicity and continuity. The provider of services may equip himself with some form of infrastructure in the host Member State for the purpose of performing the services in question.

Establishment

- A national of a Member State who pursues a professional activity on a stable and continuous basis in another Member State where he holds himself out from an established professional base to, amongst others, nationals of that State, comes under the right of establishment and not the provision of services.
- The possibility for a national of a Member State to exercise his right of establishment and the conditions for his exercise of that right, must be determined in the light of the activities which he intends to pursue on the territory of the host Member State.

- Where the taking-up of a specific activity is not subject to any rules in the host State, a national of any other Member State will be entitled to establish himself in the first State and pursue that activity there. On the other hand, where the taking-up or pursuit of a specific activity is subject to certain conditions in the host Member State, a national of another Member State intending to pursue that activity must in principle comply with them.

Fundamental freedoms

National measures liable to hinder or make less attractive the exercise of fundamental freedoms guaranteed by the Treaty must fulfil four conditions. 1. They must be applied in a non-discriminatory manner. 2. They must be justified by imperative requirements in the general interest. 3. They must be suitable for securing the attainment of the objective that they pursue. 4. They must not go beyond what is necessary in order to attain it.

Equivalence of diplomas

The Member States must take account of the equivalence of diplomas and, if necessary, proceed to a comparison of the knowledge and qualifications required by their national rules and those of the person concerned.

- 15.12.1995, **Bosman C-415/93**, *ECR*, 1995, p. I-4921. Sport
- Article 48 (now Article 39) EC precludes the application of rules laid down by sporting associations, under which a professional footballer who is a national of one Member State may not, on the expiry of his contract with a club, be employed by a club of another Member State unless the latter club has paid to the former club a transfer, training or development fee.
- Article 48 precludes the application of rules laid down by sporting associations under which, in matches in competitions which they organise, football clubs may field only a limited number of professional players who are nationals of other Member States.

- 01.02 1996, **Aranitis C-164/94**, *ECR*, 1996, p. I-00135. Geologist "*Higher education diplomas*" Directive 89/48/EEC

Notion of regulated profession. A profession cannot be described as regulated when there are in the host Member State no laws, regulations or administrative provisions governing the taking-up or pursuit of that profession or of one of its modes of pursuit, even though the only education and training leading to it consists of at least four and a half years of higher-education studies on completion of which a diploma is awarded and, consequently only persons possessing that higher education diploma as a rule seek employment in, and pursue, that profession.

Non-regulated profession

The competent authorities of the host Member State are required to take into consideration the diplomas, knowledge, qualifications and other evidence of qualifications that the person concerned has obtained in order to pursue a profession in the Member State of origin or from which he comes.

- 29.02.1996, **Commission v. Italy C-307/94**, *ECR*, 1996, p. I-01011. "Pharmacists" Directive 85/432/EEC

By postponing from 1 October 1987 to 1 November 1990 the time-limit laid down by the Directive and by retaining to the latter date curricula for training in pharmacy which are incompatible with the Directive, Italy failed to fulfil its obligations under the Directive.

- 30.04.1996, **Boukhalfa C-214/94**, *ECR*, 1996, p. I-02253. Professional activity in a third country

The prohibition of discrimination based on nationality applies to a national of a Member State who is permanently resident in a third country, who is employed by another Member State in its embassy in that non-member country and whose contract of employment was entered into and is

permanently performed there, as regards all aspects of the employment relationship which are governed by the legislation of the employing Member State.

- 12.12.1996, **Kontogeorgas C-104/95**, *ECR*, 1996, p. I-06643. Interpretation of the "Commercial agents" Directive 86/653/EEC (now Directive 1999/42/EC)

- 05.06.1997, **Ergasias C-398/95**, *ECR*, 1997, p. I-03091. Tourist guides, provision of services
- the rules of a Member State which, by prescribing a mandatory legal form of employment relationship between the parties, prevent tourist and travel agents, wherever they are established, from concluding, in connection with the operation of tourist programmes organised by them in that Member State, a contract for the provision of services with a tourist guide from another Member State who is licensed to pursue his profession in the first State constitute a barrier for the purposes of Article 59 (now Article 49) EC.

- Such rules cannot be justified by reasons relating to the general interest in maintaining industrial peace as a means of bringing a collective labour dispute to an end and thereby preventing any adverse effects on an economic sector, and consequently on the economy of the State.

- 17.06.1997, **Sodemare C-70/95**, *ECR*, 1997, p. I-03395. Home for elderly persons. Non-profit making.

- 16.10.1997, **Garofalo C-69/96 to C-79/96**, *ECR*, 1997, p. I-05603. "Doctors" Directive 93/16/EC

A Member State may determine the acquired rights of practitioners of general medicine as regards situations prior to 1 January 1995, provided only that it recognises the right of doctors established in practice there before that date to practise general medicine under its national social security scheme, even if they have no specific training in general medical practice and have not established a service relationship with that State's social security scheme.

- 15.01.1998, **Schöning C-15/96**, *ECR*, 1998, p.I-00047. Previous professional activity taken into account

A collective agreement applicable to the public service of a Member State which provides for promotion on grounds of seniority for the employees of that service after eight years' employment in a salary group determined by that agreement, must take account of previous periods of comparable employment completed in the public service of another Member State.

- 07.05.1998, **Clean Car C-350/96**, *ECR*, 1998, p. I-02521. Manager, Residence Condition
Article 48 (now Article 39) EC precludes a Member State from providing that the owner of an undertaking exercising a trade on the territory of that State may not appoint as manager a person not resident there.

- 16.07.1998, **Fédération belge des chambres syndicales de médecins C-93/97**, *ECR*, 1998, p. I-04837. "Doctors" Directive 93/16/EEC, Specific training in general medical practice

- The Directive does not make access to specific training in general medical practice subject to the condition that a diploma, certificate or other evidence of formal qualifications referred to in that Directive must first be obtained.

- The nature of the activities that the candidate must pursue in the course of the specific training in general medical practice does not necessarily imply that he should have obtained a diploma, certificate or other evidence of formal qualifications referred to in the Directive before starting such training. It is for the Member States to determine whether, and if so to what extent, the

participation of a person undergoing training in general medical practice in the activities and responsibilities of the persons with whom he works in his training means that he should hold the diploma, certificate or other evidence of formal qualifications referred to in the Directive.

- 29.10.1998, **Commission v. Spain C-114/97**, *ECR*, 1998, p. I-06717. Private security activities
A Member State cannot make the grant of authorisation to carry on private security services, in the case of security companies, subject to the requirement that they are nationals of that State and that their directors and managers should reside there and that security staff should possess that nationality.

- 25.02.1999, **Carbonari C-131/97**, *ECR*, 1999, p. I-01103. "Doctors" Directives 75/362/EEC and 75/363/EEC (now Directive 93/16/EEC)

- The obligation to provide appropriate remuneration for periods of training in specialised medicine is binding only in respect of the medical specialities which are common to all the Member States or to two or more of them and are mentioned in the Directive.

- That obligation is unconditional and sufficiently precise in so far as it requires, for a medical specialist to be able to benefit from the system of mutual recognition established by the Directive, that his training be full-time and remunerated.

- That obligation in itself does not, however, enable the national court to determine which body is liable to pay the appropriate remuneration or the level thereof.

- 08.07.1999, **Bobadilla C-234/97**, *ECR*, 1999, p. I-04773. Restorer of cultural property "Higher education diplomas" Directives 89/48/EEC and "professional and educational training" 92/51/EEC

- Article 48 (now Article 39) EC does not preclude the terms of a collective agreement which applies to a public body in a Member State and restricts the right to practise within that body a particular profession which is not regulated for the purposes of the Directives, solely to those in possession of a qualification awarded by an educational establishment in that Member State or of any other foreign qualification which has been officially recognised by the competent authorities of that Member State.

- The competent authorities of that Member State are, however, required to consider, in the case of diplomas awarded in another Member State, the extent to which the knowledge and qualifications certified by the diploma awarded to the person concerned correspond to those required under the legislation of the host Member State. Where they correspond only in part, it is also for these authorities to assess whether the knowledge acquired by the person concerned during a course of study or by way of practical experience is sufficient to show possession of knowledge to which the foreign diploma does not attest.

- 06.06.2000, **Angonese C-281/98**, *ECR*, 2000, p. I-04139. Language knowledge

Where an employer makes a person's admission to a recruitment competition subject to a requirement to prove evidence of his linguistic knowledge exclusively by means of one particular diploma, such as the Certificate, issued only in one particular province of a Member State, that requirement constitutes discrimination on grounds of nationality contrary to Article 39 (ex-article 48) EC.

- 04.07.2000, **Haim II C-424/97**, *ECR*, 2000, p. I-05123. "Dentists" Directive 78/686/EEC, Language requirements

The competent authorities of a Member State may make the appointment, as a dental practitioner, of a national of another Member State, who is established in the first Member State and authorised to practise there but has none of the qualifications mentioned in the Directive,

conditional upon his having the linguistic knowledge necessary for the exercise of his profession in the Member State of establishment (imperative reasons of general interest, subject, however, to respect for the principle of proportionality).

- 14.09.2000, **Erpelding C-16/99**, *ECR*, 2000, p. I-06821. "Doctors" Directive 93/16/EEC
 - A doctor who has obtained in another Member State a diploma in specialised medicine which does not appear on the list of specialist training courses in the Directive, may not rely on Article 19 of that Directive to use the corresponding professional title of specialist in the host State.
 - Interpretation of Article 10(1) of the Directive. This Article refers only to the right of beneficiaries of the system of mutual recognition of diplomas established by the Directive to use their academic title and if appropriate its abbreviation, in the language of the Member State of origin. It is for the host Member State to authorise the use in its territory of the academic title or an equivalent title in a language other than that of the Member State of origin.

- 14.09.2000, **Hocsman C-238/98**, *ECR*, 2000, p. I-06623. Article 43 EC (ex-article 52), "Doctors" Directive 93/16/EEC, Third country diploma
In the case of diplomas, certificates and other evidence of formal qualifications obtained in a third country and already recognised by a first Member State, the host Member State must take into consideration all the diplomas, certificates and other evidence of formal qualification of the person concerned and his relevant experience, by comparing the knowledge and abilities certified by those diplomas and that experience, both in the Community and in third countries, with the knowledge and qualification required by the national rules.

- 03.10.2000, **Corsten C-58/98**, *ECR*, 2000, p. I-07919. Free Provision of Services, Directive 64/427/EEC, Skilled services in the building trade
A Member State may not make the carrying out, on its territory, of skilled trade work by providers of services established in other Member States subject to an authorisation procedure which is likely to delay or complicate exercise of the right to freedom to provide services, where examination of the conditions governing access to the activities concerned has been carried out and it has been established that those conditions are satisfied. Furthermore, any requirement of entry on the trades register of the host Member State, assuming it were justified, should neither give rise to additional administrative expense nor entail compulsory payment of subscriptions to the chamber of trades.

- 03.10.2000, **Gozza and others C-371/97**, *ECR*, 2000, p. I-07881. Remuneration for training in specialised medicine
Obligation by the Member States, under the supervision of the national court, to provide remuneration for doctors undergoing training in specialised medicine, even for the period prior to late transposal of the Directive into national law.

- 23.11.2000, **Commission v. Spain C-421/98**, *ECR*, 2000, p. I-10375. "Architects" 85/384/EEC
Incorrect transposal of Articles 2 and 10 of the Directive by Spanish provisions establishing a restriction - inadmissible since a Directive has established equivalence between the Member States' professional qualifications - upon exercise of the profession of architect according to the definition of the profession within the Member State awarding the diploma, where this definition is narrower than that of the host State.

- 18.01.2001, **Commission v. Italy C-162/99**, *ECR*, 2001, p. I-00541. Dentists, Residence condition

The residence condition required by the Italian authorities for registration on the dentists' association constitutes a restriction upon the freedom of establishment and the free movement of workers.

Furthermore, the provision that only dentists of Italian nationality may remain registered with their professional association upon transferring their residence to another Member State constitutes discrimination based on nationality.

- 01.02.2001, **Mac Quen, C-108/96 ECR**, 2001, p. I-00837. Opticians, Restriction of activity
Article 43 EC (ex-article 52) does not preclude a Member State from reserving, within the context of the correction of purely optical defects, the objective examination of a client's eyesight, that is to say, an examination which does not use a method under which the client alone determines the optical defects from which he is suffering, to a category of professionals holding specific qualifications, such as ophthalmologists, to the exclusion, in particular, of opticians that are not medical doctors, for reasons relating to the protection of public health.

- 29.11.2001, **Commission v. Italy C-202/99, ECR**, 2001, p. I-09319. "Dentists" Directive 78/687/EEC

- Incorrect transposal of the "dentists" Directive by maintaining a second system of training for entry into the dental profession (medical qualification combined with a specialist diploma as a dental practitioner).

- The possibility of double registration on the registers of medical and dental practitioners for doctors mentioned in Article 19 of the Directive.

- 22.01.2002, **Dreessen II C-31/00, ECR**, 2002, p. I-00663. "Architects" Directive 85/384/EEC, Diploma out of the scope of the Directive.

Obligation on the host Member State to take into consideration all the diplomas, certificates and other evidence of formal qualifications of the person concerned, and his relevant experience, by comparing the specialised knowledge and abilities so certified with the knowledge and qualifications required by the national legislation, even when a directive on the mutual recognition of diplomas has been adopted for the profession concerned, but where application of that Directive does not result in automatic recognition of the applicant's qualification or qualifications.

This judgment thus makes the "Vlassopoulou" case law explicitly applicable to all Community qualifications in architecture (and by extension to other professions covered by sectoral directives) which do not satisfy the minimum training criteria laid down by these directives.

- 19.02.2002, **Wouters C-309/99, ECR**, 2002, p. I-01577. Lawyers, Prohibition of multi-disciplinary partnerships between members of the Bar and accountants, Restriction of competition

Freedom of establishment and freedom to supply services

It is not contrary to Articles 43 and 49 of the EC Treaty (ex-articles 52 and 59) for a national regulation to prohibit any multi-disciplinary partnerships between members of the Bar and accountants, since that regulation could reasonably be considered to be necessary for the proper practice of the legal profession, as organised in the country concerned.

Competition law

A professional regulation applicable to all members, which is adopted by the Bar of the Netherlands, as a body governing the profession, is to be treated as a decision adopted by an association of undertakings within the meaning of Community competition law. The Dutch regulation could, nevertheless, reasonably impose restrictive measures necessary for the proper practice of the legal profession, despite the inherent effects of competition restriction.

- 07.03.2002, **Commission v. Italy C-145/99**, *ECR*, 2002, p. I-02235. Lawyers

The following provisions are respectively contrary to Articles 49 and 43 EC (ex-articles 59 and 52) and to Directive 89/48/EEC:

- the general prohibition whereby lawyers established in other Member States and practising in Italy in the exercise of their freedom to provide services cannot have in that State the infrastructure needed to provide their services,
- the obligation of residence in the judicial district of the court to which the Bar at which they are enrolled is attached,
- the absence of rules regulating the conduct of the aptitude test for lawyers from other Member States.

- 21.03.2002, **Commission v. Italy C-298/99**, *ECR*, 2002, p. I-03129. "Architects" Directive 85/384/EEC

Incorrect transposal of the Directive with respect to the mutual recognition of qualifications in the field of architecture and access to the profession of architect (as a result of the obligation to produce the original diploma or a certified copy thereof, the requirement to supply an official translation of all documents, the requirement to supply a certificate of nationality, the requirement for architects established in another Member State who wish to provide services in Italy to register with the professional body for architects in order to supply services, and the general prohibition whereby architects established in other Member States who wish to provide services in Italy under the freedom to provide services, cannot have the infrastructure needed to provide their services.

- 11.07.2002, **Gräbner C-294/00** *ECR*, 2002, p. I-06515. Paramedical activity (training, advertising)

- The restriction by a Member State of the exercise of the activity of a "Heilpraktiker" (non-medical practitioner) within the meaning of German legislation to persons with a doctor's qualification is not contrary to Community law.
- A Member State may prohibit the organisation of training in this activity by certain institutions in addition to advertising relating to the arrangements for such training.
- A Member State may not, however, prohibit advertising for training offered in another Member State, if this advertising states where the training is to take place and mentions the fact that the profession of Heilpraktiker may not be exercised in the first Member State.

- 13.02.2003, **Commission v. Italy C-131/01** *ECR*, 2003. Patent agents

A rule requiring patent agents established in other Member States to be enrolled on the register of patent agents in the host Member State and to have a residence or place of business in that Member State in order to provide services is contrary to the freedom to provide services.

- 19.06.2003, **Tennah-Durez C-110/01**, *Recueil*, 2003. "Doctors" Directive 93/16/EEC, Article 23 (2) (only training given in a Member State university or under the supervision of the latter complies with minimum training requirements for automatic recognition), Member State diploma attesting training partially received in a third country.

Training received, even mainly in a third country, comprises medical training within the meaning of Article 23 (2) of Directive 93/16/EEC provided that the competent authority of the Member State awarding the diploma is in a position to validate the training and to conclude on that basis that it duly serves to meet the requirements for the training of doctors laid down by the directive. The authorities of the host Member State are bound by a certificate issued by the competent authorities of another Member State to state that the training was awarded in accordance with the

minimum requirements of the directive. In the event of new factors which give rise to serious doubts as to the authenticity or the compliance of the diploma, they can re-open the matter of verification with the authorities of the Member State awarding the relevant diploma.

- 9.9.2003, **Rinke C-25/02**. "Doctors" Directive 93/16/EEC, Obligation of completing full-time training periods. Equal treatment of men and women.

- 13.11.2003, **Neri C-153/02**, *ECR*, 2003. Freedom of establishment - Recognition of a degree issued by a university established in a Member State - Courses of study in preparation for a degree awarded in another Member State and by another educational establishment.

An administrative practice under which degrees awarded by a university of one Member State cannot be recognised in another Member State when the courses of preparation for those degrees were provided in the latter Member State by another educational establishment in accordance with an agreement made between the two establishments is incompatible with Article 43 EC.

- 13.11.2003, **Morgenbesser C-313/01**, *ECR*, 2003. Freedom of establishment - Recognition of diplomas - Access to activity of *praticante*

A trainee lawyer undertaking the necessary period of practice for admission to the bar (*praticante avvocato* in Italy) cannot be required to obtain recognition of his or her diplomas obtained in other Member State if this period includes activities for remuneration. In this case, it is the case-law on Articles 39 and 43 EC that applies: the national authorities must undertake a comparison of the knowledge (qualifications and professional experience) of the person in question with the requirements laid down by national law.

- 9.09.2003, **Burbaud C-285/01**, *ECR* 2003. Access to the profession of hospital manager in the public service - Directive 89/48/EEC – Entrance examination for a training establishment

Where a national of a Member State holds a diploma obtained in one Member State which is equivalent to the diploma required in another Member State in order to take up employment in the public service, Community law precludes the authorities of the second Member State from making that national's access to the employment in question subject to his passing a competition such as the entrance examination for the *École nationale de la santé publique* [National School of Public Health] (Entrance examination for a training establishment).

Priloga 9 (Dejavnosti Marie Curie - raziskovalci)

Dejavnosti Marie Curie – raziskovalci:

- **Dejavnosti na pobudo gostitelja**

V tej kategoriji organizacije Komisiji predložijo svoje predloge. Dejavnosti na pobudo gostitelja bodo omogočile strukturirano izobraževanje za raziskovalce na začetku poklicne poti ter omogočile razvoj in prenos sposobnosti v raziskovanje.

Te dejavnosti so:

- **Marie Curie mreže raziskovalnega izobraževanja (RTN)**, v katerih vsaj tri ustanove v treh različnih državah ponudijo znanstveno in dopolnilno izobraževanje in prenos znanja v kontekstu skupnega mednarodnega raziskovalnega projekta;
- **Marie Curie štipendije gostitelja za zgodnje obdobje raziskovalnega usposabljanja (EST)**, v okviru katerih je strukturirano izobraževanje (predvsem prek doktorskih študij) omogočeno na eni ali več ustanovah za pridobitev posebnih znanstvenih in dopolnilnih sposobnosti;
- **Marie Curie štipendije gostitelja za prenos znanja (ToK)** imajo dva glavna cilja:
- **Marie Curie razvojni program**, v okviru katerega raziskovalci prenašajo znanje in s tem razvijajo raziskovalni potencial ustanov. Pravne ali fizične osebe iz regij z omejenimi možnostmi EU in države kandidatke bodo pri tem imele prednost;
- **Marie Curie strateški program sodelovanja med industrijo in univerzo** podpira dolgoročno sodelovanje med podjetji in univerzami prek izmenjave raziskovalcev;
- **Marie Curie konference in programi usposabljanja v obliki serij (SCF) ter velike konference (LCF)** za organizacijo konferenc ali programov izobraževanja s podporo za sodelovanje tako začetnikov kot bolj izkušenih raziskovalcev.

V okviru teh programov bo Komisija izbrala ustanove gostiteljice in jim dala proste roke (v okviru določenih smernic, ki zagotavljajo določene cilje različnih programov), da izberejo raziskovalce, ki jim bo v pomoč takšno izobraževanje ali sodelovanje pri prenosu znanja.

- **Dejavnosti na pobudo posameznikov**

Pri dejavnostih na pobudo posameznikov posamezni raziskovalec pripravi in predloži predlog skupaj z ustanovo gostiteljico. Cilj teh dejavnosti je pomagati izkušenim raziskovalcem, da razvijejo specializirano ali dopolnilno znanje in strokovnost, ki naj jim pomaga doseči neodvisnost. Te dejavnosti so:

- **Marie Curie znotraj evropske podoktorske štipendije (EIF)**, ki naj omogočijo najbolj obetavnim raziskovalcem iz EU in pridruženih držav, da stopijo na pot zahtevnega/za celo življenje izobraževanja znotraj Evrope;
- **Marie Curie mednarodne podoktorske štipendije za prihajajoče (IIF)**, ki naj pritegnejo najboljše raziskovalce zunaj EU in pridruženih držav kot odgovor na njihove potrebe po osebnem izobraževanju. Za podoktorske raziskovalce, ki prihajajo iz držav v razvoju, iz gospodarstev v vzponu in na prehodu, je mogoče razmišljati o obdobju vrnitve.
- **Marie Curie Mednarodne podoktorske štipendije za odhajajoče (OIF)**, ki naj omogočijo raziskovalcem, da poglobijo svoje mednarodne izkušnje tako, da opravijo raziskovalno pripravljalo dobo v državah tretjega sveta z zagotovljenim obdobjem vrnitve v Evropi;

- **Spodbujanje in priznanje odličnosti**

Te dejavnosti se ukvarjajo s povečanjem vidnosti in privlačnosti evropskega raziskovanja. Njihov cilj je izpostaviti osebne dosežke evropskih raziskovalcev, kar podpira nadaljnji razvoj in mednarodno priznanje le-teh, obenem pa se tudi spodbuja širjenje njihovega dela v korist znanstvene skupnosti. Dve dejavnosti vključujeta raziskovalce, ki se prijavijo na Komisiji skupaj z ustanovo gostiteljico. Ti dve dejavnosti sta:

- **Marie Curie štipendije za odličnost (EXT)**, ki naj podprejo obetavne vodje skupin pri tvorjenju in razvoju evropskih raziskovalnih skupin;

- **Marie Curie vodilni položaji (EXC)**, ki naj podprejo raziskovalce svetovnega ugleda za obdobje raziskave in predavanj in jih pri tem spodbujajo, da se vrnejo ali nadalje razvijajo svojo poklicno pot v Evropi.

V primeru tretje dejavnosti, to je raziskovalne nagrade, se posamezni raziskovalci lahko predlagajo sami ali jih predlagajo drugi;

- **Marie Curie nagrade za odličnost (EXA)** so raziskovalne nagrade, katerih cilj je dati priznanje odličnosti, ki so jo dosegli raziskovalci, ki so bili deležni usposabljanja in pomoči za mobilnost Skupnosti.

- ***Mehanizmi za vrnitev in ponovno vključitev: zagotavljanje bodoče raziskovalne poti v Evropi***

Ena glavnih ovir pri mobilnosti je strah nekaterih raziskovalcev, da bodo medtem, ko delajo v tujini, zamudili priložnosti doma. Raziskovalci, ki so preživeli daljše obdobje zunaj državnega raziskovalnega sistema, imajo nemalokrat težave pri iskanju ustreznega mesta, ko se končno vrnejo v svojo domovino. Izkušeni raziskovalci včasih ugotovijo, da čas, ki so ga porabili na znanstveni ustanovi v tujini, negativno vpliva na njihove možnosti za napredovanje in da delo v tujini ni ustrezno cenjeno na domači ustanovi.

Dejavnosti Marie Curie se teh problemov zavedajo in jih poskušajo razrešiti. 'Mehanizmi za vrnitev in ponovno vključitev' bodo tudi podpirali raziskovalce, ki so dlje časa delali zunaj Evrope in se želijo vrniti v Evropo.

Evropske štipendije za ponovno vključitev

Te štipendije so na voljo raziskovalcem iz držav članic EU ali pridruženih držav, ki so bili udeleženi v dejavnostih Marie Curie vsaj dve leti. Raziskovalec skupaj z ustanovo gostiteljico vloži pri Komisiji prošnjo šest mesecev pred iztekom podoktorske štipendije. Vendar pa lahko raziskovalec, ki je bil udeležen v izobraževanju oziroma se še vedno izobražuje po prejšnjem okvirnem programu, vloži prošnjo do 12 mesecev po izteku podoktorske štipendije.

Mednarodne štipendije za ponovno vključitev

Cilj druge vrste štipendij je spodbuditi raziskovalce iz držav EU in pridruženih držav, ki so delali zunaj Evrope vsaj pet let, da se vrnejo v Evropo in tu širijo svoje znanje in strokovnost. Komisija potem izbere najbolj primerne predloge in podpiše pogodbo z gostiteljem, kjer se bo ponovna vključitev izvajala. Kandidat, ki bo sprejet, bo prejemal finančno pomoč vsaj dve leti, vendar pa mora ustanova gostiteljica zagotoviti učinkovito in dolgotrajno ponovno vključitev raziskovalca za vsaj tri leta.

Strategija mobilnosti za področje evropskih raziskav: nova orodja za spodbujanje nadenacionalnih karier

Poleg posameznih dejavnosti **HRM** 6. okvirnega programa je Evropska komisija zbrala širok spekter orodij, ki dajejo raziskovalcem nov sistem podpore pri mobilnosti. Ta imajo tri osrednje elemente:

Obvestila o državnih, evropskih in mednarodnih štipendijah;

Programi podoktorskih štipendij in raziskovalnih delovnih mest,

Boljši dostop do raziskovalnih mrež, ki pomagajo raziskovalcem in njihovim družinam pri mobilnosti ter drugih profesionalnih in osebnih zadevah.

Evropski portal mobilnosti za raziskovalce: vrata v razvoj poklicne poti za raziskovalce

Evropski portal mobilnosti za raziskovalce (<http://europa.eu.int/eracareers>) je izčrpen vir za raziskovalce, saj jim pomaga pri razvijanju nadenacionalnega elementa na poklicni poti tako, da jim prinaša podatke o: podoktorskih štipendijah, praktične informacije v zvezi z mobilnostjo med državami, banko podatkov o mobilnosti za raziskovalce (**Researchers' Mobility Job Database**) in celo vrsto drugih storitev. Portal omogoča raziskovalcem, da objavijo svoj življenjepis in

iščejo priložnosti za raziskave, ki jih objavljajo raziskovalne ustanove. Portal želi biti kraj, kjer se dobijo vsi podatki na enem mestu, in s tem pripomoči k raziskovalni mobilnosti v Evropi.

Storitev, ki jo ponuja portal mobilnosti, dopolnjuje še **ERA-MORE, evropska mreža centrov mobilnosti**. Ti centri nudijo pomoč in prilagojeno pomoč uporabnikom ter tako pomagajo raziskovalcem na lokalni ravni, saj jim omogočajo, da izrabijo priložnosti v 33 evropskih državah.

Informacije

Možnosti razvite pod okriljem Evropske komisije za spodbujanje raziskovalne mobilnosti v Evropi, si je možno ogledati na naslednjih spletnih naslovih;

- **Informacije o European Research Area:** <http://www.cordis.lu/era/>
- **Spletna stran Framework Programme:** <http://fp6.cordis.lu/fp6/home.cfm>
- **Marie Curie Actions :** http://europa.eu.int/comm/research/fp6/mariecurie-actions/home_en.html
- **The European Researchers' Mobility Portal and The European Network of Mobility Centres:** http://europa.eu.int/eracareers/index_en.cfm?l1=4

Priloga 10 (diplome, ki jih morajo priznati države članice Evropske skupnosti za študente, ki so se na študij arhitekture vpisali v akademskem letu 1988/1989 in v naslednjih akademskih letih)

V nadaljevanju so navedene diplome, ki jih morajo priznati države članice Evropske skupnosti za študente, ki so se na študij arhitekture vpisali v akademskem letu 1988/1989 in v naslednjih akademskih letih.

DRŽAVA: BELGIJA (BELGIQUE/BELGIË)

Naziv diplome: Architecte – Architect

Institucija, ki podeljuje diplomo:

- Ecoles nationales supérieures d'architecture
- Instituts supérieurs d'architecture
- Académies royales des Beaux-Arts
- Ecoles Saint-Luc

Naziv diplome: Architect – architecte

Institucija, ki podeljuje diplomo:

- Nationale hogescholen voor architectuur
- Hogere-architectuur-instituten
- Koninklijke Academies voor Schone Kunsten
- Sint-Lucasscholen

Naziv diplome: Architect

Institucija, ki podeljuje diplomo: Ecole provinciale supérieure d'architecture de Hasselt (Provinciaal Hoger Instituut voor Architectuur te Hasselt)

Naziv diplome: Ingénieur – civil architecte

Institucija, ki podeljuje diplomo:

- Facultés des sciences appliquées des universités
- Faculté polytechnique de Mons

Naziv diplome: Burgelijke ingenieur – architect

Institucija, ki podeljuje diplomo:

- Faculteiten Toegepaste Wetenschappen van de Universiteiten
- "Faculté Polytechnique" van Mons

DRŽAVA: DANSKA (DANMARK)

Naziv diplome: Arkitekt cand. arch

Institucija, ki podeljuje diplomo: Kunstakademiets Arkitektskole i København, Arkitektskolen i Århus

DRŽAVA: NEMČIJA (DEUTSCHLAND)

Naziv diplome: Diplom-Ingenieur, Diplom-Ingenieur Univ.

Institucija, ki podeljuje diplomo:

- Universitäten (Architektur/Hochbau)
- Universitäten (Architektur/Hochbau)
- Universitäten (Architektur/Hochbau)
- Universitäten (Architektur/Hochbau)
- Hochschulen für bildende Künste
- Hochschulen für Künste

Naziv diplome: Diplom-Ingenieur, Diplom-Ingenieur Univ.

Institucija, ki podeljuje diplomo:

- Fachhochschulen (Architektur/Hochbau) (Diese Diplome sind je nach Dauer der durch sie abgeschlossenen Ausbildung gemäss Artikel 4 Absatz 1 Unterabsatz 1 oder 2 der Richtlinie 85/384/EWG anzuerkennen.)
- Universitäten (Architektur/Hochbau)

DRŽAVA: GRČIJA

Naziv diplome: diploma arhitekt-inženir (Diploma of architect-engineer)

Institucija, ki podeljuje diplomo:

Metsovio National Polytechnic (MNP), department of architects-engineers

Aristoteleio University of Salonika (AUS), department of architects-engineers of the polytechnic school

Dodatno potrdilo k diplomi: certifikat, ki ga izda Grška tehniška zbornica (Technical Board of Greece – TBG) in daje pravico do opravljanja dejavnosti na arhitekturnem področju.

DRŽAVA: ŠPANIJA (ESPAÑA)

Naziv diplome: Título oficial de arquitecto

Institucija, ki podeljuje diplomo:

Rectores de las universidades enumeradas a continuación:

- La universidad politécnica de Cataluña, escuelas técnicas superiores de arquitectura de Barcelona o del Vallès;
- La universidad politécnica de Madrid, escuela técnica superior de arquitectura de Madrid;
- La universidad politécnica de Madrid, escuela técnica superior de arquitectura de Madrid;
- La universidad politécnica de Madrid, escuela técnica superior de arquitectura de Madrid;
- La universidad politécnica de Madrid, escuela técnica superior de arquitectura de Madrid;
- La universidad politécnica de Madrid, escuela técnica superior de arquitectura de Madrid;
- La universidad politécnica de Madrid, escuela técnica superior de arquitectura de Madrid;
- La universidad politécnica de Madrid, escuela técnica superior de arquitectura de Madrid;
- La universidad politécnica de Madrid, escuela técnica superior de arquitectura de Madrid;

DRŽAVA: FRANCIJA (FRANCE)

Naziv diplome: Diplôme d'architecte DPLG, y compris dans le cadre de la formation professionnelle continue et de la promotion sociale.

Institucija, ki podeljuje diplomo: Le ministre chargé de l'architecture

Naziv diplome: Diplôme d'architecte ESA

Institucija, ki podeljuje diplomo: Ecole spéciale d'architecture de Paris

Naziv diplome: Diplôme d'architecte ESA

Institucija, ki podeljuje diplomo: Ecole nationale supérieure des arts et industries de Strasbourg, section architecture

DRŽAVA: IRSKA (IRELAND)

Naziv diplome: Degree of Bachelor of Architecture (B. Arch. NUI)

Institucija, ki podeljuje diplomo: National University of Ireland to architecture graduates of University College Dublin

Naziv diplome: Degree standard diploma in architecture (Dip. Arch)

Institucija, ki podeljuje diplomo: College of Technology, Bolton Street, Dublin

Naziv diplome: Certificate of associateship (ARIAI)

Institucija, ki podeljuje diplomo: Royal Institute of Architects of Ireland

Naziv diplome: Certificate of membership (MRIA)

Institucija, ki podeljuje diplomo: Royal Institute of Architects of Ireland

DRŽAVA: ITALIJA (ITALIA)

Naziv diplome: laurea in architettura

Institucija, ki podeljuje diplomo:

- Università di Chieti
- Università di Firenze
- Università di Genova
- Università di Napoli
- Università di Palermo
- Università di Reggio Calabria

- Università di Roma "La Sapienza"
- Politecnico di Milano
- Politecnico di Torino
- Istituto universitario di architettura di Venezia

Dodatno potrdilo k diplomu: Diploma di abilitazione all'esercizio indipendente della professione che viene rilasciato dal ministero della pubblica istruzione dopo che il candidato ha sostenuto con esito positivo l'esame di Stato davanti ad una commissione competente.

DRŽAVA: NIZOZEMSKA (NEDERLAND)

Naziv diplome:

- 1) Het getuigschrift van het met goed gevolg afgelegde doctoraal examen van de studierichting bouwkunde, afstudeerrichting architectuur.
- 2) Het getuigschrift van het met goed gevolg afgelegde doctoraal examen van de studierichting bouwkunde, afstudeerrichting architectuur.
- 3) Het getuigschrift hoger beroepsonderwijs, op grond van het met goed gevolg afgelegde examen verbonden aan de opleiding van de tweede fase voor beroepen op het terrein van de architectuur, afgegeven door de betrokken examencommissies van respectievelijk:

- de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten te Amsterdam
- de Hogeschool Rotterdam en omstreken te Rotterdam
- de Hogeschool Katholieke Leergangen te Tilburg
- de Hogeschool voor de Kunsten te Arnhem
- de Rijkshogeschool Groningen te Groningen
- de Hogeschool Maastricht te Maastricht

Institucija, ki podeljuje diplomo:

- Technische Universiteit te Delft
- Technische Universiteit te Delft

Dodatno potrdilo k diplomu: Verklaring van de Stichting Bureau Architectenregister die bevestigt dat de opleiding voldoet aan de normen van de artikelen 3 en 4 van Richtlijn 85/384/EEG.

DRŽAVA: PORTUGALSKA (PORTUGAL)

Naziv diplome: carta de curso de Licenciatura em Arquitectura

Institucija, ki podeljuje diplomo:

- Faculdade de arquitectura de Universidade técnica de Lisboa
- Faculdade de arquitectura de Universidade do Porto
- Escola Superior Artística do Porto

DRŽAVA: ZDRUŽENO KRALJESTVO (UNITED KINGDOM)

Naziv diplome: Diplomas in architecture

Degrees in architecture

Institucija, ki podeljuje diplomo: the Universities of

- Aberdeen
- Brighton
- Cambridge
- Central England in Birmingham
- De Montfort
- East London
- Edinburgh
- Glasgow
- Greenwich
- Heriot-Watt
- Huddersfield
- Humberside
- Kingston

- Leeds Metropolitan
- Liverpool John Moores
- London
- Manchester Metropolitan
- North London
- Oxford Brookes
- Plymouth
- Portsmouth
- Scott Sutherland, The Robert Gordon
- Sheffield
- The South Bank
- Westminster
- The Canterbury College of Art
- The Glasgow school of Art
- Bath
- Belfast
- Liverpool
- Manchester
- Newcastle
- Nottingham
- Wales
- Dundee
- Strathclyde
- Glasgow

Dodatno potrdilo k diplomi: Preceded in each case by either a first degree in architecture awarded after training lasting at least three years full-time or four years part-time (1) by one of the named universities or colleges; or by the Intermediate Examination of the Architectural Association or the Examination Part 1 of the Royal Institute of British Architects.

(1) Where the first degree is awarded after training lasting four years part-time, the subsequent training leading to an architectural qualification must last at least three years, part-time or full-time.

Naziv diplome: Final examination

Institucija, ki podeljuje diplomo:

Architectural association

Naziv diplome: Examination in architecture

Institucija, ki podeljuje diplomo:

Royal College of Art

Naziv diplome:

Examination Part 2

Institucija, ki podeljuje diplomo: Royal Institute of British Architects

Za študente, ki so se na študij arhitekture vpisali pred akademskim letom 1988/1989, se priznavajo diplome, navedene:

- v členu 11 Direktive 85/384/EGS z dne 10. junija 1985, za države članice razen Španije in Portugalske,
- v členu 1 Direktive 85/614/EGS z dne 20. decembra 1985, za Španijo in Portugalsko, in
- v členu 1 Direktive 86/17/EGS z dne 27. januarja 1986, kakor je bila spremenjena z objavo v Uradnem listu Evropskih skupnosti št. L 87 z dne 2. 4. 1986, samo za Portugalsko.
- Za Avstrijo, Finsko in Švedsko se priznavajo diplome, navedene v členu 11 Direktive 85/384/EGS, kakor je bila spremenjena z Aktom o pristopu Avstrije, Finske in Švedske,

in sicer tudi za študij, vpisan po akademskem letu 1988/1989, toda pred akademskim letom 1998/1999.